

Täysistunto

Torstai 15.9.2022 klo 16.00—19.50

Täysistunto alkoi klo 16.00. Täysistunto päättyi klo 19.50.

Puhetta johtivat ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (16.00—17.58) ja toinen varapuhemies Juho Eerola (17.58—19.50).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Vastaamassa olivat seuraavat ministerit
pääministeri Sanna Marin
valtiovarainministeri Annika Saarikko
oikeusministeri Anna-Maja Henriksson
työministeri Tuula Haatainen
kuntaministeri Sirpa Paatero
puolustusministeri Antti Kaikkonen
pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Thomas Blomqvist
eurooppa- ja omistajaohjausministeri Tytti Tuppurainen
kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari
liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka
opetusministeri Li Andersson
ympäristö- ja ilmastoministeri Maria Ohisalo
sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen
perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen paikalla oleville ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan.

Jotta kyselytuntiin saadaan sisällytettyä mahdollisimman monta kysymystä, on toivottavaa, että kysymys kattaa kerrallaan vain yhden kysymyksen, joka kohdistuu yhdelle ministerille. Välihuutoja ajatellen pyydän huomioimaan, että ne eivät häiritse varsinaista keskustelua.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

Ministereille esitettiin seuraavat kysymykset:

2.1. Suullinen kysymys turistikvisumien myöntämisestä venäläisille (Olli Immonen ps)

Suullinen kysymys SKT 134/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Aloitetaan. — Edustaja Immonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.01 **Olli Immonen ps:** Arvoisa puhemies! Matkustaminen Suomeen ei ole ihmisoi-
keus. Se ei ole sitä etenkään Venäjältä, joka käy raakaa hyökkäyssotaa Euroopassa Ukrai-
naa vastaan. EU on mahdollistanut tiukemman viisumipolitiikan jäsenmaille. Liettua, Lat-
via, Viro ja Puola aikovat kieltää venäläisten matkustamisen rajojensa yli kokonaan. Tästä
huolimatta Suomen hallitus on ilmoittanut, ettei se aio estää venäläisten matkustamista
Suomeen. Samalla Suomi toimii porttina venäläisille muualle Eurooppaan. [Perussuoma-
laisten ryhmästä: Oho!]

Näin suomalaisena minua hävettää tämä hallituksen haluttomuus estää Venäjän kansa-
laisten huvimatkailua Suomeen. Arvoisa pääministeri, miksi ette lopeta kokonaan turisti-
viisumien myöntämistä venäläisille?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pääministeri Marin, olkaa hyvä.

16.02 **Pääministeri Sanna Marin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Huomioi-
sin sen, että ulkoministeri ja sisäministeri, jotka tätä asiaa syvällisemmin tuntevat, eivät ole
paikalla. Omalta osaltani voin tietenkin vastata niiden tietojen valossa, joita itselläni on,
mutta olisi hyvä, että täällä olisivat myös vastuuministerit paikalla, kun tätä asiaa käsitel-
lään. [Välihuutoja oikealta]

Olen keskustellut viime viikolla tästä kyseisestä asiasta komissaari Ylva Johanssonin
kanssa ja kertonut hyvin vahvasti sen viestin, että me toivomme yhteisiä EU-alueen ratkai-
sua, Schengen-alueen ratkaisuita, jotta saisimme juridisen selkänöjan myös EU:lta siitä,
että voisimme kokonaan kieltää turistikvisumien käytön EU-alueella, eli me haluamme en-
nen muuta EU-tasoisia ratkaisuja. [Välihuutoja] Me tiedämme, että eri maat ovat ottaneet
erilaisia toimenpiteitä käyttöön. Hallituksen selkeä tahto on se, että me emme sallisi enää
EU-alueelle venäläisturistien tuloa sen vuoksi, että Venäjä tappaa siviileitä Ukrainassa.
[Ben Zyskowiczin välihuuto] Ei ole oikein, että venäläisturistit voivat vapaasti liikkua EU-
alueella, Schengen-alueella ja olla turisteja. [Puhemies koputtaa] Tämä on hallituksen sel-
keä tahto, ja tämä voitaisiin kieltää. [Puhemies: Kiitoksia!]

Seuraavassa vastauksessa voin mennä sitten syvemmältä tähän varsinaiseen problema-
tiikkaan, joka liittyy tämän asian käytännön hoitamiseen juridisesta näkökulmasta. [Ben
Zyskowiczin välihuuto]

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia, pääministeri. — Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemaan seisomaan. — Edustaja Immonen, olkaa hyvä.

16.03 Olli Immonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus yrittää nyt piiloutua tässä viisumikysymyksessä EU:n selän taakse. Täytyy kuitenkin muistaa, että EU ei tälläkään hetkellä estä Suomea lopettamasta venäläisten turistien maahantuloa.

Lisäksi te olette vedonneet siihen, että turistien maahantulon estäminen on hankalaa, koska oikeusperusta ei muka mahdollista sitä. Eduskunta on se taho, joka Suomessa säätelee lait — jos halua on, te voitte estää turistiviisumit venäläisiltä. Myös Schengenin säännösten tulkintaa voidaan päivittää vastaamaan muiden jäsenmaiden tulkintalinjaa.

Arvoisa pääministeri, suora kysymys: kyllä vai ei, aiotteko tuoda esityksen turistiviisumien kieltämiseksi venäläisiltä? Nyt tarvitaan itsenäistä, rohkeaa päätöksentekoa. [Eduskunnasta: Hyvä kysymys!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pääministeri Marin, olkaa hyvä.

16.04 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen tahto ei ole tässä lainkaan epäselvä. Hallituksen tahto on se, että venäläiset turistit eivät tule EU-alueelle ikään kuin vapaasti matkustamaan samaan aikaan kun Venäjä käy hyökkäyssotaa Ukrainassa, mutta kyllä hallitus joutuu myös toimimaan niiden juridisten kehikkojen puitteissa, joita meillä on. Me olemme selvittäneet ja ulkoministeriö on selvittänyt kysymystä siitä, millä tavalla me voisimme kansallisvaltiona nämä kieltää.

Olen viime viikolla keskustellut komission edustajan kanssa tästä asiasta, ja lainsäädäntövälineet — ne välineet, mitä komission puolelta on meille tähän asti tullut — ovat olleet sen kaltaisia, että voidaan hidastaa viisumien myöntöprosesseja ja voidaan sitä kautta ruuhkauttaa tätä viisumien myöntöä eli käytännössä hidastaa niin paljon, että estetään ihmisten tulo. Mutta meillä ei ole sellaista juridista selkänöjää tai käytäntöä, jolla me ikään kuin pystyisimme kieltämään näillä viisumeilla tulon vaikkapa Suomen alueelle Schengen-maiden osalta. Meillä ei yksinkertaisesti ole — minun tämänhetkisten tietojeni mukaan — Suomessa viranomaisia, jotka esimerkiksi suostuisivat sanomaan, että joka ikinen venäläinen, joka Suomen rajan yli tulisi, [Puhemies koputtaa] olisi potentiaalinen turvallisuusuhka. Ja kun näin ei ole, niin hallitus ei pysty tässä tilanteessa kategorisesti estämään näiden ihmisten tuloa. [Puhemies: Kiitoksia!] Siksi me haemme EU-tasoisia ratkaisuja ja Schengen-alueen tasoisia ratkaisuja.

2.2. Suullinen kysymys turistiviisumien myöntämisestä venäläisille (Atte Kaleva kok)

Suullinen kysymys SKT 135/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Tähän samaan aihekokonaisuuteen on toinenkin eduskuntaryhmä päättänyt esittää kysymyksen. Pyydän nyt huomioimaan sen, että täältä puuttuu vastuuministeri tähän kysymykseen liittyen. — Edustaja Atte Kaleva, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

Keskustelu

16.06 Atte Kaleva kok: Toivottavasti tähän, arvoisa puhemies, suhtaudutaan vakavasti myös siellä salin vasemmalla puolella.

Arvoisa puhemies! Venäjä käy raakaa tuhoamissotaa Ukrainassa. Kokoomuksen mielestä on väärin, että samaan aikaan, kun venäläiset joukot syyllistyvät sotarikoksiin Ukrainassa, venäläiset turistit matkustavat lomalle Suomeen ja Suomen kautta muualle Eurooppaan. Kokoomuksen linja on selvä: turistiviisumien myöntäminen venäläisille on lopetettava. Baltian maat ja Puola ovat jo päättäneet lopettaa viisumien myöntämisen ensi maanantaista lähtien. Lisäksi maat rajoittavat venäläisten maahantuloa. Onko tämä EU-säädösten vastaista?

Pääministeri Marin, te vaaditte tiistaina Euroopan parlamentissa, että viisumien myöntämistä on rajoitettava voimakkaasti. Suomesta on tästä huolimatta tulossa ainoa maa, josta venäläiset pääsevät maitse suoraan EU-alueelle. Kysynkin nyt, pääministeri, teiltä: Milloin siirrytte sanoista tekoihin? Milloin Suomi lopettaa viisumien myöntämisen venäläisturisteille?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Pääministeri Marin, olkaa hyvä.

16.07 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on jo tehnyt päätöksiä sen osalta, millä tavalla me voimme tätä viisumien myöntöprosessia hidastaa niin, että käytännössä, siis Suomen myöntämällä viisumeilla, venäläisturistien tulo tulee hyvin pieneksi. Eli tämä on se, mitä me olemme pystyneet näiden juridisten reunaehtojen puitteissa tekemään. Tätä on hyvin huolellisesti selvitetty ulkoministeriössä, sisäministeriössä, ja näiden reunaehtojen puitteissa me olemme työtä tehneet. Me olemme jatkuvasti, koko ajan systemaattisesti peräänkuuluttaneet laajempia harteita, EU-tasoisia ratkaisuja, Schengen-tasoisia ratkaisuja, niin että me voisimme myös estää Suomen kauttakulun muihin Schengen-maihin. Tämä on hirveän monimutkainen kokonaisuus, [Toimi Kankaanniemen välihuuto] ja toivoisin, että voisin täällä sanoa yksinkertaisia vastauksia, että huomenna loppuu ihmisten tulo, mutta valitettavasti minulla ei ole sellaisia työkaluja eikä sellaista tietoa, että se olisi mahdollista.

Puola ja Baltian maat: Heidän viranomaisensa ovat voineet tehdä tulkinnan ja he ovat tehneet tulkinnan, että venäläisturistit, venäläiset, ovat kansallinen uhka. He ovat uhka, [Puhemies koputtaa] ja sen vuoksi he ovat voineet tämän viisumien myönnön ja ihmisten tulon estää ja kieltää. [Välihuutoja oikealta — Puhemies: Kiitoksia!] Meillä ei ole sellaisia viranomaisia, jotka antaisivat meille sellaisen tulkinnan ja sellaisen selkänöjan, joilla näitä ratkaisuja tähän perustaa. [Hälinää]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kaleva, olkaa hyvä.

16.08 Atte Kaleva kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäläisten kiinteistökaupat Suomessa ovat kiihtyneet. Kauppaa ei käydä niinkään venäläisten ja suomalaisten välillä vaan venäläisten kesken. Kiinteistöjä pillkotaan ja myydään esimerkiksi sukulaisille. Yksi motiivi lienee se, että kiinteistönomistus toimii pääsylippuna rajan yli Venäjältä Suomeen.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

Kokoomuksen mielestä venäläisten kiinteistökaupat on pysäytettävä Suomessa kokonaan. Kyse on sekä Suomen turvallisuudesta että Venäjän painostamisesta. Pakotteita tarvitaan, jotta Putinin hallinto lopettaa bruttaalin sodan Ukrainassa. Kysynkin pääministeriltä: aikooko hallitus estää venäläisten kiinteistökaupat Suomessa?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Pääministeri Marin. — Ahaa, ministeri Kaikkonen, olkaa hyvä.

16.09 Puolustusministeri Antti Kaikkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä kiinteistöluvien kokonaan epääminen pelkästään venäläisiltä ei olisi yksinkertainen asia juridisesti eikä myöskään puolustusministeriön asia yksin päättää, [Kai Mykkäsen välihuuto] mutta joka tapauksessa olemme kyllä laittaneet jo vireille lainvalmistelun, jossa oleellisesti kiristetään tätä lainsäädäntöä, mikä koskee EU- ja Eta-maitten ulkopuolelta tulevien kiinteistökauppoja Suomessa. Tämän lain valmistelu on loppusuoralla, ja voimme sen varsin pian tuoda eduskunnan käsiteltäväksi, minkä jälkeen eduskunta voi ottaa asiaan kantaa.

2.3. Suullinen kysymys turistiviisumien myöntämisestä venäläisille (Ano Turtiainen vkk)

Suullinen kysymys SKT 136/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Turtiainen, myös teidän ryhmänne on esittämässä tähän kysymystä. — Olkaa hyvä.

Keskustelu

16.09 Ano Turtiainen vkk: Kiitos, arvoisa puhemies! Täällä on näköjään kollegoita, joiden mielestä venäläisten turistien pääsy Suomeen ja muualle Eurooppaan pitäisi muka nyt estää kokonaan. [Oikealta: Kyllä!]

Koettakaa, hyvät kollegat, ymmärtää, että tällaiset toimet ovat mahdollisia vain poikkeustilavaltuuksin. Voidaanko enää alemmaksi vajota, kun ollaan vetämässä jo Schengensäännöstöä ja yksilön oikeuksia vessasta alas? Tällainen mielivalta vaikuttaa lähinnä poliittiselta sotavalmistelulta.

Jos joku siellä kotisohvilla ei vielä tiedä, niin tätä maata johdetaan tällä hetkellä Suomen ulkopuolelta, ja on selvää, että Nato haluaa sotia Venäjää vastaan meidän maaperällämme vaikka viimeiseen suomalaiseen. [Ben Zyskowicz: Ihan totta?]

Kysyn: onko hallituksessa joku, jonka mielestä jonkun ihmisryhmän matkustaminen EU:hun ei olekaan enää ihmisoikeus? — Kiitos. [Ben Zyskowicz: Oppositio rakoilee!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pääministeri Marin, olkaa hyvä.

16.11 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse katson tätä kysymystä moraaliselta kannalta. Ei minun mielestäni eikä Suomen hallituksen mielestä ole oikein, että samaan aikaan kun Venäjä on hyökännyt Ukrainaan bruttaalilla hyökkäyssodalla ja tappaa siviileitä, naisia, lapsia, vanhuksia, tavallisia kansalaisia joka päivä,

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

[Perussuomalaisten ryhmästä: Ja miehiä!] venäläiset turistit voivat matkailla vapaasti Euroopassa. Se ei ole oikein. Tämän viestin me olemme vieneet EU:hun, tämän viestin me olemme vieneet komissioon, ja me haluamme yhteisiä ratkaisuja tämän kysymyksen äärelä — koska se ei ole oikein.

Me teemme myös töitä jatkuvasti ja joka päivä sen eteen, että tämä sota loppuisi, antamalla Ukrainalle sotilaallista puolustusmateriaaliapua, antamalla humanitääristä apua, antamalla rahallista tukea, vastaanottamalla pakolaisia Ukrainasta. Nämä ovat niitä kysymyksiä, joissa meidän pitää katsoa, olemmeko me historian oikealla puolella vai väärällä puolella. Minun mielestäni ei ole oikein, että tässä tilanteessa, jossa siviileitä kuolee, venäläiset voivat vapaasti matkailla, [Puhemies koputtaa] ja sen vuoksi me olemme tätä kysymystä vieneet hyvin johdonmukaisesti eteenpäin kaikissa EU-pöydissä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mari Rantanen, olkaa hyvä.

16.12 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perussuomalaisista on jo maaliskuussa esitetty kirjallinen kysymys hallitukselle näiden venäläisten viisumien myöntämisestä, ja jo tuolloin mentiin sinne EU:n selän taakse. Tämä linja on jatkunut. Te, pääministeri Marin, kyllä kävitte puhumassa EU-parlamentissa, kuinka nämä viisumit pitäisi kieltää, mutta sen sijaan teidän hallituksenne ei ole esittänyt minkäänlaisia muutoksia tähän kansalliseen lainsäädäntöön, joka mitä ilmeisimmin nyt siellä on esteenä, kun ulkoministeriöstä todetaan, että ei ole oikeusperustaa.

Te ette voi mennä tässä mielestäni EU:n selän taakse ettekä myöskään syyttää viranomaisia. Nyt on kysymys poliittisesta tahdosta, nyt on kysymys siitä, tuodaanko tähän sellaisia esityksiä, joilla tämä oikeusperusta muutetaan. Viisumi ei ole subjektiivinen oikeus, kuten tänään presidentti Niinistökin on todennut.

Olen itse jättänyt tänään toimenpidealoitteen siitä, [Puhemies koputtaa] että hallitus tuo nämä esitykset tänne, ja siihen voi nyt eduskunta ottaa sitten kantaa. [Puhemies: Kiitoksia!] Kysyisin: aiotteko te muuntaa nyt meidän oikeusperustan sellaiseksi, että se mahdollistaa turistiviisumien jäädyttämisen?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pääministeri Marin, olkaa hyvä.

16.13 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin kyllä vakuuttaa, ettei hallitus ole eikä se pyri menemään yhtään kenenkään selän taakse — ei EU:n selän taakse, ei Schengen-alueen selän taakse, [Välihuutoja oikealta] ei virkamiesten selän taakse. Mutta me olemme osa EU-aluetta, ja me olemme osa Schengen-aluetta, [Leena Meren välihuuto] ja kyllä, on kyse myös näistä muiden maiden viisumeilla tulevista ihmisistä, ja sen vuoksi tämä kysymys ei ole laisinkaan yksiselitteinen eikä yksinkertainen.

Jos meillä olisi täällä paikalla ulkoministeri, jos meillä olisi paikalla täällä sisäministeri, jotka tuntevat tuon substanssin paremmin, he varmasti pystyisivät paremmin myös kuvaamaan tätä lainsäädäntöprosessia ja näitä juridisia reunaehtoja, ja toivottavasti tälle keskustelulle löytyy myös mahdollisuus silloin, kun vastuuministerit ovat paikalla. Mutta olen yrittänyt tässä kuvata sitä haastetta, joka liittyy niin siihen, että me olemme näiden yhteisten Schengen-alueen toimien alla, [Mari Rantasen välihuuto] me olemme osa EU:ta ja me pyrimme siellä pöydissä vaikuttamaan, kuin siihen, että sitten meillä ovat myös nämä omat

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

reunaehtomme. Esimerkiksi se väline, mitä voitaisiin käyttää, on se, että todetaan, että nämä henkilöt ikään kuin aiheuttavat kansallisen uhan, [Puhemies koputtaa] jonka nojalla me voisimme kieltää heitä tulemasta. Kun me olemme oikeusvaltio, meillä Suomessa ei ole tällä hetkellä sellaisia viranomaisia, [Ben Zyskowiczin välihuuto] jotka sanoisivat, [Puhemies: Kiitoksia!] että jokainen venäläinen aiheuttaa Suomelle turvallisuusuhan, toisin kuin Baltiassa, toisin kuin Puolassa tämä tilanne on ollut.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Sirén, olkaa hyvä.

16.14 Saara-Sofia Sirén kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vierailin suuren valiokunnan edustajana Ukrainassa vastikään. Tapasin poliittista johtoa, kansalaisia ja myös tiedotusvälineiden edustajia. Tiedotusvälineiden ensimmäinen kysymys oli eurooppalaisille EU-maiden kansanedustajille, miten tämä viisumiasia aiotaan hoitaa. Ja nyt me kysymme sitä hallitukselta: mitä Suomen hallitus on tekemässä, jotta tähän kysymykseen saadaan vastaus ja ratkaisu ja voimme sen kertoa myös Ukrainalle? Ukrainan keskeinen viesti oli, että he tarvitsevat lisää apua, he tarvitsevat lisää tukea, he tarvitsevat lisää aseita, ja meidän tulisi päästä tästä kysymyksestä selkeän vastauksen kera eteenpäin niin, että pääsemme näiden tärkeämpien, isompien ratkaisujen ääreen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pääministeri Marin, olkaa hyvä.

16.15 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä hallitus on tehnyt? Hallitus on omilla ratkaisuillaan tehnyt sen, minkä me voimme, eli hidastanut näitä viisumien myöntöprosesseja niin, että käytännössä ihmisiä ei tule kuten aiemmin on tullut. Tämä on hyvin tarkasti käyty ulkoministeriön asiantuntijoiden ja virkamiesten kanssa läpi ja tätä on eri tasoilla käsitelty, ja me olemme tehneet sen, mitä olemme tässä kohtaa voineet. Me olemme jatkuvasti olleet myös yhteydessä EU-komissioon, me olemme jatkuvasti olleet yhteydessä EU:hun ja peräänkuuluttaneet yhteisiä ratkaisuja. Tästä olen viime viikolla komissaari Ylva Johanssonin kanssa keskustellut ja viestinyt hänelle edelleen nämä samat vahvat viestit siitä, että me toivomme yhteisiä EU-ratkaisuja, selkeitä EU-ratkaisuja. Mutta valitettavasti myös tuolla nämä juridiset kysymykset muodostavat hankaluuksia, ja sen vuoksi sieltä ei olla vielä tähän asti saatu esimerkiksi sellaista kategoriasta turistiviisumeiden kieltolinjausta, vaan sekin perustuu siihen samaan hankaluuteen, minkä kanssa Suomen hallitus on ollut tekemisissä, eli välineet ovat käytännössä prosessien hidastaminen, ruuhkauttaminen ja sitä kautta käytännössä ihmisten [Puhemies koputtaa] tulemisen estäminen EU-alueelle. [Ben Zyskowicz: Seli seli!]

Valitettavasti minulla ei ole tähän tämän yksinkertaisempaa vastausta antaa. Hallitus on kyllä sitä [Puhemies: Kiitoksia!] tietä yrittänyt kaikin keinoin tarkastella, ja uskon, että ministeriöissä edelleen tätä työtä ja arviointia tehdään. Tahdosta tämä ei ole kiinni.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, olkaa hyvä.

16.17 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Useat EU-maat, etenkin Venäjän naapurit kuten Baltian maat ja Puola, kuten täällä on tuotu esiin, ovat kuitenkin tehneet päätöksensä, [Ben Zyskowicz: Ne eivät ole oikeusvaltioita!] että venäläisille ei turistiviisumeita myönnetä. Te vetositte siihen, että Suomi on oikeusvaltio ja että Eu-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

roopan unionin juridiset kehikot tai komissio muodostaisivat esteen niin, että Suomi ei voi tällaista samanlaista päätöstä tehdä. Nyt kysyn: onko teillä tiedossa, että komissio tai sitten nämä kuvaamaanne juridiset kehikot muodostaisivat jonkinlaisen esteen nyt näiden Baltian maiden tai Puolan osalta sille? Ne ovat kuitenkin päätyneet tähän ratkaisuun. [Ben Zyskowicz: Ne kuuluvat samaan sopimukseen!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pääministeri Marin, olkaa hyvä.

16.18 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uskoisin, että näiden maiden ratkaisuiden osalta tullaan vielä näkemään jatkoaskelia ja tätä asiaa varmasti tullaan tarkastelemaan. Se ei ole Suomen hallituksen tai Suomen valtion tehtävä tätä arviointia tehdä, mutta uskoisin, että näiden maiden ratkaisujen ja päätösten osalta tulemme vielä näkemään erilaisia vaihteita.

Toivoisin, että täällä olisivat vastuuministeri paikalla, jotka tuntevat tämän sisällön paremmin ja pystyisivät tähän paremmin vastaamaan, [Välihuutoja oikealta] mutta vastaan nyt niillä tiedoilla, mitä itselläni on: Minun käsitykseni on se, että nämä maat ovat estäneet ihmisten tulon tai estävät ihmisten tulon sillä perusteella, että nämä turistit muodostaisivat kansallisen uhkan. Eli heillä on viranomaiset, jotka sanovat: nämä henkilöt muodostavat kansallisen uhkan, ja sillä perusteella me voimme estää heitä tulemasta. Suomessa meillä ei ole semmoinen tilanne, että meillä olisi turvallisuusviranomaisten joukko, jotka sanoisivat kategorisesti, että kaikki venäläiset, jotka rajan yli tulevat, muodostavat kansallisen turvallisuusuhan. [Jussi Halla-aho: Kyllä se on poliittinen päätös!] Kun meillä ei ole tätä, niin silloin me emme kategorisesti pysty kieltämään. [Ben Zyskowicz: Tämä on hallituksen päätös!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja al-Tae, olkaa hyvä.

16.19 Hussein al-Tae (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on hyvin minun mielestäni tullut esiin, että tämä moraalinen kysymys tässä velvoittaa todella pitkälle. Emme me voi tuoda yli 30 000:ta ukrainalaista Suomeen ja samanaikaisesti venäläisiä turisteja. He kohtaavat — toiset ovat huvimatkoilla, ja toiset lähtevät sotaa pakoon. Minusta hallitus ja erityisesti SDP monin tiedottein ovat tuoneet tätä näkemystä esiin. Sitä on kuultu keskustasta, vihreistä, ja niin edelleen. Tässä eduskunta on hyvin yksimielinen.

Mutta venäläisestä sodasta Ukrainaa vastaan eivät ole vastuussa ne pienet venäläistautaiset lapset, jotka ovat suomalaisessa koulussa, kolmatta sukupolvea, toista sukupolvea. Ministeri Andersson, miten me kouluissa pidämme huolta siitä, että venäläistautaisia lapsia ei syyllistetä siitä sodasta, minkä diktaattori Putin on aloittanut?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Andersson, olkaa hyvä.

16.20 Opetusministeri Li Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eritäin tärkeä huomio. — Kyllä itse opetusministerinä haluaisin kiinnittää kaikkien edustajien huomiota siihen, että meillä on iso venäjänkielinen vähemmistö tässä maassa, suomalaisia, jotka elävät täällä, lapsia, jotka käyvät koulua, aikuisia, jotka käyvät töissä. Meillä on myöskin ukrainalaisten pakolaisten joukossa ukrainalaisia, jotka puhuvat äidinkielen-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

nään venäjää. Ja kun me keskustelemme kysymyksistä, kuten kiinteistöjen hankinnasta tai viisumipäätöksistä tai muuta, niin pitäisimme kuitenkin muistissa myöskin sen, että me emme anna sellaista kuvaa, että kaikki venäjänkieliset olisivat syyllisiä tähän sotaan, emmekä myöskään levitä sellaista ilmapiiriä yhteiskunnassa, joka voisi hankaloittaa näiden lasten tai näiden aikuisten tai näiden ukrainalaisten pakolaisten arkea täällä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, olkaa hyvä.

16.21 Sebastian Tynkkynen ps (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Tässä venäläisten turistiviisumiasiassa ei meidän mielestämme pitäisi missään tapauksessa mennä EU:n selän taakse, mutta niin kauan kuin meinaatte vedota tähän, niin meillä perussuomalaisilla on yksi konkreettinen ehdotus. Kävisikö tämä teille: nostettaisiin näitten venäläisten turistiviisumien hinta aivan pilviin, niin että isolla osalla ei olisi mahdollisuutta sitä maksaa, ja niiden osalta, rikkaitten ihmisten osalta, keillä se olisi mahdollisuus maksaa, me kertoisimme, että tämä rahasumma menee lyhentämättömänä Ukrainaan näitten hyökkääjien tappamiseksi. [Jussi Halla-aho: Erittäin hyvä!] Kysyisin teiltä, pääministeri Marin: olisiko teillä mahdollisuus hallituksena harkita myöskin tällaista ratkaisua niin, että venäläisiä turisteja ei tulisi tänne? — Kiitos. [Ben Zyskowicz: Mikäköhän ihmisoikeus tämän estäisi?]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pääministeri Marin, olkaa hyvä.

16.22 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä oli ihan mielenkiintoinen ehdotus, ja kyllä hallitus on myös keskustellut siitä, voimmeko me nostaa näiden viisumien hintaa. Aikaisemmin tässä on ollut haasteena se, että meillä on ollut tämmöinen viisumihelpotussopimus EU:n ja Venäjän välillä. Nyt meillä on tuore päätös, joka on erittäin hyvä ja tärkeä, siitä, että tämä viisumihelpotussopimus on pantu jäihin EU:n puolelta. Tässä komissio on tehnyt työtä, tämä on nyt saatu jäihin, eli nyt meillä olisi mahdollisuutta näiden viisumien hintaa korottaa.

Kyllä, ehdottomasti kaikkia näitä välineitä me olemme valmiita tarkastelemaan. En usko, että hallituksen ja opposition välillä tässä on kovinkaan suurta poliittisen tahdon eroa. Kyse on siitä, että meidän hallituksena pitää huomioida kaikki nämä juridiset reunaehdot, vaikka ne kuulostavat teknisiltä ja ne kuulostavat ehkä teidän näkökulmastanne selittelyltä, mutta me joudumme silti näiden kanssa olemaan tekemisissä. Tahdosta ei ole kyse, vaan siitä, että meitä sitovat nämä eri reunaehdot ja niiden puitteissa me toimimme. Mutta kyllä, ilman muuta me olemme valmiita tätä tarkastelemaan ja katsomaan, ja teemme kaiken sen eteen, että myös EU-tasolla me saamme järkeviä ratkaisuja aikaiseksi. [Juho Eerola: Hyvä!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kosonen, olkaa hyvä.

16.23 Hanna Kosonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Turistiviisumien käyttö maahantulossa on yksi tapa Suomeen tulossa ja yksi tapa käyttää Suomea kauttakulkumaana. Ja kuten aikaisemmassa keskustelussa on jo todettu, venäläiset todella käyttävät näitä kiinteistöomistuksia siinä reittinä. Meillä on paljon Suomessa venäläisten kiinteistö-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

jen omistuksia, joita jaetaan erikoisillakin tavoilla monien venäläisten kesken, ehkä sukulaisten, mutta sitä ei ole mitenkään rajoitettu, keitä siinä omistajina sitten on.

Haluaisin vielä tarkennusta tähän, milloin tämä on tulossa eduskuntaan, koska tällä on kiire. Näitä järjestelyjä, olen kuullut, tapahtuu kaiken aikaa todella kovaa vauhtia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Kaikkonen, olkaa hyvä.

16.24 Puolustusministeri Antti Kaikkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä lainsäädäntö on ollut kiireellisenä valmistelussa puolustusministeriössä. Olen tavoitellut nimenomaan sitä, että tämä eduskunta ehtisi sen vielä hyvin käsitellä. Tällä tietoa arvioni on, että saamme sen eduskuntaan todennäköisesti lokakuun aikana.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Orpo, olkaa hyvä.

16.24 Petteri Orpo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos on tahtoa, niin kyllä se tiekin löytyy. Eli kun meillä on niin vahva yhteinen tahtotila siitä — sekä täällä eduskunnan salissa että siellä —, että tämä viisumikysymys on ratkaistava, niin me todella toivomme ja varmasti vähän edellyttämme, että hallitus todellakin etsii sen tien ja mahdollisimman nopeasti, koska tämä on kestävätilanne, mikä tällä hetkellä on.

Mutta kysymykseni haluaisin osoittaa puolustusministerille. Me ollaan nähty, miten Ukrainan sotavoimat ovat menestyneet Ukrainassa, mutta huoli siitä, riittääkö Ukrainalla aseita, on suuri. He ovat viestineet siitä, että varastot tyhjenevät, eurooppalaisten maiden varastot tyhjenevät, ja Yhdysvalloistakaan ei loputtomasti aseita riitä. Voidaanko me luottaa siihen, että apu Ukrainalle on riittävää, ja onhan niin, että Suomi tekee oman osansa?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Kaikkonen, olkaa hyvä.

16.25 Puolustusministeri Antti Kaikkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin viime viikolla edustamassa maatamme Ramsteinissa, Saksassa, jossa oli koolla yli 40 maata, jotka ovat Ukrainaa auttamassa puolustusmateriaalilla, ja tästä tilanteesta keskusteltiin. Siellä oli myös Ukrainan kollegani Reznikov. Ukraina tarvitsee edelleen vahvasti erilaista puolustustarvikemateriaalia. Ja kyllä tuossa kokouksessa oli se henki, että apu jatkuu, siihen etsitään uusia keinoja, ja kaikki ovat siihen sitoutuneet. Mutta täytyy sanoa, että tarvitsemme myös teollisuuden vahvempaa roolia tässä, jotta saadaan nopeammin uutta tavaraa tuotantoon. Mitä Suomeen tulee, niin olemme tähän mennessä tehneet kahdeksan erillistä päätöstä puolustusmateriaalitavaraavusta. Olen todennut, että se on sisältänyt myös raskasta aseistusta, ja olen antanut äskettäin ohjeet puolustusministeriöön alkaa valmistella yhdeksättä pakettia, eli kyllä Suomi jatkaa tukeaan myös tällä tavalla Ukrainalle.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Halla-aho, olkaa hyvä.

16.26 Jussi Halla-aho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maahantulokielto on tarpeellinen ja perusteltu. Se kohdistuu tavallisiin venäläisiin, mutta nykyisetkin pakotteet ja toimet kohdistuvat tavallisiin venäläisiin. Pakotteilla ei lopeteta sotaa, mutta niillä osoi-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

tetaan venäläisille, että maan valitsema linja merkitsee loppua keskiluokan tähänastiselle elämäntyylille. Huomautan, että riippumattomienkin kyselyiden mukaan valtava enemmistö venäläisistä tukee sotaa, vaikka he tietävät, että Venäjä pommittaa systemaattisesti siviilikohteita Ukrainassa.

Kysyisin pääministeriltä: me kaikki haluaisimme yhteisen EU-tason ratkaisun, mutta jos sellaista ei tule, eikö teidän mielestänne ole ongelmallista ja kiusallista, että ensi maanantaina Suomesta tulee EU:n itärajan heikko lenkki, se maa, jonka kautta venäläinen sotaa kannattava keskiluokka voi jatkossakin lentää Teneriffalle loikoilemaan?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pääministeri Marin, olkaa hyvä.

16.27 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä pidän sitä hyvin ongelmallisena, ja pidän myös hyvin ongelmallisena sitä, että kun Baltian maat ja Puola ovat omia ratkaisuita tehneet, heillä on erilainen tulkinta esimerkiksi sen suhteen, aiheuttavatko nämä ihmiset turvallisuusuhan, jonka nojalla he voivat sitten estää maahantuloa. Meillä tällaista viranomaisarviota ei ole, eli ainakaan vielä me emme näin pysy toimimaan, vaikka varmasti haluaisimme, ja pidän sitä ongelmallisena. Pidän sitä ongelmallisena myös siitä syystä, että tämä painehan nyt tulee kohdistumaan entistä enemmän Suomeen ja Suomen kautta kulkuun, ja sen vuoksi hallitus on tätä asiaa hyvin tarkasti selvittänyt. Sen vuoksi me olemme olleet yhteydessä komissioon systemaattisesti, ja sen vuoksi ulkoministeri Haavisto tätä asiaa koko ajan käy läpi. Eli kyllä hallitus etsii tähän ratkaisuja ja pyrkii käyttämään kaikki ne keinot, mitä meillä on käytettävissä. Mutta kuten olen yrittänyt kuvata, niin valitettavasti, vaikka me kuinka toivoisimme, tämä asia ei ole niin mustavalkoinen ja niin yksinkertainen kuin me toivoisimme.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kilpi, olkaa hyvä.

16.28 Marko Kilpi kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Saamme täällä tänä päivänä uutisista lukea Lappeenrannan lentokentästä, josta on paljastunut huomattava määrä liikelentoja, joita varakkaat venäläiset ovat tehneet yksityissuihkareilla. Ennen sotaa Lappeenrannan kentältä tehtiin tällaisia lentoja noin 50 vuodessa, ja nyt syyskuun loppuun mennessä niitä on tehty 40, eli määrä ei ole laskenut yhtään.

Tässä kohtaa pitää kyllä muistuttaa, että venäläisten henkilöiden ja yhtiöiden omistamilla ja vuokraamilla lentokoneilla ei EU:ssa saa liikennöidä. Se on kielletty. Lappeenranta on käytetty myös toiseen suuntaan. Sinne on korkea-arvoisia henkilöitä tullut presidentistä lähtien. He ovat menneet Venäjälle ja käyttäneet Suomea ihan selkeänä kulkureittinä. Miten tämä voi olla mahdollista? Eivätkö tässä jo Suomen luotettavuus ja uskottavuus kärsi? Näinkö helppo meitä on vetää nenästä?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Liikenneministeri Harakka.

16.30 Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä todellakin on vakava epäkohta, ja se on jatkuvassa tarkkailussa.

Tämä uutinen, joka tuli juuri äskettäin ulos, sisälsi myös sen tiedon, että Traficom on tähän mennessä torpanut näitä lentoja useita kymmeniä. Täysin aukoton tämä valvonta ei ikävä kyllä voi olla, mutta vakuutan, että viranomaiset tekevät kaikkensa sen eteen.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Myönnän vielä kaksi lisäkysymystä tähän kysymyskokonaisuuteen. — Edustaja Purra, olkaa hyvä.

16.30 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hyvä pääministeri, te olette nyt monessa vastauksessanne tuonut esille, että te olette turistiviisumien esittämisen kannalla, mutta Suomi ei voi tehdä mitään. En voi olla huomaamatta yhtäläisyyttä aiemmin käytyyn keskusteluun, kun kyse oli koko itärajan sulkemisesta laajamittaisen maahantulon edessä. Kun perussuomalaiset tekivät välikysymyksenkin asiasta, hallituksesta meille kerrottiin, että Suomi ei voi tehdä niin, me emme voi sulkea koko itärajaa edes tilanteessa, jossa vihamielinen valtio, Venäjä, vyöryttää siirtolaisia tarkoituksella Suomeen. No, kuinka sitten kävikään? Vaadittiin eduskunnassa paljon työtä, vaadittiin perussuomalaisten periksiantamattomuutta ja johdonmukaisuutta, ja niinpä kesällä saatiin aikaiseksi lainsäädäntö, joka mahdollistaa koko itärajan sulkemisen tarvittaessa. [Mika Niikko: Hupsista!] Tämä oli mahdollista. Voitteko vielä harkita sitä, että Suomi kykenisi myös turistiviisumeista [Puhemies koputtaa] päättämään itsenäisesti?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Pääministeri Marin, olkaa hyvä.

16.31 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Purran puheenvuorosta unohtuu kokonaan se, että myös hallitus teki tuon asian eteen paljon, paljon työtä. [Naurua perussuomalaisten ryhmästä] Me olemme olleet tuon... — Ei tämä ole mikään naurun asia. Ei tämä ole mikään naurun asia, hallitus on tehnyt koko kevään ja kesän parlamentaarisesti yhdessä eduskunnan kanssa työtä löytääkseen keinot, millä tavalla tätä uhkaa voidaan estää. Ja me olemme löytäneet siihen yhteisiä keinoja, ei sitä ole syytä väheksyä. Ja voin sanoa, että ei sitä pelkästään opposition voimin ole tehty. [Välihuutoja oikealta] Kyllä meillä ovat ministerit ja koko hallitus olleet tämän asian kanssa tekemisissä, [Hälinää — Puhemies koputtaa] ja yhdessä teidän kanssanne tästä ollaan keskusteltu.

Voin myös sanoa tämän viisumikysymyksen osalta, että emme me täällä hallituksessa kädet suorana tämän asian edessä ole. [Oikealta: Siltä näyttää!] Me olemme koko ajan tehneet töitä tämän kysymyksen parissa. Me olemme selvittäneet ulkoministeriössä tätä erittäin perusteellisesti. Me käymme jatkuvasti keskusteluita EU-komission kanssa. Ymmärrän, että oppositiosta on helppo vaatia ja sanoa, miksi heti huomenna tämä asia ei ole hoidettu, miksi heti huomenna [Puhemies koputtaa] näitä kaikkia kysymyksiä ei ole ratkottu. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä — Puhemies: Kiitos!] Mutta me joudumme tekemään reaalipolitiikkaa täällä hallituksessa ja selvittämään näitä kaikkia asioita hyvin huolellisesti, etsimään ne kaikki keinot, miten me voimme toimia. [Eduskunnasta: Teillä oli puoli vuotta aikaa!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Pyydän muistamaan sen, mitä äsken totesin tästä välihuutelusta keskustelun aikana. — Edustaja Mykkänen, olkaa hyvä.

16.33 Kai Mykkänen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Marin, ehkä se mielikuva johtuu siitä, että te täällä tänäänkin ensin menitte EU:n selän taakse, kun sanoitte, että EU-säädöstöön pitää tehdä muutoksia mutta Suomessa ei voida tehdä ensin, ja sitten sanoitte, että virkamiehet tämän päättävät, että virkamiehet eivät suostu tulkit-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

semaan kansalliseksi uhaksi venäläisiä. Käsittääkseni Suomessa virkamiehet toimivat lain mukaan, ja maan hallituksella on vastuu siitä, minkälaisia lakeja täällä säädetään, joten todella, kun olette puoli vuotta harkinneet, niin ehkä tekisimme nyt täällä ne muutokset.

Ehkä vielä tärkeämpää Putinin heikentämisen kannalta: Tarkistin vielä äsken tutkijoilta, että meillä ei vielääkään ole voimassa pakotetta, jolla kreikkalaiset varustamot estettäisiin kuljettamasta venäläistä öljyä Aasiaan. Tämän takiahan Putinin öljytulot ovat vain kasvaneet, kun pääosin kreikkalaiset varustamot sitä kuljettavat. Kysyn, pääministeri: Milloin me painamme päälle, että tämä pakote, joka on jumissa neuvotteluissa, saadaan säädettyä? Mitä olette tehneet sille? Ja jos ei pääministerillä ole tietoa, niin varmaan eurooppaministeri ja ulkomaankauppaministeri täydentävät. Tällä oikeasti voidaan vaikuttaa siihen, [Puhemies: Kiitoksia!] kuinka paljon dollareita Putinilla on sotaansa. [Jussi Halla-aho: Tupurainen neuvottelee!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pääministeri Marin, olkaa hyvä.

16.34 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on systemaattisesti tukenut kaikkia pakotteita. Me olemme systemaattisesti viestineet komissiolle, että me vaadimme ja haluamme lisäpakotteita, ja me olemme olleet tiukempien pakotteiden puolesta, ovat ne energiapakotteita tai muita pakotteita. Suomi on ollut tässä hyvin johdonmukainen, mutta Suomi ei myöskään yksin pääätä kaikesta, vaan me päätämme yhdessä muiden jäsenmaiden kanssa. Me edustamme hyvin tiukkaa linjaa, ja sitten meillä on jäsenmaita, joilla on erilaisia tulokulmia eri pakotekysymyksiin, mutta kyllä tätä työtä koko ajan tehdään.

Olen pahoillani, jos olin epäselvä aikaisemmissa vastauksissani. Tarkoitus ei ole ollut mennä EU:n selän taakse tai viranomaisten selän taakse, vaan olen pyrkinyt kuvaamaan sitä todellisuutta, jonka puitteissa me kuitenkin joudumme töitä tekemään. Jos meillä ei ole Suomessa viranomaisia, jotka sanovat, että jokainen venäläinen on potentiaalinen turvallisuushuoli Suomelle, niin me emme kategorisesti pysty kieltämään. Näiden EU-sääntöjen puitteissa, joiden puitteissa myös Puola ja baltit toimivat, meillä ei ole keinoa kieltää ihmisten tuloa maahan, kun meillä ei ole viranomaisia, jotka sanovat, että jokainen venäläinen on potentiaalinen turvallisuushuoli Suomelle, ja kun näin ei ole, me emme kategorisesti tätä kieltoa pysty tekemään. [Puhemies koputtaa] Balteissa ja Puolassa kenties on sitten viranomaisten puolelta tehty erilaista tulkintaa, [Puhemies: Kiitoksia!] mutta siihen me emme tietenkään voi nojata, vaan omien viranomaistemme arvioon asiasta.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.4. Suullinen kysymys hoitajien työtaistelun ratkaisemisesta (Sari Tanus kd)

Suullinen kysymys SKT 137/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Seuraava kysymys, edustaja Tanus, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.35 **Sari Tanus kd:** Arvoisa puhemies! Jokaiselle tässä salissa istuvalle on käynyt selväksi, että Suomessa on meneillään erittäin vaikea terveydenhuollon kriisi. Pitkään kehittynyt tilanne on kulmoinut hallituksen valmistelevaan hoitajien pakkolakiin.

Hoitajakriisissä on kyse pitkälti rahasta. Hallitus on koko kriisin ajan viestinyt, että asia tulee ratkaista työntäjä- ja työntekijäjärjestöjen neuvottelupöydissä. Tämä on mielestämme vastuun pakoilua. Hallitus on vastuussa koko terveydenhuollon sektorista ja sen toimivuudesta — myös riittävästä rahoituksesta. KD on jo aiemmin esittänyt puolen miljardin lisärahoitusta hoitajakriisin lievittämiseksi.

Arvoisa ministeri, hallitus on osoittanut paljon rahaa monille tahoille, ja kysyisinkin nyt: miksi hallitus ei osoita rahaa myös hoitajakriisin ratkaisemiseksi?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Lindén, olkaa hyvä.

16.36 **Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Mekanismi tässä asiassa menee niin, että meillä on työmarkkinajärjestöt, jotka neuvottelevat näistä. Siellä on ammattilaiset — niin kuin tiedämme — niin sanotusti pöydän kummallakin puolella. Siellä aikanaan tullaan päättämään johonkin ratkaisuun, toivottavasti sellaiseen, joka on meille kaikille hyvä — tarkoitan hyvä potilaille, veronmaksajille ja ennen kaikkea hoitohenkilökunnalle.

Valtion osuus tässä menee sillä tavalla, että meillä on hyvinvointialueiden rahoituslaisissa pykälä — muistaakseni kuudes pykälä — joka määrittelee, mikä on hyvinvointialueen indeksi. Siellä on 60 prosentin painoarvolla yleinen ansiotason kehitys, johon tietenkin näin merkittävän alan kuin hoitoalan palkkauskkin vaikuttaa. Siellä on 30 prosentin painoarvolla kuluttajahintojen nousu, ja 10 prosentin painoarvolla sosiaaliturvamaksujen muutos. Tämä sitten johtaa siihen, että se rahoitus tulee. Nyt esimerkiksi on arvioitu, että tämä indeksi voisi olla noin 3,7 prosenttia siitä koko 22 miljardista, [Puhemies koputtaa] jolloin kysymys on sadoista miljoonista euroista, jotka sitten tähän järjestelmään siirretään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Edustaja Tanus, olkaa hyvä. [Mikrofoni on kiinni] — Mikrofoni päälle.

16.38 **Sari Tanus kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille vastauksesta. Indeksejä ja lukuja niiden takana on monenlaisia. Tosiasia kuitenkin on, että hoitajakriisissä on kyse rahasta, ja sitä jaettavaa rahaa tulee olla ei vain tulevilla hyvinvointialueilla vaan jo nykyisillä kunnilla. Siinä mielessä hallitus on vastuussa koko terveydenhuoltosektorista ja myös sen riittävästä rahoituksesta. Sitä vastuuta ei voi mikään hallitus pakoilla.

Me saamme jatkuvasti viestejä eri puolilta Suomea terveydenhuollon valtavista ongelmista. Eilen lehdet kertoivat Jorvin sairaalan päivystyksen katastrofaalisesta tilanteesta, ja HUSin lääkäreitä irtisanoutuu, koska Apotti-tietojärjestelmän toimimattomuuden ja sen suurten ongelmien vuoksi potilaiden hoito on vaikeutunut. Mietimme, onko hallituksella tietoa ja todellista ymmärrystä terveydenhuoltosektorin kentän todellisesta tilanteesta. Ter-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

veydenhuollon kriisi on todella vaikea tällä hetkellä, ja kysynkin ministeriltä: mihin pikaisiin toimenpiteisiin ryhdytte tilanteen helpottamiseksi?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Lindén, olkaa hyvä.

16.39 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Terveydenhuollon tilanne koronan jälkeen ei todellakaan ole helppo meidän maassamme. Kaksi ja puoli vuotta elimme koronamaanjäristystä. Sinä aikana valtio laittoi viisi miljardia lisää rahaa kunnille, siitä suoraan terveydenhuoltoon kolme miljardia ja kaksi miljardia yleistä kuntatalouden vahvistamista, ja kunnat ovat kuitenkin ne tahot, jotka Suomessa ylläpitävät ja rahoittavat terveydenhuoltoa, kuntayhtymiä myös.

Tiedän, että meillä on ollut vaikeita tilanteita terveydenhuollossa. Olen itse kiertänyt tänä kesänä erittäin monta terveydenhuollon toimipistettä. Mainitsen vaikka esimerkkinä Forssan terveydenhuollon, jossa kävin ja jossa esimerkiksi päivystys toimi niin hyvin, että siellä ei ole koskaan yli tunnin mittaisia jonoja. Sitten tiedän nämä HUSin kriisit, tiedän monta muuta kriisiä. Minulla on ollut työhuoneessani sosiaali- ja terveysministeriössä kaikkien Suomen terveydenhuoltokuntayhtymien edustajat. Olemme yhdessä käyneet läpi tätä tilannetta. [Puhemies koputtaa] Olemme todenneet, että se kaikkein tärkein asia on nyt saada siellä vanhustenhuolto pelaamaan, [Puhemies: Kiitoksia!] koska monta kertaa se päivystysruuhka syntyy siitä, että potilaita ei saada sieltä eteenpäin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

16.40 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tänään avattiin Sairaanhoidajapäivät, ja sieltä tuli vahva viesti: Jos hoidamme hoitajien asiaa, voimme myös pelastaa suomalaisen terveydenhuollon. Jos ei ole hoitajia, ei ole myöskään palveluita.

Nyt pitäisi tehdä niitä toimia hoitoalan pito- ja vetovoiman vahvistamiseksi. Te vasta vuosi sitten perustitte työryhmän tätä työtä tekemään, mutta yhtään esitystä ei sieltä ole tullut. Valtiovarainministeri Saarikko moitti vahvasti hallitusta ja myös itseään, että toimenpiteitä ei ole tehty. Elokuussa vielä, ministeri Lindén, ette edes tiennyt, toimiko tuo työryhmä vai ei, ja Tehyn varapuheenjohtajan piti sanoa, että pää punaisena tehdään töitä mutta hallitus ei tuo esityksiä eduskuntaan. Miksi te olette näin toimineet? Kun ette ole työtä tehneet, niin terveydenhuolto on ajautunut kriisiin. Tilanne on vakava. Miten te vastaatte: tuleeko niitä toimenpiteitä vai ei?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Lindén, olkaa hyvä.

16.41 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erittäin merkittäviä toimenpiteitä on tullut. Otan esimerkkinä vaikka sen, että budjettiriihessä sovittiin 2 500 hoitoavustajan kouluttamisesta ihan uutena asiana, ja tämä perustui pitkälti siihen, että kesäkuussa Valvira muutti tulkintansa siitä, mikä saa olla hoivaavustajien osuus vanhustenhuollon ympärivuorokautisissa yksiköissä.

Tämä mainitsemanne työryhmä on asetettu marraskuussa. Sen työ käynnistyi keskellä koronakriisiä, joka meillä vielä tammikuussa oli. Se on jakaantunut seitsemään eri kokonaisuuteen, joissa ovat mukana kansainvälinen rekrytointi, digitalisaatio, koulutusjärjestel-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

män lisääminen, johtamisen parantaminen, työnjakokysymykset ja koko palvelujärjestelmän kehittäminen. Kaikilla näillä tapahtuu toimenpiteitä, mutta ymmärrätte, että kun asia on niin vaikea, että vuonna 2000 tässä salissa on puhuttu hoitajakriisistä ja sanottu, että tarvitaan 10 000 hoitajaa lisää, niin tämä ei ole mikään sellainen asia, että yhdessä kuukaudessa tämä asia olisi ratkaistavissa. [Puhemies koputtaa] Mutta kovasti tehdään töitä, ja varsinkin koulutusmääriä ollaan lisätty ja oltu yhteydessä kaikkiin tahoihin, [Puhemies: Kiitoksia!] joiden kanssa tässä täytyykin olla. [Sari Sarkomaa: Vuosi on kulunut!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

16.42 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri, miten niitä hoitajia saadaan lisää, jos tämä hoitoalan työn arvostus ei näy esimerkiksi palkassa tai työolosuhteiden parantamisessa? Me ollaan koko tämä hallituskausi kipuiltu näitten asioitten kanssa, ja mitään konkreettista esitystä ei ole tullut. Ja kyllä yksi tosiasia on se, että kyllä hoitajatkin ansaitsevat vähän parempaa palkkaa. Inflaatio on tällä hetkellä lähes 8 prosenttia, ja tämän vuoden aikana ostovoima tulee heikkenemään laskelmien mukaan 5 prosenttia, ja nyt esitetyt palkankorotukset eivät tule kattamaan edes sitä inflaation nousua, joten ymmärrettävistä syistä johtuen, ymmärrän, että hoitajat haluavat lisää likkaa.

Mutta yksi tärkeä kysymys: kun hoitajista on pulaa, niin milloin te aiotte poistaa tämän tartuntalain 48 a §:n, joka estää hoitajia menemästä töihin, jos ei heillä ole rokotteita tarpeeksi? Tämä on niin vanha laki, että esimerkiksi Vantaalla Foibe-niminen yritys heitti kahdeksan vuotta työssä olleen henkilön, joka ei ollut koskaan ollut pois, pihalle tuosta vaan, sen takia, [Puhemies koputtaa] kun ei enää rokotesuoja ole voimassa, kun tartuntoja ei ole tullut riittävästi. [Puhemies: Kiitoksia!] Koska te poistatte tämän pykälän?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Lindén, olkaa hyvä.

16.43 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selitykseksi kaikille niille, joille asia ei ole tuttu, että mikä on tartuntatautilain 48 a §. Se on se pykälä, joka kieltää kokonaan rokottamattoman hoito henkilön työskenteilyn esimerkiksi vanhustenhuollon ympärivuorokautisissa laitoksissa. [Mika Niikon välihuuto] Koronakriisi ei ole ohi, vaikka meillä ei enää onneksi ole rajoituksia. Juuri eilen me istuimme koronaministerityöryhmässä. Meillä on WHO:n arvio siitä, meillä on EU:n arvio siitä, meillä on 545 koronapotilasta sairaaloissa. Meillä kuolee koronaan joka viikko 100 henkilöä. [Mika Niikon välihuuto] Minäpä epäilen, että jos me emme olisi pitäneet tätä lakipykälää voimassa, niin täällä kysyttäisiin, että milloin hallitus tekee jotain sille, että ihmiset menevät vanhustenhuollon laitoksiin ja tartuttavat siellä potilaita, haavoittuvassa asemassa olevia. Me arvioimme tämän asian aivan lähiviikkoina. Todennäköistä on, että tämä toistaiseksi voimassa oleva lakipykälä tulee poistumaan, mutta en pysty [Puhemies koputtaa] vielä, ennen asiantuntijoiden arviointia sanomaan tarkkaa päivämäärää. [Jussi Halla-aho: Estääkö rokote tartunnat?]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Suomela, olkaa hyvä.

16.45 Iris Suomela vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt on ensinnäkin tärkeää, että kaikki puolueet sitoutuvat yhdessä etsimään ratkaisuja tähän hoiva-alan krii-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

siin. Meistä monet ovat kuntapäättäjiä, hyvinvointialueiden päättäjiä, ja sen takia tämä on yhteinen asia. Varmasti myös vaalien alla tästä paljon keskustelua tullaan käymään.

No, samalla meillä on käsillä tämä akuutti tilanne, jossa on kova huoli siitä, että mitä tahansa lainsäädäntöä täällä eduskunnassa tehdään, toimitaanko varmasti työpaikoilla sitten sen mukaan. On kova huoli ensinnäkin siitä, tulkitaanko lainsäädäntöä oikein, ja toisaalta siitä, että jos käy niin, että työnantaja tulkitsee lainsäädäntöä ikään kuin väärin, niin saako nopeasti aluehallintoviranomaiseen yhteyden ja sen oikean tulkinnan. Miten varmistetaan, että saamme valvottua työpaikkojen tilannetta ja varmistettua, että lain mukaan toimitaan aina kaikissa tilanteissa, myös poikkeustilanteissa, joissa voidaan joutua aika yllättävienkin tilanteiden eteen?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Lindén, olkaa hyvä.

16.46 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä viitattiin aluehallintovirastoihin, aveihin, jotka aikaisemmin olivat lääninhallitusten tiettyjä osastoja. Ne ovat valtion alueellisia yksiköitä, ne ovat puolueettomia, niissä toimitaan korkealla asiantuntemuksella ja virkavastuulla. Esimerkiksi eräiden asioiden yhteydessä perehdyin Lounais-Suomen avin tekemään päätökseen, joka oli erittäin yksityiskohtainen kaikkine liitteineen, ja tiedän, että koska sillä oli paljon vaikutusta eri asioihin, se oli syvällä virkavastuulla tehty. Eli me luotamme tässä aluehallintoviranomaisiin. Toki sitten myös Valvira ylimpänä terveydenhuollon valvojana valvoo tätä tilannetta.

Tiedän, että vuoropuhelu siellä työpaikoilla usein työtaistelun aikana on kovin kireää, mutta luotan tässä ihan täysin aluehallintoviranomaisten puolueettomaan arvioon.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

16.47 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hoitohenkilökunta on ollut todella kovilla koronakriisin aikana. Hoitajilta on vaadittu paljon venymistä. Kiitosta hoitajille ei ole juurikaan kuulunut. Mielestäni sitä ei ole kuulunut edes hallitusai- tiosta.

Koronakorvauksia ei ole hoitajille tullut. Eivätkö he olisi ne ansainneet? Ketkä menivät etulinjassa, ambulanssissa, päivystyksessä vastaanottamaan potilaita sairaudessa, josta kukaan ei tiennyt mitään? He olivat todella peloissaan.

Tämä työtaistelu on täysin ymmärretty ja ymmärrettävä, ja siellä puhutaan rahasta. Suomalainen terveydenhuollon sektori on ollut alibudjetoitu koko ajan vuosikautia. Vuodesta 2007 ei opittu mitään.

Minkä taaksesi jätät, sen edestäsi löydät, ja nyt meillä on tilanne päällä. Ainoastaan se ei riitä, että me sanomme, että suomalainen hoitaja ansaitsee arvostuksen, vaan meidän täytyy sanoa, että suomalainen hoitaja ansaitsee palkkansa. [Puhemies koputtaa] Mitä te teette, hyvä hallitus, tälle?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Lindén, olkaa hyvä.

16.48 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen useilla foorumeilla — kaikilla, millä kuljen — kiittänyt suomalaista hoito- henkilökuntaa ja teen sen tässäkin. Muistan, kun tasavallan presidenttikin tässä yhteydessä

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

otti Winston Churchillin tunnetun sitaatin, viitaten korona-aikaan, ja totesi: ”Harvoin ovat niin monet kiitollisia niin harvoille.”

No, mitä nyt tulee sitten näihin korvauksiin, näihin taloudellisiin palkitsemisiin, olen itsekin ollut siitä huolissani, että kun katsotaan kuinka valtavan paljon rahaa valtio siirsi kunnille — itse asiassa niin, että vuosina 20 ja 21 kunnat tekivät ylijäämää — miksi ei siitä riittänyt sitten tarpeeksi kohdennettua rahaa esimerkiksi kaikkein vaativimmissa tilanteissa olevalle hoitohenkilöstölle. Tiedän tapauksia, joissa on riittänyt. Helsingin Sanomat kertoi Herttoniemen koronasairaalasta, jossa kiiteltiin sitä työilmapiiriä, sitä tasa-arvoa, sitä itsehallintoa, joka siellä oli, ja mainittiin, että jokainen sinne siirtynyt sai 500 euroa ylimääräistä kuukaudessa. On ollut myös fiksua työnantajia. [Puhemies koputtaa] Valtio on antanut rutkasti rahaa tätäkin tarkoitusta varten. [Mari Rantanen: Olisitte korvamerkinneet ne!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

16.49 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Helsingin kaupunki on kamppaillut kuukausia palkkausjärjestelmä Sarastian kanssa, ja pienituloiset ovat joutuneet odottamaan palkkojaan kuukausia, nimenomaan matalapalkkaiset ihmiset, ja tilanne on ollut aivan katastrofaalinen eikä sitä ole ratkaistu vielä kokonaan. Tähän on myös konsultteja palkattu miljoonilla. Nyt ilmeisesti monet hyvinvointialueet ovat ottamassa tämän saman palkkausjärjestelmän käyttöön, ja kysyisinkin asianomaiselta ministeriltä: miten estetään se, ettei missään nimessä jouduta hyvinvointialueilla samanlaiseen katastrofaaliseen tilanteeseen kuin mihin Helsingissä on jouduttu?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Paatero, olkaa hyvä.

16.50 Kuntaministeri Sirpa Paatero (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Todella tärkeä kysymys, ja tämä on hyvin karmaiseva esimerkki, mitä voi käydä, kun ei varmistauduta riittävillä henkilöstöresursseilla, riittävällä koulutuksella tällaisiin suuriin muutoksiin.

Meillä on kaksi tärkeätä tehtävää vuodenvaihteessa: huolehtia siitä, että palvelut siirtyvät vuodenvaihteen yli ja että henkilöstön asiat hoidetaan ja siinä tärkeimpänä palkkaus. [Sari Sarkomaan välihuuto] Meillä on monilla alueilla järjestelmät, jotka ovat toimineet kuntayhtymäpohjaisina, ja ne ovat järjestyneet aivan loistavasti ilman mitään ongelmia. On koottu yhteen eri palkkausjärjestelmät. Nyt näihin tapauksiin, missä erityisesti on näitä sirpalemaakuntia, joissa kootaan yhteen, me olemme antaneet valtiovarainministeriöstä ohjeen, että jos on semmoinen tilanne, että ei ole varmuutta siitä, käytetään vielä kuntien järjestelmiä. Se on mahdollista tehdä virka-apupyynnönä niin, että kuntien palkkausjärjestelmät maksavat sen vuodenvaihteen yli, jotta voidaan varmistaa tämä keissi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

16.51 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eilen täällä jo kysyinkin sitä, miten on mahdollista, että kun teillä on sitä rahaa ollut levittää aika moneen

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

kohteeseen, niin tätä ei ole hoidettu. Kerrankin olisi ollut sellainen kohde, johon tarvitaan rahaa: terveydenhuoltoon, hoitajien palkkoihin.

Mutta varsinainen kysymyksenä on pääministerille: Olitte eilen Kuntaliiton järjestämässä paneelissa, ja siellä kun keskustelitte näistä hoitaja-asioista ja hoitajamitoituksesta ja yleensä tästä kehittämisestä, niin te sanoitte näin: ”Kokoomuksen vastaus on se, ettei tehdä mitään. Ei mitoituksia, ei lisää koulutuspaikkoja, ei paranneta palveluita ja jätetään vanhukset heitteille.” Kuinka te kehtaatte puhua näin potaskaa? Miten se on mahdollista, ja mihin te perustatte tämän teidän virkkeenne ja nämä lauseet? Haluan siihen vastauksen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pääministeri Marin, olkaa hyvä.

16.52 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokoomus on ollut hallitusvastuussa erittäin pitkään, ja sinä aikana tämä tilanne on vain pahentunut. [Sari Sarkomaan välihuuto] Tämä hallitus on pitkäästä aikaa ensimmäinen hallitus, joka tekee aidosti laadullisia parannuksia vanhustenhoivaan. Ympäri vuorokautisen hoidon hoitajamitoitus on pitkäästä aikaa vanhustenhoidon laatua parantava uudistus. [Jani Mäkelä: Hoitajamitoitus, joka meni ihan käsille! Älkää viitsikö!] Tämänkaltaisia uudistuksia ei kokoomusvetoisilta eikä sellaisilta hallituksilta, joissa kokoomus on ollut mukana, ole nähty.

Kokoomus tuli tämän lainsäädännön taakse täällä eduskunnassa pitkän, pitkän väännön jälkeen, ja eilisessä paneelissa puheenjohtaja Orpo vihjasi siihen suuntaan, että te olisitte vetämässä tukea tältä esitykseltä pois. [Paula Risikon välihuuto] Toivon, että näin ei ole. Toivon, että kokoomuskin on edelleen sitoutunut 0,7:n hoitajamitoitukseen, [Sari Sarkomaan välihuuto] koska se on ensimmäinen parannus pitkään, pitkään aikaan vanhustenhoivan laatuun. SDP pitää siitä kiinni. Me olemme valmiita tarkastelemaan lain voimaantulon aikataulua, jos se on välttämätöntä riittävän hoitohenkilökunnan turvaamiseksi, mutta me emme ole valmiita tuosta tavoitteesta luopumaan, [Puhemies koputtaa] ja toivon, että kokoomuskaan ei ole siitä valmis luopumaan, koska se on laadullinen parannus.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Orpo, olkaa hyvä.

16.53 Petteri Orpo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa pääministeri, ette te voi sanoa noin. Minä en eilisessä keskustelussa sanonut, että hoitajamitoituksesta pitäisi luopua. Minä sanoin sen saman, minkä on sanonut ministeri Lindén, että sitä ei pysy nyt tässä aikataulussa tuomaan voimaan. Samoin on sanonut ministeri Saarikko. Sanoin sen aivan selkeästi. Miksi te vääristelette toisten sanomisia? [Kokoomuksen ryhmästä: Puhukaa totta!] Me tiedämme, että ei tällä hetkellä ole riittävästi hoitajia, jotta hoitajamitoitus voisi tulla ensi keväänä koko voimallaan voimaan. Kun hoitajia ei ole riittävästi, niin tällä hetkellä kotihoidossa ei ole riittävästi hoitajia. 3 000 ympärivuorokautisen hoidon paikkaa on suljettuna, koska ei ole riittävästi hoitajia. Tämä on tosiasia. Se on se tilanne, mikä on nyt. Te olette olleet vastuussa kohta neljä vuotta tämän asian hoitamisesta. [Maria Guzenina: Korjaamassa teidän sotkujanne!] Tästä asiasta olette olleet vastuussa neljä vuotta. [Puhemies koputtaa] Teidän tehtävänne on laittaa nämä asiat kuntoon tänään. Vanhukset voivat huonosti tänään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Pääministeri Marin, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

16.54 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kyllä nyt toivoisin puheenjohtaja Orpolta suoraa ja selkeää vastausta siihen, oletteko te sitoutuneet 0,7:ään. [Oikealta: Oletteko itse? — Naurua] Oletteko te sitoutuneet siihen? Toivon saavani tähän suoran vastauksen. Te olette kyllä kovia luettelemaan erilaisia ongelmia, mutta kokoomukselta ei ole mitään ratkaisuita tullut vanhustenhoivan kriisiin. [Välihuutoja oikealta] Minä haluan kuulla, että te olette sitoutuneet tähän tavoitteeseen, ja jos näin on, niin erittäin hyvä, [Anne-Mari Virolainen: Te olette hallituksessa!] erittäin hyvä, että olette siihen sitoutuneet. Toivon tämän kuulevani suoraan, koska tämä on tärkeä kysymys.

Me kaikki muistamme ne järkyttävät uutiset, minkälaisessa kunnossa meidän ympärivuorokautisen hoivan hoito on ollut, ja se ei ole ollut sellaista, jolla ollaan voitu turvata ihmisten inhimillinen, arvokas vanhuus. Siksi me olemme tämän lain säätäneet. Siksi me olemme pitkästä ajasta tehneet laadullisia parannuksia vanhustenhoivaan, koska tilanne on ollut kestämaton. Teidän aikananne on leikattu hoitajien ja muiden julkisen sektorin työntekijöiden lomarahoja, on kurjistettu tilannetta, on ajettu niin hoitajat kuin muutkin julkisen puolen työntekijät sellaiseen tilanteeseen, että he tuntevat, että he eivät enää jaksaa. Tämä hallitus on saanut tämän perinnön, [Puhemies koputtaa] ja me teemme parhaamme korjataksemme tätä tilannetta, mutta kuten ministeri Lindén kuvasi, niin ei tämä asia aivan kuukaudessa hoidu. Mutta töitä teemme kyllä sen eteen. [Sari Sarkomaa: Neljä vuotta on kulunut!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt näyttää syntyvän sellaista jännitettä, että edustaja Orpo, olkaa hyvä.

16.56 Petteri Orpo kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Olemme sitoutuneet. [Vasemmalta: Hyvä!] Me olemme sitoutuneet, mutta minä haluan käydä keskustelua siitä, että hallitus on itse usealla suulla sanonut, että hoitajamitoitusta ei voida tuoda suunnitellussa aikataulussa voimaan, koska ei ole riittävästi hoitajia. [Raimo Piirainen: Se on eri asia!] Ja koska hoitajamitoitus on jo nyt kun sitä on kiristetty, johtanut siihen, että vanhustenpalvelut ovat huonommassa tilassa kuin ne ovat olleet kertaakaan modernin Suomen historiassa. [Maria Guzenina: Teidän jäljiltänne!] Tänään omaishoitajat uupuvat, tänään kotihoidossa on huonompikuntoisia vanhuksia, koska ei riitä hoitajia, [Vasemmalta: Eihän se siitä johdu!] tänään on 3 000 ympärivuorokautisen hoivan paikkaa kiinni, koska ei riitä hoitajia.

Te voitte aina säättää kokoomusta kaikesta, mutta tosiasia on se, että te olette hallituksessa ja te olette olleet siellä neljä vuotta. Tämä oli teidän keskeinen vaalilupauksenne. Hoitakaa tämä asia kuntoon. [Puhemies: Kysymys?] Älkää moittiko muita. [Mika Niikko: Missä ne hoitajat ovat?]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Pääministeri Marin, olkaa hyvä.

16.57 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä painan tämän päivämäärän mieleeni: 15. syyskuuta 2022 Petteri Orpo lupasi tässä salissa, että te pidätte kiinni 0,7:n hoitajamitoituksesta — kiitoksia! Kiitoksia! [Sari Sarkomaa: Voisitko tehdä jotakin?] Minä muistan tämän lupauksen — minä muistan tämän lupauksen — ja nyt meillä on siitä eduskunnan pöytäkirjoissa mustaa valkoisella, että te lupasitte, että te pidätte kiinni 0,7:n hoitajamitoituksesta, 15. syyskuuta 2022. Tämä oli erittäin tärkeä vies-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

ti, ja nyt me voimme kaikki olla sitä mieltä, että tämä tulee voimaan. Aikataulua me voimme katsoa, mikä on realistista, mutta tämä tulee voimaan — niin te tänään lupasitte. [Sari Sarkomaa: Orpo ei ole pääministeri vielä, vaan te!]

Hallitus on myös tehnyt paljon vanhushoivan kuntoon laittamiseksi. Me olemme säättäneet hoitajamitoituksen. Me olemme antaneet kotihoidon puolelle tärkeitä esityksiä. Ministeri Lindén voi varmasti näitä tarkemmin käydä läpi. Me olemme juuri budjettiriihessä päättäneet esimerkiksi hoiva-avustajien koulutusmäärien lisäämisestä. [Sanna Antikainen: Pakkolakeja!] Me olemme kiinnittäneet erittäin paljon huomiota myös työperäiseen maahanmuuttoon, [Puhemies koputtaa] miten sitä kautta saadaan Suomeen lisää työvoimaa, jonka puutteesta ei kärsi vain julkinen sektori vaan koko työvoimakenttä laajemminkin. [Puhemies: Kiitoksia!] Hallitus on tehnyt työtä, mutta kyllä, paljon on vielä työtä tehtävänä.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.5. Suullinen kysymys Uniper-neuvotteluista Saksan valtion kanssa (Harry Harkimo liik)

Suullinen kysymys SKT 138/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Seuraava kysymys. Edustaja Harkimo, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.58 **Harry Harkimo liik:** Kiitos, arvoisa puhemies! Fortumin ja Uniperin kriisiä ei voi enää hoitaa vasemmalla kädellä, sähköpostikokouksilla ja tekstiviesteillä. Nyt on myöhäistä puhua omistajaohjauksen tai pörssiyhtiön pelisäännöistä. Saksa on valinnut tyyliä. Saksan valtio on kansallistamassa suomalaisten omistaman pörssiyhtiön, ja valtionjohto on liittokanslerin johdolla ollut alusta alkaen mukana hankkeessa.

Nyt on viimeinen hetki puolustaa suomalaisten etua. Uniperissa on kiinni hirvittävä summa euroja, enemmän kuin tämä vasemmistohallitus ottaa ensi vuonna lisää velkaa. Tuntuu karnealalta katsoa, etteivät miljardit enää tunnu merkitsevän tässä velkarallisissa mittaan.

Pääministeri Marin, millä kokoonpanolla hallitus lähtee neuvottelemaan Uniperin kohdalta Saksan valtionjohdon kanssa, ja miten itse osallistutte näihin neuvotteluihin? [Sebastian Tynkkynen: Nokia kolmekolmekymppi!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Tuppurainen, olkaa hyvä.

16.59 **Eurooppa- ja omistajaohjausministeri Tytti Tuppurainen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtio-omistajan intressi on tässä kokonaisuudessa ennen kaikkea Fortumissa. Suomen valtio on Fortumin enemmistöomistaja. Se on meille monella tavalla erittäin tärkeä yhtiö sekä arvomuodostuksensa kannalta että myös siitä syystä, että kolmannes maamme sähköstä tulee Fortumista. Meidän intressissämme on huolehtia, että

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

Fortumin ydinliiketoiminta on jatkossakin kannattavaa ja että tämä huoltovarmuuskriittinen toiminta voi jatkua.

Nyt ovat kesken neuvottelut Fortumin, Uniperin ja Saksan hallituksen välillä siitä, millä tavalla kesällä sovittu vakautuspaketti pannaan toimeen. Hyvin vaikeassa tilanteessa näitä neuvotteluita käydään muuttuneessa toimintaympäristössä, jossa Saksallekin se karu totuus on valjennut, että halvan venäläisen maakaasun aika on nyt lopullisesti ohi. Aivan selvää on, että Suomi ei tule suostumaan siihen, [Puhemies koputtaa] että Saksa voisi kansallistaa Uniperin ilman korvauksia. Tästä kuuluu tulla Suomelle korvaukset, ja me pidämme siitä myös kiinni, [Leena Meren välihuuto] että Fortumin Uniperille antama kahdeksan miljardin euron rahoitus [Puhemies koputtaa] säilyy edelleen meille saatavana.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: No niin, jos salin saisi pikkuhiljaa rauhoittumaan, niin päästään asioissa eteenpäin. Pyydän siirtymään muita keskusteluja käymään salin ulkopuolelle, että päästään asiassa eteenpäin. — Kiitoksia.

3. Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2021

Kertomus K 19/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan, jolle muut erikoisvaliokunnat voivat antaa lausunnon viimeistään 1.12.2022.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Oikeuskansleri Pöysti, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

17.02 Valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston oikeuskanslerille on perustuslaissa uskottu ylimpään hallitusvaltaan kohdistuva laillisuusvalvonta riippumattomana tehtävänä. Osana tätä tehtävää on ennakollinen säädösvalvonta ja muu lainvalmistelun laillisuusvalvonta. Lainvalmistelu on tärkeimpiä valtioneuvoston valtiosääntöisiä tehtäviä.

Laillisuusvalvonnan tulee vastata suomalaisen yhteiskunnan odotuksiin. Professori Mikael Hidén kirjoitti vuonna 1974 julkaistussa tutkimuksessaan, Säädösvalvonta Suomessa, ettei lakien säätämisen järjestyksen valvontaa ole mielletty oikeuskanslerin tehtäväksi. Tutkimukseen haastatelluista aikaisemmista oikeuskanslereista vain Olavi Honka toi esille, että oikeuskanslerin kuuluisi valvoa oikeaa säätämisen järjestystäkin lain valmisteluvaiheessa.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

Vuonna 2022 suomalainen yhteiskunta odottaa oikeuskanslerin riittävän jämäkästi valvovan hallituksen esityksen ja valtioneuvoston ja tasavallan presidentin asetusten perustuslainmukaisuutta ja hyvää lainvalmistelutapaa lainvalmistelussa. Suomalaisen yhteiskunnan odotukset ovatkin oikeita. Dialogiin useiden valtioelinten välillä perustuva perustuslakikontrolli on osoittautunut niin kansainvälisesti kuin meilläkin tehokkaimmaksi.

Omassa laillisuusvalvontakäytännössäni tunnistetun seitsemän tyyppitapauksen ja menettelyiden kuvauksen avulla kerron oikeuskanslerin kertomuksen avauspuheenvuorossa, missä tapauksissa ja miten nykyisin tartumme puutteisiin hallituksen esityksissä ja asetus-ehdotuksissa.

Tyyppitapauksia ovat ensinnäkin, että esityksillä ei ole oleellista perustuslakiliityntää ja lainsäätäjällä on laaja harkintavalta.

Toiseksi: on perustuslain kannalta ongelmattomia esityksiä.

Kolmanneksi: on vakiintuneen perustuslain tulkinnan puitteisiin valmisteltuja esityksiä, joissa perustuslakia on tulkittu.

Neljänneksi: on esityksiä, joissa on uutta ja jännitteistä perustuslain tulkintaa, mutta lainsäätäjän liikkumavaraa on esityksessä, ja hallitus hakee uusia tulkintoja.

Viidenneksi: on esityksiä tai saattaa olla esityksiä, joissa säätämisyjärjestyskysymyksestä haetaan vakiintuneen perustuslain tulkinnan muuttamista avoimesti ja perustellusti. Demokratiassa hallituksella on ja pitää olla tähän oikeus, ja kansanvallassa lainsäätäjällä on aina harkintavaltaa.

Kuudenneksi: voi olla perustuslain kannalta olennaisesti puutteellisia esityksiä.

Ja viimeksi, seitsemänneksi: voi olla selvästi perustuslain tai pakottavien EU:n ja kansainvälisen oikeuden vastaisia esityksiä.

Aikaisempaa herkempi puuttuminen valmistelun päätteeksi oikeuskanslerin toimesta parantane eduskunnan perustuslakivaliokunnan mahdollisuuksia keskittyä riittävän huolellisesti valmisteltujen esitysten perusteella sille perustuslaissa säädettyyn perustuslakikontrollin tehtävään asioissa, jotka aidosti vaativat perustuslakivaliokunnan kannanottoa. Oikeuskansleri tai muukaan perustuslakikontrolli ei siten korvaa tai paikkaa hyvää lainvalmistelua, joka on valtioneuvoston ja sen virkamiesten vastuulla.

Oikeuskansleri on riippumaton laillisuusvalvoja, ei kruununjuristi. Oikeuskanslerille säädetty tehtävä antaa tasavallan presidentille ja valtioneuvostolle tietoja ja lausuntoja on ennakkollista säädösvalvontaa. Sen menettelyjä kuvataan puheenvuorossani, ja ne ovat varsin määrämuotoisia ja päätyvät dokumentoituihin kannanottoihin julkisissa asiakirjoissa. Menettelyt vastaavat useiden eurooppalaisten oikeusvaltioiden ennakkollista valtiosääntövalvontaa tekevien riippumattomien elinten, kuten esimerkiksi Ranska ja Hollanti, ylimpien hallintotuomioistuinten ja Ranskan perustuslakineuvoston tai Ruotsin Lagrådetin menettelyitä.

Kertomuksessa apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalainen käsittelee laillisuusvalvojan ja median suhdetta. Laillisuusvalvonta on julkista toimintaa, ja sillä on yhteyksiä mediaan. Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen valvonnassa on käytettävä muitakin tietolähteitä kuin kanteluita, ja erityisesti tutkiva journalismi voi tuoda esiin asioita, jotka voisivat jäädä perinteiseltä laillisuusvalvonnalta piiloon. Apulaisoikeuskansleri kirjoittaa ihmiskaupparikosten esitutkinnan viivästyksiä koskevasta omasta aloitteestaan ja merkittävästä päätöksestään, ja siinä median ja laillisuusvalvojan riippumattomuutensa puittensa tekemät toimet osaltaan edistivät toisiaan täydentävästi ongelmien paljastumista ja ratkaisuja. Viivästykset ja puutteet olivat merkittäviä ja useissa tapauksissa lainvastaisia. Poliisi ei ollut

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

tunnistanut ihmiskaupparikosten ja siihen liittyvien rikosten tunnusmerkistöjä, mutta viivästykseen oli muitakin syitä, kuten poliisien vähäiset tutkintaresurssit, ongelmat tulkauksessa ja ongelmat viranomaisyhteistyössä.

Ensiksi koronaepidemia, sitten Afganistanin hallinnon romahdus ja länsimaiden kaootinen vetäytyminen sekä lopulta Euroopan turvallisuustilanteen kiristyminen ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa sivuvaikutuksineen ovat tuoneet esille uudenlaisia oikeudellisia kysymyksiä ja lainsäädännön ja hallinnon kehittämistarpeita hankalassa turvallisuustilanteessa. Poikkeuksellisinä aikoina tarvitsemme ajantasaista, realistista ja riittävän joustavaa yleislainsäädäntöä sekä sille nojaavaa taitavaa mutta yksityisten oikeudet ja hyvän hallinnon turvaavaa lainsoveltamista maailmassa, jossa on yllättäviä riskejä, ja jossa paha on monella tapaa läsnä.

Valtioneuvosto ja tasavallan presidentti ovat käsitelleet ulko- ja turvallisuuspolitiikan kannalta merkittäviä asioita, kuten evakuintioperaatiota, Puolustusvoimien hävittäjäjärjestelmien hankintaa ja muita vastaavia asioita. Oikeuskansleri valvoo päätöksenteon valmistelussa, että asiat menevät kansanvaltaisen oikeusvaltion periaatteiden mukaisesti ja että muun muassa eduskunnan asianmukainen tiedonsaanti toteutuu.

Valtioneuvoston työskentelyä on leimannut koronavirusepidemian torjunta. Valtioneuvoston yleisistunnosta viime vuonna yli puolet oli normaalin istunnon lisäksi järjestettyjä ylimääräisiä istuntoja. Samoin koronan vaikutukset ovat näkyneet hallinnon ja lainkäytön laillisuusvalvonnassa, mutta koronaselitystä ei ole laillisuusvalvonnassa hyväksytty sellaisenaan, vaikka korona on johtanut viipeisiin. Huomiota on kiinnitetty koronasta riippumattomiinkin syihin ja viivästysten vaikutuksiin kantelijan oikeusturvalle.

Arvoisa puhemies! Laillisuusvalvonnan työmäärä ja asioiden moninaisuus ja vaikeusaste ovat vakiintumassa aikaisempaa korkeammalle tasolle. Viime vuonna pääosin jälkikäteisessä laillisuusvalvonnassa Oikeuskanslerinvirastossa ratkaistiin 3 417 kappaletta asioita, joita oli satakunta enemmän kuin niitä tuli vireille. Ruuhkautumista oli, mutta ruuhkaa puramme.

Näillä sanoilla luovutan oikeuskanslerin kertomuksen ja sen sisältämät eduskunnan valtiösääntöisen tehtävän kannalta olennaiset havainnot lainsäädännöstä ja lain noudattamisesta eduskunnan käsiteltäväksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä, oikeuskansleri Pöysti. — Mennään keskusteluun. Edustaja Koponen, Ari, olkaa hyvä.

17.09 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Viranomaisten tarjoamien sähköisten palvelujen toimivuus ja niiden vaikutus asiakkaiden perusoikeuksien ja hyvän hallinnon periaatteiden toteutumiseen on noussut ja nousee toistuvasti esille oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa. Näiltä osin kysymys on ennen kaikkea ollut viranomaisasioiden käytettävien verkkopalvelujen vaikeaselkoisuudesta ja teknisistä ongelmista tai yleisimmin siitä, että palvelut eivät ole tasapuolisesti eri asiakasryhmien saavutettavissa tai käytettävissä siitä syystä, että kaikilla ei ole palvelujen käyttöön liittyvää osaamista tai välineitä. Esimerkiksi kuulovammaisten henkilöiden kohdalla saavutettavuus ei aina toteudu ja palveluihin pääsy on hankalaa useista syistä johtuen. Tilanne on heikentynyt palvelujen siirtyessä yhä enemmän verkkoon. Kuulovammaisia ajatellen palveluntarjoajien tulisi tarjota myös muita tapoja ottaa yhteyttä asiakaspalveluun kuin pelkkä puhelinnumero, sillä kuurot eivät voi esimerkiksi käyttää lainkaan viime vuosina runsaasti yleistynyttä takaisinsoittopalvelua.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

Valtion laitosten, kuten TE-palveluiden ja poliisin, lupapalveluiden sivuilta sen sijaan ei löydy lainkaan viittomakielisiä ohjeistuksia, jolloin tiedon saaminen tai ajan varaaminen on erittäin haastavaa tai jopa mahdotonta. Nämä epäkohdat täytyy pystyä korjaamaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Päivi, olkaa hyvä.

17.11 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Tämä oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2021 sisältää erittäin paljon sellaisia näkökohtia, joihin voisi tarttua, mutta kiinnitän nyt erityisesti huomiota siihen, että vuonna 2021 elettiin voimakkaiden koronarajoitusten aikaa. Täällä kertomuksessa on yksi kappale omistettu näiden perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiselle epidemiaoloissa ja pohdittu näitä erilaisia rajoitteita, joita myös vuonna 2021 sekä suunniteltiin että toteutettiin. Todellakin, jos ajatellaan näitä poikkeusoloja koskevaa valmiuslakia ja vaarallisia tartuntatauteja koskevaa tartuntatautilakia, täällä todetaan, että ne eivät riittävästi tunnistanee pandemian ja yleisvaarallisen epidemian asettamia vaatimuksia.

Mehän elämme nyt tällä hetkellä siinä tilanteessa, että tietoa on tullut lisää. Niin hallitus kuin eduskunta joutuivat aika puutteellisilla tiedoilla tekemään näitä merkittäviä rajoituspäätöksiä. Tällä hetkellä tiedämme, että esimerkiksi koronarokotteet eivät pysty estämään tartuntoja eivätkä myöskään tartuttavuutta, ja toisaalta myös THL:n johtaja Mika Salmi on hiljattain todennut sen, että karanteeneilla ja eristyksilläkään ei juuri pystytä pysäyttämään epidemiaa. Eli tähän tietoon nähden elettiin kyllä sellaista aikaa, jolloin nämä toimenpiteet olivat varsin voimakkaita. Tietysti me kaikki täällä olemme osaltamme näistä vastuullisia, mutta muistutan, että tuona vuonna 2021 hallitus ehdotti jopa liikkumisvapauden väliaikaista rajoittamista, mikä olisi kieltänyt henkilöiden liikkumisen tietyillä alueilla tai muualla kuin omassa asuinpaikassa. Tämähän sitten lopulta vedettiin pois, ja tässä yhteydessä käytiin myös paljon keskustelua oikeuskanslerin roolista, mihin täällä kertomuksessaakin viitataan tämän käsittelyn suhteen.

Täällä myös puhutaan ratkaisusta, joka liittyy koronavirusepidemian hoitoa koskevan päätöksenteon avoimuuteen, ja päätöksen perusteluina ministeriöt todellakin käyttivät sellaisia taustatietoja ja mallinnuksia, joita ei riittäväällä tavalla ja riittävän avoimella tavalla kerrottu julkisuuteen, ja päätöksiä jouduttiin myös eduskunnassa jonkin verran puutteellisin tiedoin tekemään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

17.14 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Kiitos jälleen kerran tästä kertomuksesta. Siitä olisi pitkiäkin puheita mahdollista pitää ja nostaa esiin, mutta jatkan oikeastaan samasta aihepiiristä, josta tässä edellä edustaja Räsänen puhui. Muistelin, että viime vuonna, kun kävitte esittelemässä kertomusta — tuolloin olivat nämä koronatoimet framilla ja puheissa — silloin puhuttiin siitä, että jatkossa ehkä pitäisi arvioida näiden toimien kokonaisvaikutuksia, ei pelkästään sen tartuntataudin osalta vaan muutoinkin yleisemmin esimerkiksi lapsiin ja nuoriin ja vanhuksiin ja omaishoitajiin kohdistuen, sitä, minkälaisia vaikutuksia näillä toimilla oli. Ja muistelin — korjatkaa ihmeessä, jos olen väärässä — että

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

silloin tuitte voimakkaasti tämäntyyppisen kokonaisselvityksen teettämistä, ja kysyisin: onkohan tämä mahdollisesti etenemässä, tai tiedätekö, että olisi ollut tällaista puheissa?

Sitten oikeastaan tähän liittyen: Tässä puhuttiin näistä rajoituksista, ja nythän rajoitukset mahdollistaa se, että korona on yleisvaarallisten tartuntatautien listalla, joka on siis sosiaali- ja terveysministeriön asetus. Tästä on luovuttu ymmärtääkseni muissa Pohjoismaissa, mutta meillä ei ole luovuttu, ja sitä on aika ajoin kyseenalaistettu, riittävätkö nämä kriteerit. Tiedustelin, valvooko oikeuskansleri tämäntyyppisiä asioita. Sivulauseesta voi lukea, että sitä ehkä halutaan pitää siellä, jos näihin rajoitustoimiin täytyy vielä mennä, ja sillä osin se ei voi tietenkään perusteena, ymmärtääkseni, olla, vaan kriteerit löytyvät muualta.

Sitten viimeisenä nostaisin vielä kysymyksen siitä, että julkisuudessa on tämän korona-kriisin aikana käsitelty oikeuskanslerin roolia, että onko se pikemminkin jälkikäteinen laillisuusvalvonta vai onko se sitten hallituksella myös konsulttikäytössä. Kun olen ymmärtänyt näin, että olette itsekin tätä asiaa pohtinut, niin minkälaisiin johtopäätöksiin olette päätenyt siinä, mikä on se oikeuskanslerin rooli? Voiko oikeuskansleri olla kovin tiukasti siinä varsinaisen lain kirjoittamisessa mukana, vai onko se pikemminkin niin, että pitäisi pyrkiä olemaan pikkasen erillään näistä valvottavista? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Niikko poissa. — Edustaja Kemppi, olkaa hyvä.

17.17 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia oikeuskanslerille tämän raportin esittelystä. Ajattelen, että päällisin puolin se on erittäin hyvin koottu ja informatiivinen myös meille kansanedustajille.

Maailma on nykyään hyvin epävarma, monimutkainen ja täynnä mitä erilaisempia haasteita ja riippuvuuksia. On ympäristökriisejä, koronaa ja tänäänkin salissa keskusteltu osajapula, sota. Kaikki nämä koskettavat tietenkin yhteiskuntaamme ja tekevät tästä perus- ja ihmisoikeuksien punninnasta varsin monimutkaista ja jatkuvasti ehkä monimutkaistuvaa. Ajattelen, että tämä uudistus, johon myös tässä raportissa viitataan eli Oikeuskanslerinvirasto valmistautuu valtioneuvoston, oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen välisen tehtävien jaon uudistukseen, osaltaan vastaa tähän muuttuneeseen kompleksiseen toimintaympäristöön, ja toivon, että se onnistuu mahdollisimman hyvin, jotta myös aikaa tälle laillisuusvalvonnalle on. Perustuslakivaliokunnan jäsenenä näen sen, kuinka merkittävää on oikeuskanslerin työ suomalaisten perusoikeuksien toteutumisen kannalta.

Viittaisin samaan kysymykseen kuin edustaja Räsänen aikaisemmin tässä keskustelussa, nimittäin 2020 raportissa erityisesti punnittiin koronaa ja tulokulmia sen osalta. Silloin raportissa viitattiin siihen, että valmiuslaki ja tartuntatautilaki tulisi perata läpi myös näitä poikkeusoloja ja muuttunutta ympäristöä ajatellen. Meillä käynnistettiin eduskunnassa parlamentaarinen työ valmiuslain muuttamiseksi, mutta sitten kevään mittaan tuli aiheeksi tämä itärajan sulkemiskysymys, joka vei vähän huomiota tältä laajemmalta valmiuslain uudistustyöltä. Nyt toivon kuitenkin, että pääsisimme vauhdilla valmiuslain uudistamiseen, nimittäin olen itsekin havainnut tässä eduskuntatyössä, että valmiuslaissa on puutteita ja sen uudistamista tulee siksi kiirehtiä.

Viimeiseksi haluaisin nostaa esiin automatisaation. Nimittäin automatisaatio päätöksen-teossa tulee väistämättä lisääntymään. Tämän osalta olen törmännyt myös siihen, että Suomen peruslainsäädäntö tunnistaa hirveän huonosti automatisaatiota toimintamuotona, ja

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

myös tämä on nostettu raportissa esille. Haluan kuitenkin kysyä oikeuskanslerilta: miten näette, tulisiko myös automatisaation osalta tätä perustuslainsäädäntöpohjaa tarkastella, jotta me voisimme nähdä automatisaation apuna esimerkiksi maahanmuuttopolitiikassa, turva-
paikkahakemusten käsittelyprosessissa tai vastaavissa monesti aika mekaanisissakin hallinnon tavoissa toimia? Ajattelen, että joustava lainsäädäntö, tähän automatisaatioon [Puhemies koputtaa] joustava lainsäädäntö, auttaisi myös suomalaisia esimerkiksi kustannuspaineissa ja sitten [Puhemies: Kiitoksia!] toisaalta oikeusturvan varmistamisessa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Tynkkynen, olkaa hyvä.

17.20 Sebastian Tynkkynen ps: Kunnioitettu puhemies! Käsittelyssä on oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2021. Kertomuksessa käydään läpi apulaisoikeuskanslerin tekemää selvitystyötä, joka koskee ihmiskaupparikoksia ja niiden tutkintaa Suomessa. Tapauksen taustalla ovat mediaan keväällä 2021 nousseet tiedot vakavista puutteista ihmiskaupparikosten esitutkinnoissa.

Suomessa on maailman huippua oleva poliisi, mitattiinpa sitä millä mittarilla tahansa. Maailman huippua olevan poliisin työtä rajoittaa kuitenkin jatkuva resurssipula. Jos kiristämällä selvittää yhdestä vuodesta, epävarmuus seuraavasta vuodesta odottaa jo nurkan takana. Apulaisoikeuskanslerin tekemä tutkimus osoittaa resurssipulan konkreettiset seuraukset: poliisi ei pysty tekemään työtään.

Kun tutkittiin 50:tä poliisin esitutkintaa ihmiskaupparikoksista, apulaisoikeuskansleri antoi lukuisia huomautuksia. Useimmat esitutkinnoista olivat viivästyneitä, ja viivästyksiä oli lähes jokaisessa poliisilaitoksessa. Pisimmällä esitutkinnalla oli mittaa yli neljä vuotta. Apulaisoikeuskanslerin sanat puhuvat puolestaan: ”tulokset ovat todella huolestuttavia”. Selvityksissä poliisi ilmoitti viivästysten syiksi useita tekijöitä, kuten ongelmat tulkkauksessa, mutta listauksen ensimmäisenä on valitettavan tuttu tekijä: poliisin vähäiset tutkintaresurssit.

Kun poliisi antoi viime vuonna hallintovaliokunnalle lisäselvityksen ihmiskauppaa koskeviin kysymyksiin, totesi se seuraavalla tavalla: ”Erityisesti seksuaaliseen hyväksikäyttöön perustuvaan ihmiskauppaan liittyy merkittävästi piilorikollisuutta, jota ei ilman aktiivista tiedonhankintaa saada paljastettua. eikä siihen ole ollut resursseja kohdentaa.” Näin vakavia rikoksia on siis ties kuinka kauan jäänyt paljastamatta, koska ei ole ollut resursseja.

Tilanne on ollut kestävä, ja viime vuoden talousarviossa poliisille myönnettiinkin lisäresursseja, joilla voitiin perustaa ihmiskaupan torjuntaan keskittyvä ryhmä. Kun tämä oli ollut toiminnassa vasta pari kuukautta, poliisi totesi, että lisäresursseilla on onnistuttu tehostamaan seksuaalisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan paljastumista. Tulokset näkyivät heti. Tämä osoittaa, että poliisi kyllä tekee työnsä, jos sillä on siihen mahdollisuus. Yksittäinen uusi ryhmä voi korjata tilannetta yksittäisellä osa-alueella, mutta poliisin kenttä on valtavan laaja. Jos poliisin annetaan riutua vuodesta toiseen, aika näyttää, mitkä palaset sieltä kentältä päätyvät seuraavina vuosina oikeuskanslerin kertomuksiin. Vasta sittenkö ollaan valmiita reagoimaan paikkaavalla lisämäärärahalla?

Arvoisa herra puhemies! Seuraavallekin vuodelle poliisin rahoitus on 15 miljoonaa euroa vajaa nykyisen toiminnan ylläpitämiseksi. Viiteen vuoteen poliisin määrärahat eivät ole olleet riittäviä suhteessa poliisin menoihin ja tehtäviin. Puutteita on paikattu vuosi kerrallaan lisäbudjeteilla, mutta ero rahoitustarpeesta ja määrärahoissa tulee vain tulevina

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

vuosina kasvamaan. Tarvitaan tuntuvia panostuksia poliisiin, mutta tähän hallitus ei ole ollut valmis. Seuraukset näkyvät poliisin työssä ja uhrien elämässä, ja ne näkyvät nyt myös oikeuskanslerin kertomuksessa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

17.24 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Näiden koronarajoitusten jälkipyykkiä tosiaan olisi syytä alkaa vähitellen käymään. Rajoituksia asetettiin varsin mielivaltaisesti, ja niihin kohdistuneet kantelut ovat johtaneet kovin heikosti minkäänlaisiin tuloksiin. Tuossa kun tilastoa katsoin, niin satoja kanteluita ja hyvin harvoja konkreettisia toimenpiteitä, mihin ne ovat johtaneet. Onko tässä sitten se, että toimivaltaa niihin puuttumiseen ei ole, vai mistä tässä on kysymys? Kuitenkin lopputulos on se, että niihin ei ole puututtu, ja kuitenkin aika rajuja rajoituksia tehtiin ihmisten tapaamisoikeuteen omia läheisiään kohtaan ja näin edespäin. Eli tämä täytyisi käydä läpi, että jollakin on vastuu niistä asioista, mitä silloin tapahtui ja jäi tapahtumatta.

Toisena asiana nostaisin esille kertomusvuonna 21 oikeuskanslerin toimintaan kohdistuneen poikkeuksellisen arvostelun, joka liittyy Oikeuskanslerinviraston itsensä 6. huhtikuuta julkaisemaan kansleri Pöystin ja pääministeri Sanna Marinin sekä valtioneuvoston kanslian virkakunnan välillä käytyyn sähköpostiviesteilyyn. Kun tuota viesteilyä katsoo, niin se on varsin vaivaannuttavaa luettavaa. Siellä konsultoidaan hallitukselle, miten sen pitäisi valmistella lakeja, siellä kerrotaan pääministerille, kuinka hänen olisi viisasta esiintyä julkisuudessa näyttääkseen uskottavalta. Tämä toiminta herättää varteenotettavan epäilyn siitä, onko oikeuskansleri kyvykäs toimimaan tehtävässään. Oikeuskanslerin pitäisi valvoa hallituksen toiminnan laillisuutta. Nyt kuitenkin oikeuskansleri on katsonut tehtäväkseen tukea valtioneuvoston toimintaa myös poliittisen valmistelun tasolla. Tämä on erittäin, erittäin eriskummallinen tilanne, ja tätä ei tässä kertomuksessa erityisen paljon sivuta. Ilmeisesti se on hieman kiusallinenkin asia.

Ylipäänsä valtioneuvosto salaa kaiken mahdollisen toiminnasta, joka näyttää kiusallista pääministerin kannalta. Eduskunnan tiedonsaannin kannalta tämä on todellinen ongelma. Koronapäätökset tehtiin pimennossa, mutta niin oli myös asia tämän al-Holin tapauksen suhteen ja monen muun asian suhteen. Ja kun valtioneuvosto salaa kaiken mahdollisen, niin mitä oikeuskansleri on tehnyt tähän salailuun puuttuakseen? Se, että eduskunnan tiedonsaanti asioista perustuu mediaan tulleeisiin vuotoihin, ei liene tapa, miten oikeusvaltiossa ja demokratiassa voidaan toimia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Eestilä, olkaa hyvä.

17.27 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies ja arvoisa oikeuskansleri! Apulaisoikeuskansleri on tehnyt ratkaisuja Tenojoen kalastuksen järjestämisestä, ja siellähän tapahtui sillä tavalla, että paikalliset tilanomistajat vuokrasivat sellaisia oikeuksia, joita heillä ei ollut olemassakaan. Hieman ihmetyttää, että apulaisoikeuskansleri vetoaa omassa ratkaisussaan siihen, että kun on laillisuudesta tehty kantelu, niin perusteena sille, että ei oikein vastata ratkaisussa juuri mihinkään, on se, että ollaan juuri säätämässä uutta lakia. Ei kai se uuden lain säätäminen voi vaikuttaa siihen, että vanhaakaan ei olla noudatettu? Tämä kysymys on hyvin periaatteellinen, ja se on varmasti aika monelle aiheuttanut suuriakin pettymyksiä, koska Suomi ja Norja ovat solmineet valtiosopimuksen, ja en oikein tiedä, kuinka

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

paljon suomalainen oikeusjärjestelmä tuntee tällaisia erioikeuksia — joihin kohta palaan — koska ne ovat valtavan riidan aihe, jos yhdenvertaisessa ja tasa-arvoisessa maassa lähdetään erioikeuksia lain suhteen jakamaan. Oma käsitykseni on, joka oli kyllä jo silloin, ja tein siitä kirjallisen kysymyksen, että kun Tenon voimaansaattamislain 12 §:ää ei käsitykseni mukaan yksiselitteisesti noudatettu ja jos siitä kansalaiset tuottuneena tekevät kantelun Oikeuskanslerinvirastoon, niin luulisi, että ratkaisussa tähän otettaisiin kantaa. Mutta näin ei ole tapahtunut.

Arvoisa oikeuskansleri, kun te nyt olette täällä, niin kun viittasin äsken eriarvoisuuteen ja erioikeuksien jakamiseen, niin kyllä ihmettelen hieman korkeinta oikeutta, koska se antoi saamelaisille luvan kalastaa, vaikka kalastuslaki ja siitä johdettu asetus ja kalastusaika sen kielsivät, ja kalastuslaki oli käynyt perustuslakivaliokunnassa. Ja kun me emme edes tiedä, keitä saamelaiset ovat — heitä asuu ympäri maailmaa, varmaan New Yorkissakin — niin voiko olla oikeasti näin, että jos ihmisen oletetaan olevan saamelainen, hän saa kalastaa semmoisena aikana, minkä laki kieltää ja siitä johdettu asetus kieltää. Kyllähän on aikamoinen erioikeus annettu tällaisille ihmisille — ja niitä samoja Suomen ja Norjan valtiosopimuksen säätelemiä lohia eivät omistajat saa kalastaa.

Eli kun tällainen vaikea asia kuin rajajokisopimus ja siihen liittyvät yksityiskohdat tulevat eduskuntaan seuraavan kerran, niin toivoisin, että sekä valiokunta että koko eduskunta tarkasti määrittelevät sitten nämä eri perusoikeudet eivätkä lähde jonkun puolelle, koska on kiusallista, jos omaisuudensuoja ja saamelaisten oikeudet pannaan tappelemaan keskenään. [Puhemies koputtaa] Siitä ei tule hyvää jälkeä, niin kuin nyt ei ole tullut.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, olkaa hyvä.

17.30 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Olisi todellakin tärkeää, aivan kuten edustaja Mäkelä tässä aiemmin totesi, tehdä näistä koronarajoituksista ja koronatoimista perusteellinen ja itsekriittinen jälkikäteen selvitys. Itse asiassa odotin vielä hiukan analyttisempaa näkökulmaa tässä oikeuskanslerin kertomuksessa näihin toimiin liittyen. Esimerkiksi tämä kappale, jossa kerrotaan perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisesta, epidemiaoloista, on aika luettelonomainen, eli siinä ei mielestäni ole kovin syvällisesti analysoitu tätä tilannetta.

Meillä oli ongelmia viestinnässä, tiedottamisessa, oli ongelmia nimenomaan päätöksen teon perusteluiden avoimuudessa, lisäksi ylimitoitettuja rajoituksia, joista aiheutui sekä kansalaisille että yrityksille merkittäviä haittoja. Ongelmia myös oli siinä, että kansalaiset ja yrittäjät eivät saaneet riittävää selvyyttä siitäkään, olivatko erilaiset rajoitukset suosituksia vai olivatko ne lainsäädäntöä.

Vaikka nyt olemme näistä rajoituksista päässeet — ja korostan sitä, että toki olimme kaikki niihin osallisia, täällä eduskunnassa päätöksiä teimme — niin mielestäni tämä itsekriittisyys jälkikäteen olisi paikallaan, koska tämä oli hyvin erityislaatuinen tapahtumaketju Suomen ja itse asiassa maailmanhistoriassa. On täysin mahdollista, että jokin vastaava on meillä vielä edessäkin.

Vaikka nyt emme enää näitten rajoitusten aikaa elä, niin näitä häntiä meillä vielä on, esimerkiksi tämä sote-henkilöstön velvoite ottaa koronarokotteita aika ankarien sanktioiden uhallalla. Kun nyt THL:n johdosta on todettu, että korona voitaisiin hyvin poistaa yleisvaarallisten tartuntatautien joukosta ja tiedämme myös sen, että koronarokotteet eivät kykene estämään tartuntoja eivätkä tartuttavuutta — toki niillä on oma tärkeä paikkansa näiden

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

vaikkeiden taudin muotojen ehkäisemisessä — niin ajattelen, että olisi korkea aika myös päästä eroon tästä tartuntatautilain 48 a §:stä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

17.33 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Kiinnitin samaan asiaan huomiota kuin edustaja Räsänen koskien näitä covid-aikaisia rajoituksia ja myös sitä, onko oikeuskansleri riittävän ripeästi toiminut siinä, että hän olisi puuttunut henkilökohtaiseen itsemääräämiskeuteen ja elinkeinovapauteen ja myös ansiotulon ansaitsemismahdollisuuteen. Nimittäin olen kuullut, että vasta lokakuun aikana on valmistumassa vastaus näitten työntekijöiden valituksista, jotka ovat menettäneet työpaikkansa sen johdosta, etteivät ole suostuneet ottamaan rokotetta. Nyt tämä tartuntatautilain 48 a §:n tulkinta on erilaista ympäri Suomea. Esimerkiksi Tampereella edelleenkin tulkitaan niin, että henkilö, jolla ei ole riittävä määrä rokotuksia, ei voi työskennellä haavoittuvassa asemassa olevien tai yleensäkin sairaalaoastolla olevien henkilöiden parissa, ja ainoa poikkeus, miten voi työskennellä, on se, jos on kuusi kuukautta vanha todistus siitä, että on saanut tartunnan ja sairastunut siihen — siitäkin huolimatta, vaikka on todettu jo kauan sitten, että rokotetut levittävät sitä tartuntaa ehkä jopa enemmän kuin rokottamattomat. Kyllä oikeuskanslerin pitäisi puuttua tällaisiin perustavanlaatuisiin tulkintoihin, koska esimerkiksi Vantaalla me päätimme niin — olen itse päättäjänä siellä myös kuntapolitiikassa — että yhtään työntekijää ei covidin aikana irtisanottu sen johdosta, kun tämä 48 a § eduskunnassa päätettiin. Siellä kaikessa tehtiin niin, että jos oli pakko siirtää henkilö toiseen tehtävään, niin hänelle löytyi työpaikka, mutta ketään ei laitettu pois. Siellä edelleenkin työskentelevät kotisairaanhoidon puolella, sairaalassa ja vanhustenkodissa henkilöt yhdenvertaisesti, oli rokotettu tai ei.

Tänään kuultiin ministeri Lindéniltä väärä todistus siitä, että nämä työnantajat, jotka ovat estäneet työntekijöitä saamasta elannon, ovat noudattaneet lakia. Laki ei suoraan kielä sitä, etteivät he voi työskennellä. Meillä on laissa pykälä, että jos työnantajalla on pula työntekijästä, joka on pakkolomautettu ilman palkkaa ja ilman ansiosidonnaista työttömyyskorvausta, koska ei ole ottanut rokotetta, niin hänet voidaan kutsua silti samoihin tehtäviin, jos se työpaikan palvelu kriisiytyy henkilöstöpulan johdosta. Tämä on niin kaksijakoista, niin ristiriitaista, niin epäoikeudenmukaista — riippuen siitä, missä päin Suomea hoitaja on asunut, hän on menettänyt ansiotulon mahdollisuuden. Ja nyt ministeri Lindén on maininnut kyllä, että nyt pikaisella vauhdilla tämä 48 a § tullaan poistamaan, ennen vuodenvaihteen loppua.

Arvoisa oikeuskansleri, teillä on vireillä useita valituksia, joihin olette kuulemani mukaan luvannut vastata tämän tai ensi kuun aikana. Mitä näissä vastauksissa tullaan näille ihmisille sanomaan, jotka ovat menettäneet työssäkäynnin oikeuden?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja sitten oikeuskansleri Pöysti, kolme minuuttia — tai vähän pitempäänkin.

17.36 Valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti: Arvoisa puhemies! Arvoisalle edustaja Mäkelälle: Ei ole minulle kiusallista keskustella siitä omasta roolistani, joka liittyy näihin liikkumisrajoituksiin. Minä itse julkaisin myöskin sen sähköpostikirjeenvaihdon. Sitä ei julkaissut valtioneuvoston kanslia, minä itse julkaisin sen. Olen vähän eri mieltä myöskin siitä, neuvonko poliittisessa kommunikaatiossa, nimittäin historiasta ilmenee

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

se, että oikeusministeriön virkamiesten ja minun vaatimuksestani sitä lakia muutettiin niin, että siinä keskityttiin kontaktien rajoittamiseen, ja se oli se niin sanottu lain henki, mutta se ei tässä asian käsittelyssä noussut eteenpäin. Ylipäänsä se oli jossain määrin onneton hanke, jossa voi omaakin rooliani katsoa, mutta se meni niin, että aina olivat valmistelijat tehneet lakiesityksen, joka heidän mielestään, siis valmistelijoitten mielestä, oli valmis, ”päätetään se”, ja se palautui, ja siinä joutui tämmöiseen konsultatiiviseen rooliin. — Mutta hyvä.

Me on tarkasteltu Oikeuskanslerinvirastossa ja myöskin minä olen tarkastellut sitä omaa toimintaani. Se toimintatapa, mitä nyt noudatetaan, lukee siinä puheenvuorossa. Se on vähän tekninen, mutta siinä on otettu myöskin sitä edustaja Rantasen tarkoittamaa etäisyyttä. Me käytiin myöskin verifioimassa johtavia eurooppalaisia oikeusvaltioita, että miten vastaavat valtiosääntöelimet toimivat, ja nyt on koeponnistettu näitä menettelytapoja, eli niiden pitäisi vastata niitä.

Oikeuskanslerin toiminta on aina ennakollista valvontaa. Me ei varsinaisesti neuvota, mutta neuvonnan ja ennakollisen kannanoton aiotun toimenpiteen laillisuudesta rajanveto voi olla häilyvä. Nämä kansainväliset eurooppalaiset kollegat tekevät jopa vaihtoehtoisia pykälämuotoiluja. Me olemme siitä toistaiseksi pidättäytyneet, mutta silloin tällöin on tarpeen tarvittavan jämäkästi myöskin ohjata sitä valmistelua oikeille raiteille, jos se on eksynyt väärille teille. Mutta painotamme tätä ennakollista valvontaa, ja nyt vaadimme ennen kuin annamme mitään neuvoa, että on ministeriön, joka on valmisteluvastuussa, oma analyttinen muistio ja ratkaisuehdotus, mitä kommentoida, eli blankoon kysymyksen emme vastaa, ja se on yksityiskohtaisesti tässä kertomuksessa kuvattu.

Sitten muihin asioihin: Nämä oikeuskanslerin toimintatavat on arvioitu uudelleen, ne löytyvät siitä puheenvuorosta liitteineen. Tämä koronaa yleisvaarallisena tartuntatautina koskeva teema on kanteluna myöskin vireillä, että onko valtioneuvosto... Eli kyllä valvoo.

Koronasta vielä sen verran, että tämä soveltamisratkaisujen yhtenäisyys voi olla ongelma, eli se, epäyhtenäisesti lakia sovelletaan, ja meidän ei voida tietää kaikkia näitä yksityiskohtia. Tämä on juuri sitä kantelu-/mediapohjaista. En voi vastata täällä yksittäiseen kanteluun, varsinkaan sellaiseen, mitä ei ole ratkaistu, mutta katsotaan asia. Jälkikäteistä voin sanoa, että monia toimia kyllä myöskin korjattiin. Eli vierailurajoituksia kumottiin. Liikkumisvapaudestaan niitä oli kaksi: oli myöskin tämä Uudenmaan sulku, ja se purettiin heti, kun meidän laillisuusvalvonnassa, minun laillisuusvalvonnassani, todettiin, että edellytyksiä sen ylläpitämiseen ei ole. Seuraavana päivänä valtioneuvosto vähän kiivaahkon keskustelun jälkeen sen purki. Eli näihin on puututtu.

Tämä päätöksenteon avoimuus oli ongelma, ja on edellytetty, että julkaistaan sekä asiakirjat että oikeat perustelut että myöskin sitten avointa dataa. Tässä oli myöskin tämän tautitilanteen osalta tarve saada myöskin avointa dataa kriittisen yhteiskunnan arvioitavaksi. Siinä oli itse asiassa vähän tällainen julkisuusperiaatteen aukkokohta meillä, että yksittäiset asiakirjat olivat valmistuttuaan julkisia, mutta tässä tarvittiin myöskin dataa arvioitavaksi. Se oli oppimiskokemus, ja siitä on meiltä merkittävä ratkaisu, jossa edellytetään, että julkisuusperiaatetta pitää tulkita avoimen tiedon [Puhemies koputtaa] ja avoimen datan periaatteiden mukaisesti.

Automaatiosta — siirryn toiseen asiaan. Totean tässä lyhyesti sen, että meillä on useita semmoisia periaateratkaisuja viime vuoden puolelta, ja on todettu, että se tarvitsee hyvän yleislainsäädännön ja jonkin verran erityislainsäädäntöä tuekseen. Käsitykseni on, että nyt ensi maanantaina eduskunta saa käsiteltäväkseen laajan hallituksen esityksen automaattis-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

ta päätöksentekoa koskevaksi yleislainsäädännöksi ja myöskin semmoisen pienemmän esityksen, missä osassa esimerkiksi ulkomaalaisasioita sitä voidaan ottaa. Ja itse asiassa tänään annettiin tällaista itserekisteröintiä koskeva digitietopaketti, mikä on täällä käsiteltyä.

Olemme näissä kalastusasioissa seuranneet myöskin tiiviisti tätä korkeimman oikeuden käytäntöä, [Puhemies koputtaa] mutta tämä täysistuntokeskustelu ei nyt aikataulullisesti salli mahdollisuutta yksityiskohtiin mennä tässä Tenojoen asiassa, ja tietysti siellä lainsäädännössä on nyt jatkossakin yritettävä sovittaa yhteen erilaisia intressejä.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi: Tässä apulaisoikeuskanslerin pitkässä ratkaisussa ja sen jatkoseurannassa on kiinnitetty huomiota siihen, että oikeudenhoidon ketjussa lähtien poliisista on tarvetta turvata resurssit niin, että asiat eivät sinne jää viipymään.

Arvoisa puhemies! Tässä vastaukset.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Koskinen, olkaa hyvä.

17.42 Johannes Koskinen sd: Arvoisa puhemies! Parista seikasta täydennystä keskusteluun. Ensinnäkin Oikeuskanslerinviraston laillisuusvalvonnasta hallituksen esityksiä annettaessa: Nythän, kun edellisen kolmen vuosikymmenen ajalta arvioi tuota tilannetta, tässä on tapahtunut sitä, että oikeusministeriössä on suhteessa vähentynyt sitä asiantuntijakapasiteettia ja resursseja. On myös organisoitu uudelleen ministeriötä siten, että sen antama apu muille ministeriöille vaativien lakiesitysten laatimisessa — erityisesti perusoikeus- ja sääätämisjärjestyskohdan osalta mutta muutoinkin lainsäädännön valmistelun tason arvioinnissa ja tukemisessa — on vähentynyt, ja on ikään kuin paine siirtynyt Oikeuskanslerinviraston suuntaan. Siihen nähden virasto on kyllä hyvin selvinnyt, kun samaan aikaan näitten kanteluiden määrä on kasvanut, tehtävä on monipuolistunut, mutta myös lainvalmistelun viime vaiheeseen, ennen kuin esitys tulee valtioneuvostoon, keskittyvän työn määrä on kasvanut. Tulevaisuuteen päin varmaan kannattaisi vielä uudelleen miettiä, pitäisikö ottaa pari askelta taaksepäin niin, että oikeusministeriössä olisi tätä koottua lainvalmistelun laadun ja sääätämisjärjestyskysymysten vahvaa asiantuntemusta, niin että tulisi jo siinä vaiheessa, kun ministeriöt antavat toisilleen lausuntoja, asioiden parempi valmistelutaso turvattua.

Toiseksi korona-ajan poikkeussääntelystä ja asetuksista, valmiuslain soveltamisesta ja muusta: Tästä asiasta perustuslakivaliokunnassa keskusteltiin erityisesti eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksen yhteydessä. Hyvä olisi, että molemmat laillisuusvalvojat nyt, kun tilanne vähitellen rauhoittuu, normalisoituu, kokoaisivat näitä havaintojaan, mikä koskee sekä koko tätä lainsäädäntökehikkoa, valmiuslakia, poikkeustilalainsäädäntöä että myös näitä tapoja, millä sitten asetusten kautta pystytään nopeasti hyvin mietittyjä poikkeussäännöksiä saamaan voimaan. Tässä on tärkeätä myöskin kansainvälinen vertailu. Meillä on varmaan tarkinta ollut tämä oikeudellinen arviointi näitä määräaikaista säännöksiä annettaessa, mutta siinäkin voi tehdä sitä vertailua, erityisesti tulevaa valmiuslain uudistusta varten, minkälaiset toimintatavat olisivat tehokkaimpia mutta samalla oikeusturvan varmistavia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt totean, että tähän asiaan varattu aika tällä erää on päättymässä. Lyhyet puheenvuorot voi käyttää: jos on minuutin mittaiset puheenvuorot käytettävissä tässä vaiheessa, niin voidaan ottaa ne tähän. Onko näin

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

myös edustaja Eestilällä? [Mika Niikko: Kyllä minulle sopii! — Markku Eestilä: Sopii!] — Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

17.45 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Vielä haluaisin palata, oikeuskansleri, tähän asiaan, kun tässä kertomuksessa on seitsemän sivun verran puhuttu tästä ”Perus- ja ihmis-oikeuksien turvaaminen epidemiaoloissa”. Täällä mainitaan erilaisia toimenpiteitä, mihin ollaan kiinnitetty huomiota, kuten Uudenmaan rajan sulkeminen ja ravintoloiden aukioloajat ja vaalit ja sen semmoista, mutta täällä ei puhuta ollenkaan työntekijöitten oikeuksista ansiotuloon tai terveydenhuollon henkilön oikeudesta koskemattomuuteen, omaan kehoonsa. Miten voi olla mahdollista, oikeuskansleri, että eri puolilla Suomea on koko ajan noudatettu eri lailla lainsäädäntöä, tulkittu eri lailla? Miksi siihen ei ole kiinnitetty huomiota? Teille on tullut tietojeni mukaan 120 hoitoalan henkilön kantelu siitä, kuinka heitä on kohdeltu näissä asioissa, ja siihen ei ole tullut vastausta vielä. Mitä te sanotte siihen, että tälläkin hetkellä ihmiset menettävät työpaikkansa yhdessä yössä sen johdosta, kun esimerkiksi ei ole otettu uutta rokotetta, mitä on tarjottu? Ja kaikki tietävät, että tämä velvoite kohta poistuu, koska siitä ei ollut sanottavaa hyötyä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Näin, kiitoksia. — Edustaja Eestilä, olkaa hyvä.

17.46 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Olen täällä ollut vähemmän aikaa kuin edustaja Koskinen, mutta olen kyllä tässä asiassa edustaja Koskisen kanssa samaa mieltä, että olen monta kertaa miettinyt, että kyllä oikeusministeriössä ja itse asiassa muissakin ministeriöissä pitäisi olla perusoikeustietämyksen kuitenkin kohtalaisen korkealla tasolla, niin että jo siellä, kun laki lähtee eteenpäin menemään — totta kai oikeuskanslerikin tekee työtään — sen pitäisi olla jo punnittu siellä sillä osaamisella, mutta valitettavasti näkee monta kertaa, että eivät ne ihan ole vielä punnittuja. Kun me ajatellaan sitä valtavaa valitusmäärää, mikä tulee käsittääkseni eduskunnan oikeusasiamiehelle ja Oikeuskanslerin viirastoon, niin kai näitä aika mahdoton on loppujen lopuksi juuriaan myöten kaikkia tutkia. Eli kyllä tätä oikeudellista osaamista pitää pohtia, ja sitä pitää vahvistaa kyllä ministeriöissä. Siitä halusin tämän lyhyen puheenvuoron käyttää.

Vielä lopuksi, arvoisa puhemies ja arvoisa oikeuskansleri: jossain määrin olen huolestunut myös siitä, että meillä korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus alkavat aika paljon suomalaista kulttuuria ohjaamaan, [Puhemies koputtaa] ja ehkä se olisi kuitenkin eduskunnan tehtävä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Oikeuskansleri Pöysti, lyhyt vastaus.

17.47 Valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti: Arvoisa puhemies! Tämä kertomus on kirjoitettu vuoden 2021 osalta, ja tämä edustaja Niikon problematiikka on vielä menossa ja tulee 2022 kertomukseen. Siinä on lyhyt vastaus, enkä ennakoisi tässä, mitä on.

Toisena asiana: Oikeusministeriön rooli lainvalmistelussa on äärimmäisen tärkeä. Se pääsi olemaan aliarvostettu, ja sitä on ryhdytty korjaamaan. Esimerkiksi meidän tässä ennakkotarkastustyössä aivan systemaattisesti katsotaan, että ministeriöt ovat asianmukaisesti hyödyntäneet ja huomioineet oikeusministeriön lausunnon. Se näkyi muun muassa tä-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

nään valtioneuvoston istunnossa, jossa 15 jaetusta hallituksen esityksestä seitsemään tehtiin oikeuskanslerin vaatimia korjauksia, jotka olisivat kyllä löytyneet myöskin oikeusministeriön asiantuntemuksesta, jos sitä olisi ajoissa hyödynnetty.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan, jolle muut erikoisvaliokunnat voivat antaa lausunnon viimeistään 1.12.2022.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 127/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, ministeri Lindén, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.48 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on esitys, jossa tehdään muutoksia toimeentulotukilakiin ja muutama muihin lakeihin. Muutosten tavoitteena on parantaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden asemaa toimeentulotuen hakijoina. Muutokset ovat tarpeen, jotta viimesijaisen ja harkinnanvaraisen toimeentulotuen käsittelyssä pystyttäisiin entistä paremmin vastaamaan niiden asiakkaiden tuen tarpeeseen, jotka tarvitsevat tukea kaikkein eniten.

Toimeentulotukilain toimeenpano muuttui vuoden 2017 alussa, kun niin sanottu Kela-siirto tuli tuolloin voimaan. Siitä lähtien toimeentulotuen toimeenpano on jakautunut Kansaneläkelaitoksen ja kuntien sosiaalihuollon viranomaisten kesken. Kansaneläkelaitos on myöntänyt perustoimeentulotuen, ja sosiaalihuolto on vastannut täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta sekä sosiaalityön palveluista. Toimeentulotuki on kaikkein viimesijaisin tukimuoto, eikä tuen luonnetta tässä esityksessä nyt muuteta.

Toimeentulotukilain muuttaminen sisältyy Sanna Marinin hallitusohjelmaan. Myös eduskunta edellytti Kela-siirron muutokset hyväksyessään vuonna 2015, että uudistuksen vaikutuksia tulee seurata ja että toimeentulotukilaki tulisi kokonaisuudessaan uudistaa. Eduskunta totesi tuolloin lausumassaan myös, että uudistuksessa tulee pyrkiä vahvistamaan toimeentulotuen luonnetta viimesijaisena ja väliaikaisena etuutena. Lisäksi eduskunta toi esiin, että uudistuksen tavoitteena tulee olla moniammatillinen yhteistyö Kelan ja kuntien välillä sekä sellaiset toimintakäytännöt, jotka tukevat toimeentulotukea saavan itsenäistä suoriutumista ja ehkäisevät syrjäytymistä.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

Nyt Kela-siirron kokemuksia on saatu, ja alkuhankaluuksien jälkeen yhteistyö Kansaneläkelaitoksen ja kuntien välillä on parantunut. Silti matkan varrella on käynyt ilmeiseksi, että yhteistyöstä tulisi säätää kuitenkin lainsäädännön tasolla aiempaa tarkemmin.

Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi toimeentulotuen hakemista koskevasta menettelystä nykyistä tarkemmin. Esitykseen sisältyvät säännökset asiakkaan oikeudesta henkilökohtaiseen palveluun sekä toimeentulotukiasioita koskevasta Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueen yhteistyöstä. Toimeentulotukiasiointi olisi toteutettava eri asiakasryhmien tarpeet huomioiden saavutettavasti ja esteettömästi. Toimeentulotukiasioiden käsittelyssä sosiaalihuollon näkemysten huomioimisesta säädettäisiin nykyistä tarkemmin. Tämä koskisi muun muassa perusosan alentamistilanteita. Lisäksi tarkennetaan säännöksiä tietojen luovuttamisesta viranomaisten välillä sekä täsmennetään tietojen käyttöön liittyvää sääntelyä.

Myös toimeentulotuen määräytymistä ja rakennetta koskevaa sääntelyä ehdotetaan tarkennettavaksi. Lain rakenteeseen tehdään myös selkeyttäviä muutoksia. Lakiin ehdotetaan myös välttämättömiä muutoksia, jotka aiheutuvat siitä, että sosiaalihuollon järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille.

Viranomaisten välisen yhteistyön parantamiseksi ehdotetaan säädettäväksi valtakunnallisesta toimeentulotukiasioiden neuvottelukunnasta sekä alueellisista neuvottelukunnista, jotka toimisivat hyvinvointialueiden yhteydessä. Näiden tarkoituksena olisi varmistaa viranomaisten välisen yhteistyön toteutumista ja tuoda esiin myös kehittämistarpeita. Tarvittaessa niissä voitaisiin huomioida myös asiakasnäkökulma toimeentulotukiasioiden käsittelyn kehittämisessä.

Muutokset tulisivat voimaan 1.1.2023. Neuvottelukuntien kautta on tarkoitus saada aiempaa systemaattisemmin tietoa toimeentulotukeen ja sen toimeenpanoon liittyvistä kehittämistarpeista.

Esityksen lausuntokierroksella jotkut lausunnonantajat kaipasivat laajempaa uudistusta pienituloisimpien ihmisten asemaan joko toimeentulotukea tai perusetuuksia korottamalla. Tässä esityksessä ei kuitenkaan puututa toimeentulotuen määrään. Sosiaaliturvakomitea työskentelee parhaillaan, ja sen tavoitteista on todettu, että sosiaaliturvan uudistamisella pyritään pitkäaikaisen toimeentulotuen tarpeen vähentämiseen.

Jatkossa perusturvan ja toimeentulotuen päällekkäisyyden tarkoituksenmukaisuuden arviointia on tarpeen jatkaa ja toimeentulotuen roolia säännönmukaisesti perusturvaa täydentävänä tuen muotona tulisi pyrkiä kaventamaan. Toimeentulotuen tarpeen taustalla vaikuttaa useita syitä, kuten muun muassa pitkäaikaistyöttömyys ja asumisen korkea hinta. Näihin juurisyihin on pyrittävä edelleen määrätietoisesti löytämään ratkaisuja. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Kivisaari, olkaa hyvä.

17.54 Pasi Kivisaari kesk: Puhemies! Iso kiitos ministerille asian sujuvasta esittelystä. Tämä lakiehdotus todella perustuu hallitusohjelmakirjaukseen: ”Toteutetaan toimeentulotuen kokonaisuudistus, jolla varmistetaan riittävä viimesijaisen toimeentulon turva ja sosiaalista tukea tarvitsevien ihmisten oikea-aikaiset palvelut.” Ehkei tämä esitys yllä ihan kokonaisuudistuksen tasolle, mutta paljon hyvää siinä tapahtuu. Tavoitteena on parantaa erityisesti sosiaalihuollon ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden asemaa toimeentulotuen hakijoina. Tämä on erittäin tarpeellinen ja myös odotettukin toimenpide.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

Kuten ministeri sanoi, tässä laissa siis jyrkätään asiakkaan oikeutta saada henkilökohtaista apua ja monialaista palvelua. Asiointi tulisi siis järjestää saavutettavalla ja esteettömällä tavalla niin, että eri asiakasryhmien tarpeet on otettu huomioon, ja ylipäänsä tietysti niin, että asiointi on kaikille mahdollista. Pidän tätä henkilökohtaista lähestymistapaa hyvinkin kunniakkaana, inhimillisenä ja myös tuloksellisenä. Täydentävä toimeentulotuki olisi entistä selkeämmin henkilön tai perheen erityiseen tarpeeseen tai olosuhteeseen perustuva harkinnanvarainen tuki.

Puhemies! Ehkäisevä tuki olisi edelleen siis harkinnanvarainen ja sitä myönnettäisiin hyvinvointialueen myöntämin perustein. Esityksessä säädettäisiin myös mahdollisuudesta myöntää asiakkaalle maksusitoumus. Lisäksi säädettäisiin Kelan ja hyvinvointialueen yhteistyöstä toimeentulotukiasioissa. Nämä kaksi merkittävää tahoa ovat aivan keskeisessä asemassa sen osalta, että niiden yhteistyö tai sen puute ratkaisee monin paikoin toiminnan sujuvuuden.

Tässä esityksessä ei puututa toimeentulotuen määrään. Hallituksen budjettiriihessä sopimat muutokset toimeentulotukeen sisältyvät erilliseen hallituksen esityskokonaisuuteen, jota paraikaa valmistellaan.

Puhemies! Hallitus kyllä tekee kunniakasta työtä sen osalta, että pienituloiset selviävät näistä ajoista, jossa elämisen kustannukset ovat aiheuttamassa vakavaa uhkaa ihmisten taloudellisten ja inhimillisten olosuhteiden osalta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia! — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

17.57 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Äkkäselään vaikuttaa siltä, että tämä esitys on hyvinkin tällainen hyvä tarkoittava ja hyvinkin tällainen, mitä ministeri tässä kuvaili, mutta itse asiassa tässä muutetaan ihan tätä peruskuviota oikeudesta toimeentulotukeen, kun aikaisemmassa laissa lukee seuraavasti: ”Jokaisella on oikeus saada toimeentulotukea, jos hän on tuen tarpeessa, eikä voi saada toimeentuloa ansiotyöllään, yrittäjätoiminnallaan, toimeentuloa turvaavien muiden etuuksien avulla, muista tuloistaan tai varoistaan, häneen nähden elatusvelvollisen henkilön huolenpidolla tai muulla tavalla.” Mutta nyt tässä laissa tätä sovelletaan: ”Toimeentulotuki myönnetään Suomessa vakinaisesti oleskelevalle hakijalle tai perheelle. Oleskelun tosiasiallinen luonne on selvitettävä yksilöllisesti jokaisen hakijan kohdalla.” ”Jokaisella maassa oleskelevalla henkilöllä on kuitenkin oikeus saada kiireellisessä tilanteessa tukea välttämättömän avun turvaamiseksi siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon vaarannu.” Mielestäni tässä on aika merkittävä ero tämän myöntämisen osalta.

Aiemmin on katsottu niin, että kaikki muut keinot pitäisi katsoa aikaisemmin ja lähtökohta on ollut se, että henkilö asuu maassa, mutta nyt tässä alleviivataan sitä, että riittää, kun oleskelee maassa, ja nähdäkseni tämä on hyvin merkittävä linjanmuutos ja liittyynee varmasti tähän samaan asiaan, mistä toissapäivänä tässä salissa ryöpytin teitä, ministeri Lindén, kun toitte laittomasti maassa oleskelevien terveydenhuollon laajennuksen tänne, ja nyt näyttää siltä, että tuottekin tästä toimeentulotuen laajennuksen heti perässä, mikä on kyllä käytännössä kummallista.

Tässähän todetaan, että jokaisen yksilön, joka hakee toimeentulotukea, oleskelun luonnetta tulisi selvittää, mutta lain perusteluosioissa taas todetaan, että eipä, ei tarvitse, jos ei näytä siltä, että olisi selvittämisen tarvetta. Ja täytyy nyt sanoa, että ymmärtääkseni tämä

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

hallitus on velkaantunut sen 40 miljardia tällä kaudella. Meillä sakkaa aika paljon tässä maassa peruspalveluita. Myöskin rahoituspohja alkaa murtua, kun näyttää siltä, että meillä menee enemmän kuin tulee, aivan kuten ensi vuonnakin, ja siltä osin tämäntyyppiset palveluiden laajennukset käytännössä katsoen kenelle hyvänsä, joka Suomeen tulee, ei ole kyllä vastuullista politiikkaa, ei sitten millään tavalla.

Nythän meillä on myöskin tämän toimeentulotuen osalta ollut nimenomaan ulkomaalaisten kanssa ongelma, tai tulee todennäköisemmin ongelma, ja on ollut Kelankin mukaan ongelmaa esimerkiksi kolmansista maista tulevien opiskelijoiden osalta. Heillähän on ollut tällainen vuosittainen tuloraja. Heidän pitää osoittaa ne varat elämiseensä opiskelun ajalta, mutta nythän hallitus muutti tätäkin lakia siten, että jatkossa ei tarvitse tätä elämisen rahoittamista osoittaa kuin vuodeksi kerrallaan, ja se on laskettu, että 560 euroa kuukaudessa riittää opiskelijalle. No, kuten tiedämme, se ei riitä, ja me tiedämme myöskin hallintovaliokunnan saamien lausuntojen perusteella sen, että Kelalla on näkemys, että siellä käy niemenomaan kolmansista maista tulevia opiskelijoita toistuvasti toimeentulotukea hake-massa, mutta Migri ei saa näistä tietoa, koska tämän tiedon luovuttaminen ei ole mahdol-lista. No, nythän tämä sitten vielä lisääntyy, jos me rupeamme myöntämään toimeentulo-tukea vain oleskelun perusteella, ja en, suoraan sanoen, ministeri Lindén, oikein ymmärrä teitä. Kuten sanoin jo viimeksi, että ymmärrän, että vihreät ja vasemmisto tämäntyyppistä kannattaa, mutta minne on hävinnyt se kuitenkin ennen vanhaan vastuullinen valtionhoita-japuolue, ja puolue, joka kykenee kantamaan vastuuta? Mikä teitä vaivaa, SDP ja keskus-ta?

Ja tähän yhteyteen on vielä pakko todeta se, että nyt, kun näitä käyttöaloja laajennetaan näin valtavasti, niin miksi te ette tuo samaan aikaan valvontaa? Esimerkiksi tämä toimeen-tulotuki: katsotaan, että tämä on arkaluonteinen tieto, jota ei voi luovuttaa, ei sen enempää Migrille oleskelulupien valvontaa varten, mutta ei oikein kellekään muullekaan, ja mieles-täni tässä kohtaa, jos jotain halutaan jaella sinne sun tänne, niin kyllä nämä täytyisi vähin-täänkin tulorekisteriin laittaa, jolloin valvontamahdollisuus helpottuu. Kysymys on kuiten-kin — mielestäni kyse ei ole nolosta asiasta — rahasta, jota hyvinvointiyhteiskunnan pi-tääkin viime kädessä antaa suomalaisille ja kansalaisille, mutta silloin, kun sitä ryhdytään roiskimaan oleskelun perusteella, niin tämä suuntaus ei ole huono, ja totean kyllä sen, että olemme perussuomalaisissa kritisoineet tätä asumisperusteista sosiaaliturvaa. Sen kuuluisi olla kansalaisuusperusteinen, mutta nähtävästi näyttää nyt siltä, että Marinin hallitus me-nee vielä pidemmälle ja pyrkii luomaan Suomeen oleskeluperusteisen sosiaaliturvan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja al-Taee.

18.03 **Hussein al-Taee sd:** Arvoisa puhemies! Olin kuulevinani edustajan puheesta, että mikä tahansa hyväkin laki pitää torpata, jos siitä on hyötymässä yksikään muu kuin Suo-messa pysyvästi oleskeleva, asuva ihminen, [Mari Rantanen: Laittomasti!] vaikka siitä to-dellisuudessa voisivat hyötyä sadattuhannet kantasuomalaiset, jotka ovat asuneet tässä maassa iät ja ajat. Tämä on se linja, joka tässä kyllä näistä maahanmuuttovastaisista pu-heista tulee jatkuvasti läpi, ja on todella valitettavaa, että suomalaisille muutenkin tärkeitä lakeja täytyy estää, koska niiden mainostetaan olevan jotenkin jollekin maahanmuuttaja-ryhmälle, sadoille tai kymmenille, hyödyksi.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

Yksi tällainen tapaus oli viimeksi, kun käsiteltiin lastensuojelun jatkoa. Aikaisemmin tätä jälkihuoltoa katsottiin sinne 20 ikävuoden paikkeille, mutta sitten näitten turvapaikanhakijoiden kannalta se oli 18:aan. Tässäkin kohtaa eräät kansanedustajat olivat sitä mieltä, että missään tapauksessa näihin ei pidä ulottaa tätä jälkihoitoa ja jälkihuoltoa, vaan heidän pitää antaa rypeä, ja jos he joutuvat sitten väärille teille tai rikollisuuteen tai mihin vaan, niin menkööt, yhteiskunta voi sen maksaa — tämä on se politiikka, joka tulee näistä puheenvuoroista läpi.

Minä olisin ministeri Lindéniltä nyt kysynyt tähän lakiin liittyen kahta asiaa:

Ensinnäkin, miten koette, kun tässä on harkinnanvaraiseen liittyen joskus ollut joissain kunnissa tällaisia tapauksia, joissa ihmiselle, joka on liikkumisen kannalta täysin rajoittunut — eli hänellä on mahdollisesti pyörätuoli — ei myönnetä harkinnanvaraista, vaikka hän ansaitsisi sen? Joskus tällaiset ihmiset asuvat hieman isommassa asunnossa kuin mitä korvattavaan neliömäärään kuuluu, mutta he tarvitsevat sen tilan siksi, että voivat pyörätuolissa kääntyä keittiössä tai olohuoneessa tai vessassa, ja siksi niitä ylimääräisiä neliöitä on. Tässä tapauksessa ohje ei ole selkeä, että juuri tällaisia ihmisiä tämmöisissä neliöihin perustuvissa tuissa voitaisiin armahtaa, ja heille se seitsemän neliömetriä asunnossa lisää voitaisiin tässä kohtaa taata, koska se on heille elintärkeä ympäristö.

No, sitten toinen kysymys, arvon ministeri, mistä olisin halunnut kysyä: Toimeentulotukeen tällä hetkellä katsotaan lapsilisät tuloksi. Näin ollen, kun lapsilisiä esimerkiksi joulun alla tullaan korottamaan, ne perheet, jotka eivät hae toimeentulotukea, saavat tavallaan sen lapsilisän täysimääräisesti ja sitten niillä perheillä, jotka hakevat toimeentulotukea, se lapsilisiä taas katsotaan tuloksi, jolloin tässä tuloerot tavallaan näitten perheiden välillä korostuvat ja nousevat. Millä tavalla, ministeri Lindén, voitaisiin tähän lakiin tai johonkin tulevaan lakiin tehdä sellainen korjaus tai muutos, [Puhemies koputtaa] että lapsilisiä ei näkyisi näille köyhimmille tulona?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Viljanen.

18.07 Heidi Viljanen sd: Arvoisa herra puhemies! Kiitokset ministeri Lindénille tämän toimeentulotukea koskevan uudistuksen esittelystä. Toimeentulotukihan on aivan viimeisijainen taloudellinen tuki, jolla turvataan yksilön ja perheen välttämätön toimeentulo ja itsenäinen elämä, ja siis siitä syystä erittäin tärkeä tuki. 1.1.2017 alkaen Kela on tehnyt päätökset perustoimeentulotuesta, ja täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki jäi tuossa uudistuksessa kuntien vastuulle ja sosiaalitoimen vastuulle. 1.1.2023 alkaen tämä tietysti siirtyy hyvinvointialueiden vastuulle.

Tämä muutos on tarkoittanut päivittäistä tiivistä yhteistyötä ja tiedonkulkua Kelan ja sosiaalitoimen välillä. Kuten Lindén totesi, alussahan meillä oli huomattavia haasteita tämän uudistuksen toteutuksessa, virkailijoista oli valtava pula ja oli epäselvyyttä käytännöistä. Siitä on onneksi on tultu jo aimo harppaus eteenpäin, ja tilanne on muuttunut parempaan suuntaan. Uudistuksen yhteydessä eduskunta edellytti tiivistä seurantaa ja toimeentulotukilain kokonaisuudistusta painottaen moniammatillista yhteistyötä. Marinin hallitusohjelman tavoitteena, yhtenä tärkeänä sellaisena, on köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen. Itse näen, että toimeentulotukijärjestelmä on keskeinen arvioitava elementti tässä tavoitteessa.

Toimeentulotuki on aina viimesijainen ja edellyttää yksilökohtaista harkintaa. Joidenkin kohdalla pelkkä toimeentulotuki ei tietenkään riitä, vaan tulee olla tiivis yhteys laajempaan sosiaalihuollon tukeen ja palveluihin. Kelan vastuu onkin tuon yhteyden ylläpitämi-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

nen ja sosiaalipalveluiden tarpeen ilmaantuessa olla tiiviisti yhteydessä sosiaalitoimeen. Paljon arvioita on tehty toimeentulotuen uudistuksen jälkeen, ja asiakkaista osan tilanne on parantunut, osan huonontunut.

Nyt on keskeistä tässä uudistuksessa, että säännökset toimeentulotuen hakemista koskevasta menettelystä tarkennetaan, asiakkaan oikeudesta henkilökohtaiseen palveluun ja Kelan ja hyvinvointialueiden yhteistyöstä tarkennetaan säädöksiä ja jatkossa eri asiakasryhmien tarpeet otetaan paremmin huomioon. Tärkeitä tavoitteita kaikki. On tärkeää, että Kela ja hyvinvointialue voivat tulevaisuudessa tehdä entistä tiiviimmin yhteistyötä moniammatillisesti asiakkaan vuoksi. Ihminen tarvitsee toisinaan toimeentulotuen lisäksi sosiaalihuollon palveluita, jotka parhaimmillaan edistävät taloudellista toimintakykyä, esimerkiksi päihdepalvelut tai kuntouttava työtoiminta. Näin päästään parhaimmillaan irti toimeentulotukiriippuvuudesta. Mutta kuten Lindén totesi, kuitenkin tärkeää on myös paneutua niihin juurisyihin, jotka ovat toimeentulotukitarpeen syitä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Mäkelä.

18.10 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tuossa yhtenä päivänä kun joku kysyi, miksi perussuomalaiset puhuvat joka päivä maahanmuutosta, niin sutkautin siihen, että koska hallitus tuo joka päivä eduskuntaan esityksen maahanmuuton helpottamisesta tavalla tai toisella. Ei olisi pitänyt vitsailla vakavalla asialla, koska taas ollaan sellaisessa päivässä, että hallitus tuo sellaisen esityksen tänne eduskuntaan käsiteltäväksi — tässä vieläpä siinä muodossa, että aivan uloskirjoitetusti sidotaan toimeentulotuki oleskelemiseen riippumatta oleskelun laillisuudesta tai laittomuudesta.

Tässä 27 §:n määrittelyssä muuten, edustaja al-Tae, ei ole mitään sellaista, mikä olisi kantasuomalaisen kannalta oleellista, eli tämän määrittelyn tässä vastustaminen ei millään tavalla kaataisi tai vaarantaisi tässä esityksessä mukana kenties muulle väestölle tulevia positiivisia vaikutuksia. Tässä on kysymys vain siitä, että määritellään selvästi auki, että oleskelet millä tahansa perusteella, olet oikeutettu tiettyihin asioihin. Ei tätä mitenkään muuten voi ymmärtää. Vähintäänkin luvatta maassa oleskelevan ja toimeentulotukea saaneen tiedot pitäisi luovuttaa maahanmuuttoviranomaisille — sen nyt vähintään pitäisi olla edellytyksenä, jos sellaista tukea maksetaan jollekin.

Toisena asiana tämä Kela-siirron toimivuus ylipäänsä: Saamani palautteen perusteella se ei oikein toimi vielääkään, koska Kelan palvelut on niin karsittu pois kunnista, asioiminen onnistuu lähinnä nettisivujen kautta. Se jo sinänsä syrjäyttää digitalisaatiosta syrjässä olevia ihmisiä ennestään ja vaikeuttaa tukien hakemista, kun huomioidaan vielä, että Kelan käyttämä kapulakieli on hyvin vaikeaselkoista. Ne hakemukset ovat vaikeita täyttää, niissä pitää ottaa kantaa moniin monimutkaisiin ja hankaliin asioihin. Puuttuu kontaktihenkilö, joka osaisi neuvoa kenties näissä asioissa, ja käsittely kestää. Ja kun käsittely kestää, ihmisen perustoimeentulo on vaarassa, ja se aiheuttaa turvattomuuden tunnetta. Tällaista palautetta on tullut koko ajan näistä toimeentulotukihakemuksista tämän Kela-siirron jälkeen, eikä niitä ole saatu korjattua.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Rantanen.

18.12 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! On pakko tässä nyt ensin vastata edustaja al-Taeelle, että ei tässä esityksessä ole kysymys siitä, että tehtäisiin suomalaisille jotakin

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

erityisen hyvää lainsäädäntöä. Kun te puhutte haavoittuvassa asemassa olevista, niin ette te koskaan puhu vanhuksista tai vammaisista tai lapsista, te puhutte aivan jostain muusta eli maahanmuuttajista, mistä muustakaan.

Sitten on todettava se, että kun tässä edustaja al-Tae myös kysyi näistä pyörätuolia käyttävien ihmisten mahdollisuuksista asua isommassa asunnossa, niin käsitykseni mukaan tämä on täysin mahdollista tällä hetkellä. Se huomioidaan niissä neliöissä eri tavalla.

Sitten on pakko vielä nostaa tähän keskusteluun se, että jotenkin tämä on tavattoman hämmästyttävää, kun eihän yhteiskuntaa voi rakentaa sillä tavalla, että se perustuu tammöiseen oleskeluyhteiskuntaan. Me tiedetään esimerkiksi se, että tässä maassa vähenevät ja vähenevät ne ihmiset, jotka käyvät työssä, niin onko tämä nyt se paras tapa pyrkiä edistämään ihmisten työllistymistä ja siihen syrjään kiinni pääsemistä, että me jopa lainsäädännössä tunnustamme, että oleskelu riittää. Kyllä kait voisi ajatella, että voisi lähteä vähän toisellakin tavalla liikkeelle.

Sitten kiinnitin huomiota näihin neuvottelukuntiin. En tiedä, missä toiminnoissa näistä yleensä on ollut kovasti hyötyä, mutta pidätkö te hallinnon purkamisen ja eritoten rahan käytön osalta järkevänä sitä, että meillä on näitä neuvottelukuntia näin paljon tällaisessa asiassa. Eli voivatko ne ongelmat olla niin syviä, että tarvitaan tammöinen ylimääräinen hallintohimmeli sinne väliin taas niitä palautteita antamaan, kun voisi jotenkin kuvitella, että kehittämisestä asiakkaat osaavat antaa ehkä parasta palautetta? En sitten tiedä, muodostuuko se paras palauteväylä siitä, että muodostetaan neuvottelukuntia, joissa istuu kenties poliittisia edustajia ja järjestöjen edustajia. Miten olette päätyneet tällaiseen esitykseen tässä yhteydessä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja al-Tae.

18.15 Hussein al-Tae sd: Arvoisa puhemies! Aikoinaan kun minut valittiin tänne eduskuntaan, päätin olla yksi niistä edustajista, jotka vartioivat tämän salin integriteettiä, siinä mielessä että kun provosoidutaan, niin silloin tämän salin keskustelut menevät sivuraiteille eikä päästä niin kuin oikeasti asioista puhumaan. Silloin kun demarille sanotaan, että al-Tae, te ette puhu vanhuksista tai sairaanhoitajista tai koululaisista tai opiskelijoista, niin annetaan hallitusohjelman puhua puolestaan, oikeastaan miten hienosti niin valtavan monta asiaa, jotka me olemme saaneet perintönä edellisiltä hallituksilta, me olemme parhaamme mukaan yrittäneet korjata ja parantaa tulevaisuuden varalle yhdessä muiden hallituskumppaneiden ja porukan kanssa. Näin ollen tällaisella muunnellulla puheella tässä salissa ei oikeastaan ole arvoa, koska teot puhuvat puolestaan ja olemme tekojen puolue ja hallitus.

Mitä sitten tulee keskusteluun siitä, kenelle tämä lainmuutos on tarkoitettu, niin haluaisin kuulla ministeri Lindéniltä: Onko tässä ajateltu kaikkia suomalaisia, onko tämä hyödyksi kaikille suomalaisille? Ja millä tavalla tämä kirjaus tästä oleskelusta on tähän päätynyt? Ovatko ne sellaisia ihmisiä, jotka ovat tulleet Suomeen esimerkiksi niin, että ovat olleet kauttakulkumatalla ja hetkellisesti viikon tai pari joutuneet jäämään jostain syystä tai muuta, mistä tämä johtuu? Ja kuinka monta ihmistä tämä koskettaa, niin sanotusti kantasuomalaisista, ja entäs muusta maailman väestä? Veikkaisin, että puhutaan kymmenistä muun maailman väen ihmisistä mutta sitten taas yleisesti ottaen kaikista suomalaisista.

Lopuksi haluaisin sanoa, että jos niiden ihmisten osalta, jotka ovat huonossa asemassa tällä hetkellä syystä tai toisesta ja jotka haluavat päästä töihin — kantasuomalaiset tai muut

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

— tällä harkinnanvaraisella pystytään kannattelemaan sitä perheen tilannetta, että mielen-terveysongelmat eivät siitä puhkea tai jotkin muut ongelmat, ja nämä ihmiset todella pää-sevät sitten sen jälkeen jaloilleen ja pääsevät töihin, niin tähän on mitä vahvimmin pa-nostus nimenomaan kaikkien heikoimmassa asemassa olevien suomalaisten eduksi. Eikö niin, ministeri Lindén?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Nyt, arvoisat edustajat, alkaa olla aika mel-kein käytetty, mutta edustaja Viljanen, jos pystytte tiivistämään yhteen minuuttiin oman puheenvuoronne, ja sitten vielä ministerin loppupuheenvuoro.

18.17 Heidi Viljanen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Aivan varmasti pystyn tiivistämään. — On varmaan meidän kaikkien yhteinen tavoite tässä salissa, että pitkää toimeentulotu-kiriippuvuutta ei synny, ja mikä ihanteellista olisi, että meillä mahdollisimman moni saisi olla työssä ja tehdä sellaista työtä, mihin omat voimavarat riittävät, ja olisi riippumatto-muus tällaisista tukilähteistä. Itse olen tehnyt pitkän työuran päihderiippuvaisten kanssa, ja väitän, että suurin osa asiakkaistani on ollut toimeentulotukiriippuvaisia, ja ajattelen, että jos me löydetään joitain konsteja, joilla me voidaan tukea näitä ihmisiä tiivistämällä sitä heidän henkilökohtaisen tukensa määrää, niin kuin tässä tehdään, niin silloin me kyllä pa-rannetaan nimenomaan näiden kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien mahdolli-suuksia selvittää ilman tällaista yhteiskunnan viimesijaista turvaa — kyllä itse ajattelen, että nyt puhutaan nimenomaan niistä kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevista ihmisistä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Nyt ministeri Lindén, kaksi minuuttia.

18.19 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén: Arvoisa puhemies! Ajattelin, että kun tuli aika monta kysymystä, niin osa niistä oli niin spesifisiä, että varmasti se kaikkein paras vastaus saadaan vaikkapa sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehiltä. Itse ajattelin lähestyä tätä aika periaatteelliselta kannalta. Kun pidin tuon esittelypuheenvuoron, niin sii-nähän on pitkälti kysymys usein siitä, että pyritään tiivistämään se lain sisältö tuollaiseen viiden minuutin puheenvuoroon. Siinä puheenvuorossa on taustalla virkamiesvalmistelua, mutta nyt tässä itse täysin vapaasti haluan välittää seuraavat ajatukset.

Monta kertaa olen miettinyt, että kun olen itse asiassa läpi koko elämäni itse ollut hyvä-tuloinen, hyvässä asemassa oleva ihminen — edelleenkin tietenkin ministerin tehtävissä ja pitkään hyväpalkkaisissa tehtävissä olleena — niin onko minulla ollenkaan riittävästi ym-märrystä niiden ihmisten asemasta, jotka elävät siellä toimeentulominimin alarajalla. Meil-lähän valtion budjetissa on tälle vuodelle budjetoitu 715 miljoonaa euroa perustoimeentu-lotukeen. Se oli vielä kaksi vuotta sitten 768 miljoonaa. Sitä ei ole leikattu, se ei joudu sii-tä, vaan työllisyystilanteen parantumisen myötä ihmisten asema on parantunut sillä taval-la, että harvempi on ollut toimeentulotuen piirissä.

Kun itse tulin peräti 50 vuotta sitten mukaan yhteiskunnalliseen toimintaan, niin tämän toimeentulotuen nimi oli ”huoltoapu”. Se annettiin kunnassa aina harkinnanvaraisesti. Olen itse ollut Turun sosiaalilautakunnan kokouksissa, joissa yksilöjaostossa äänestettiin jopa siitä, annetaanko polttopuut halkoina vai klapeina. Äänestys saattoi päättyä 4–3. En ota kantaa, mitkä puolueet voittivat ja mitkä olivat mitäkin mieltä. Eli kyllä tässä on perimmil-tään kysymys kaikkein köyhimpien ihmisten viimesijaisesta auttamisesta.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

Pyrin vertaamaan noita kohtia, joihin edustaja Rantanen viittasi. Minusta 14 a §, siis nykyisin voimassa oleva pykälä, puhuu oleskelusta jokseenkin samalla tavalla kuin muutettu pykälä. Eli en näe tässä nyt mitään tällaista maahanmuuton kiihoketta, eikä se varmasti ole tämän muutoksen taustana, vaan se, että lisätään yksilötasolla tehtävää työtä niin, että tämä apu kohdentuisi mahdollisimman hyvin ja että ihmiset nousisivat siellä todella ansiotulojen piiriin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion henkilöstölle etätyöstä johtuvissa olosuhteissa sattuneiden tapaturmien korvaamisesta

Hallituksen esitys HE 122/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Paatero, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.22 Kuntaministeri Sirpa Paatero (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Esityksessä on kyse uudesta laista, jonka mukaan valtion henkilöstön etätyöissä sattuneet työtapaturmat korvattaisiin nykyistä laajemmin. Tavoitteena on, että laki tulisi voimaan vuoden 23 alusta.

Tällä hetkellä valtion työntekijöiden tapaturmaturva perustuu työtapaturma- ja ammattitautilakiin, jonka mukaisesti Valtiokonttori korvaa etätyössä sattuneita työtapaturmia suppeammin kuin varsinaisella työpaikalla sattuneita tapaturmia. Tämä on heikentänyt tapaturmaturvaa yleisemmin, kun etätyöt valtiolla ovat yleistyneet rajusti koronaepidemian aikana ja työnantaja on jopa ajoittain suositellut etätyöskentelyä. Esimerkiksi yksityisellä sektorilla on joissakin yrityksissä otettu tämän vuoksi erillisiä vakuutuksia, joilla on laajennettu työntekijöiden etätyön tapaturmaturvaa. Valtiolla työtapaturmaturva ei kuitenkaan perustu vakuutus sopimuksiin vaan lakiin, joten asia on syytä ratkaista lainsäädäntöteitse. Näin varmistetaan valtion työntekijöiden tasapuolinen kohtelu ja säästetään myös hallinnollista taakkaa ja kuluja, kun ei tarvita erillisiä vakuutuksia yli 70 000 työntekijälle.

Tällä esityksellä laajennetaan valtion työntekijöiden tapaturmaturvaa etätyöissä eräisiin varsinaisen työnteon oheisiin tilanteisiin, joita nykyinen työtapaturma- ja ammattitautilaki ei kata. Näin tapaturmaturva vastaisi tasoltaan pitkälle yksityisen sektorin vakuutusten tasoa ja olisi lähempänä samaa tasoa kuin työpaikalla työskenneltäessä. Tämän esityksen perusteella korvattavan etätyötapaturman tulee liittyä työntekoon tai työnteon vuoksi tehtävään siirtymiseen esimerkiksi asunnon ja etätyöpaikan välillä, etätyöpaikan läheisyydessä ruokatauon aikana tai vaikkapa lasten päivähoidon järjestämisen vuoksi tehdyllä matkalla

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

etätyöpaikalta hoitopaikkaan. Toisaalta työhön liittymättömissä toimissa, kuten vaikkapa lumitöissä tai harrastuksissa, sattuneita vahinkoja ei tietenkään edelleenkään korvattaisi.

Esityksen on arvioitu laajentavan työtaturmaturvaa enimmillään joissakin kymmenissä tapauksissa vuosittain. Tapaturmaturvan laajentamisesta aiheutuvien korvausmenojen arvioidaan kokonaisuudessaan jäävän vuosittain alle 100 000 euron. Toisaalta on olennaista huomata, että etätyön lisääntyminen on vähentänyt työmatkoilla sattuneita vahinkoja. Korvattavien tapaturmien määrä on laskenut jopa sadoilla tapauksilla, mistä syntyneet säästöt ovat olleet merkittävät. Tämä johtuu siitä, että työmatkat ja niillä aiheutuneet tapaturmat ovat vähentyneet etätyön myötä.

Esitys on siis periaatteellisesti tärkeä, sillä tavoitteemme on lisätä valtiolla monipaikaista työtä ja tehdä etätyöstä entistä useammin aidosti tasavertainen vaihtoehto. Joustavuus lisää valtion houkuttelevuutta työpaikkana ja parhaimmillaan parantaa sitä kautta myös työn laatua. Joustavampi työskentely tuo valtiolla mahdollisuuksia myös tilatehokkuuteen ja sitä kautta saataviin energia- ja kustannussäästöihin. Näin samalla rahalla voidaan tarjota ihmisille parempia julkisia palveluita — hyötyä siis henkilöille, työntekijöille itselleen, mutta myöskin valtiolle, koko yhteiskunnalle.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

6. Lupa elää – Suomessa pitkään asuneille turvapaikanhakijoille myönnettävä oleskeluluvat

Kansalaisaloite KAA 6/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan. — Menetään keskusteluun. Edustaja Rantanen.

Lähetekeskusteluun varattiin enintään yksi tunti. Asian käsittelyssä noudatettiin aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

18.26 **Mari Rantanen ps:** Arvoisa puhemies! Kuten aina kansalaisaloitteiden kohdalla, kiitän tässäkin yhteydessä kansalaisaloitteen tekijöitä tästä aloitteesta, jonka he ovat nähneet hyvin tärkeäksi.

Eduskunta ja hallintovaliokunta ovat käsitelleet aivan vastikään tätä kertalaillistamisasiaa siinä yhteydessä, kun yhdenvertaisuusvaltuutettu antoi oman kertomuksensa, jossa hän esitti tätä yhtenä ratkaisuvaihtoehtona laittomasti maassa olevien tilanteeseen. Tuossa yhteydessä eduskunnassa on tätä asiaa hallintovaliokunnassa käsitelty ja tultu siihen lopputulemaan, että kertalaillistamista ei tule edistää, ja se on katsottu epäasialliseksi tavaksi pyrkiä pääsemään eroon siitä, että ihmiset jäisivät Suomeen laittomasti.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

Tässä yhteydessä pysyn edelleen tällä kannalla, johon hallintovaliokunta päätyi, tokiin hiukan eriävine mielipiteineen vihreiden ja vasemmiston osalta. En näe, että tätä asiaa olisi syytä edistää myöskään tämän kansalaisaloitteen pohjalta. Ihmisillä on lupa elää, kuten tässä kansalaisaloitteessa todetaan, mutta välttämättä kaikilla ei ole lupaa elää Suomessa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kivelä.

18.27 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Ensimmäiseksi myös minä haluan kiittää tämän kansalaisaloitteen tekijöitä ja kaikkia allekirjoittajia. Kiitos, että välitätte.

Tässä kansalaisaloitteessa ehdotetaan, että niille henkilöille, jotka ovat hakeneet Suomesta turvapaikkaa ennen vuotta 2017 eivätkä ole saaneet jatkuvaa oleskelulupaa, tulisi myöntää nelivuotinen jatkuva oleskelulupa.

No mikä sitten on tämänhetkinen tilanne? Nyt tilanne, voidaan sanoa, on kehittynyt humanitäärisesti kriisiksi. Arvioiden mukaan vähintään 5 000 ennen vuotta 2017 turvapaikkaa hakenutta ihmistä elää edelleen epävarmuudessa jatkonsa suhteen. Tämä tietenkin altistaa nämä ihmiset hyväksikäytölle, ja tämä tietenkin aiheuttaa vakavaa henkistä ja psyykkistä haittaa. Tämä ei yksinkertaisesti ole inhimillistä. Eikä tämä myöskään ole järkevää: samaan aikaan pysähdyksissä oleva tilanne aiheuttaa myös yhteiskunnalle kustannuksia pitkittyneiden turvapaikkaprosessien takia, ja samaan aikaan tämä myös esimerkiksi lisää harmaata taloutta. Eli on ihan oikein sanoa, että tämä ei ole kenenkään etu.

No, tämän kansalaisaloitteen kohderyhmä on rajattu, eikä se siis koske kaikkia turvapaikanhakijoita, mutta kyseessä on kuitenkin suomalaisessa yhteiskunnassa hyvin epätyypillisessä tilanteessa oleva ja suhteellisen suuri määrä ihmisiä, jotka ovat odottaneet oleskelulupaa jo vuosia. Heidän tilanteensa tulee nyt ratkaista pikimmiten, ja heidän tilanteensa tulee ratkaista inhimillisellä tavalla.

Samaan aikaan sitten sosiaalisen median joissain kulmissa vaaditaan muun muassa tässä kansalaisaloitteessa kuvattujen ihmisten palaamista tai jopa pakkopalauttamista lähtömaihinsa. Itse haluan tähän muistuttaa, että monien tässä kansalaisaloitteessa kuvatussa välitilassa olevien ihmisten palauttaminen lähtömaihinsa ei olisi mahdollista edes pakkokeinoin, sillä pitkittyneet prosessit ovat yhä kesken. On myös täysin ymmärrettävää, että mahdollisesti hengenvaarassa lähtömaassaan olevat ihmiset ja täällä Suomessa näiden vuosien aikana ihmissuhteita, kulttuurisia suhteita ja siteitä luoneet henkilöt eivät myöskään tietenkään voi palata vapaaehtoisesti.

No, arvoisa puhemies, tämä on kriisi yksilöille, mutta lopulta tässä on kyse myös suuremmasta rakenteellisesta ongelmasta. Tilanne, jossa meillä on Suomessa tuhansia paperittomia ihmisiä, on epäonnistuneen ja epäinhimillisen turvapaikkapolitiikan tulos. Vuosina 2015–2017, jolloin iso osa tämän kansalaisaloitteen kohderyhmästä on tullut Suomeen, oli turvapaikkaprosesseissa järkyttäviä ongelmia. Joitain mainitakseni: hakemusten käsittely oli ruuhkautunut, turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa heikennettiin muun muassa kaventamalla oikeusapua ja lyhentämällä valitusaikoja, tulkkauspalveluissa esiintyi vakavia ja jatkuvia puutteita, ja valitusprosessien läpivieminen oli toisinaan jopa mahdotonta. Näitä samoja haasteita tietenkin esiintyy myös edelleen, mutta tuolloin nämä ongelmat olivat poikkeuksellisen vakavia. Suuressa kuvassa paperittomuuteen onkin puututtava korjaamalla nämä oleskelulupamenettelyn ongelmat. Lisäksi pitkään maassa olleille on tarjottava mahdollisuus oleskelun laillistamiseen, ja on varmistuttava siitä, että kielteisen turva-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

paikkapäätöksen saaneiden työntekijöiden palautuksia ei panna täytäntöön kesken työlu-paprosessin.

Arvoisa puhemies! Inhimillisen turvapaikkapolitiikan keskiössä ovat kansainväliset so-pimukset, viranomaisten yhteistyö sekä nopeat ja turvapaikanhakijan oikeusturvaa kun-nioittavat turvapaikkaprosessit. Kansalaisaloitteen nimi ”Lupa elää” kuvaa minun mieles-täni erinomaisesti tämän kansalaisaloitteen tavoitetta, joka on hyvin yksinkertainen ja hel-posti ymmärrettävä. Välitilassa olevan ihmisen joutuessa palaamaan lähtömaahansa voi hänen elämänsä olla vaarassa, mutta Suomeen jäädessään hänellä ei ole näissä nykyisissä olosuhteissa aitoa mahdollisuutta elää ihmisarvoista elämää. Annetaan siis näille ihmisille mahdollisuus päästä eteenpäin tästä pysähtyneestä tilanteesta ja lupa elää elämäänsä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Honkasalo.

18.33 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Olen äärimmäisen iloinen, että tämä kansalaisaloite saavutti lopulta vaadittavan määrän allekirjoituksia ja saapui eduskuntaan. Haluan omasta puolestani kiittää niitä lukuisia kansalaisaktivisteja, jotka kuukausien ajan tekivät töitä tämän kansalaisaloitteen eteen. [Mika Niikon välihuuto] Heidän joukossaan oli monia, joita paperittomuus koskee konkreettisesti, mutta myös monia sellaisia, jotka ovat vuosien ajan pistäneet koko elämänsä peliin, jotta turvapaikanhakijoiden oikeudet to-teutuisivat tässä yhteiskunnassa. Se on vaatinut monelta aktivistilta ihan äärimmäistä tar-moa ja venymistä.

Kaikki nämä ihmiset ovat käytännössä hoitaneet sen tehtävän, joka olisi kuulunut oi-keusvaltio Suomelle. [Mai Kivelä: Juuri näin!] Tämä tilanne on myös ollut epäoikeuden-mukainen yksittäisiä turvapaikanhakijoita kohtaan, sillä kaikilla ei ole ollut tukena ja tur-vana vapaaehtoisia auttajia.

Meillä on tässä yhteiskunnassa muutamia ihmisryhmiä, joista on lupa puhua äärimmäi-sen leimaavalla tavalla. Tässäkin salissa kuulee harva se kerta, kun puolueet oikein kilpai-levat keskenään, kenellä on tiukin suhtautuminen turvapaikanhakijoihin ja mikä puolue ve-tää tiukinta linjaa turvapaikkapolitiikassa. Samaan aikaan koko maahanmuuttopolitiikkaa käsitellään usein vain turvapaikanhakijoiden kautta, vaikka he muodostavat kaikista Suo-meen tulleista vain pienen osan. Edelleenkin maailmasta turvaa haetaan pääasiassa muual-ta kuin Euroopasta, kun konfliktialueiden naapurimaat vastaanottavat suurimman osan maailman pakolaisista.

Arvoisa puhemies! Venäjän hyökkäyssodan myötä olemme nähneet sen, että jos halua on, koko Eurooppa pystyy tehokkaasti auttamaan ja ottamaan vastaan hätää kärsiviä. Eu-roopan maat ovat tehneet sen, mitä jokaisen pakolaisen kohdalla tulisi tehdä. Samanaikai-sesti tilanne on tuonut selkeästi esille sen, miten eri tavoin Euroopan maissa suhtaudutaan nyt vuonna 2022 turvapaikanhakijoiden määrän kasvuun verrattuna vuoden 2015 tilantee-seen.

Meillä ei voi olla niin, että meillä on kaksoisstandardit ihmisten tausta- ja lähtömaan suhteen ja että nämä tekijät määrittelevät auttamishalua tai sen nopeutta. Ero on valtava, ja sitä eroa selittää rasismi.

Olen surullisena pohtinut, miltä on mahtanut tuntua esimerkiksi niistä afganistanilaisis-ta, jotka ovat vuosikaudet odottaneet oleskelulupaa Suomessa. Miltä heistä on tuntunut seurata sitä vieraanvaraisuutta, jolla ukrainalaiset otettiin vastaan? Miksi heitä ei oltu val-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

miita auttamaan samalla lämmöllä tai innolla? Solidaarisuus ei ole solidaarisuutta, jos se on valikoivaa ja selektiivistä.

Arvoisa puhemies! Ennen eduskuntaan nousua toimin 15 vuotta nuorisotutkijana. Viimeisin tutkimushankkeeni käsitteli yksin Suomeen ilman huoltajaa tulleita alaikäisiä. Jo tässä tutkimuksessa yhdeksi nuoren mielenterveysongelmia lisääväksi tekijäksi nousivat pitkät oleskelulupaprosessit, epävarmuus omasta tulevaisuudesta ja huoli omista perheenjäsenistä. Nämä nuoret pyrkivät olemaan kaikin tavoin kuuliaisia suomalaisen yhteiskunnan jäseniä, mutta mitä tahansa he tekevät, suomalainen yhteiskunta, sen asenneilmapiiri ja byrokraattinen maahanmuuttojärjestelmä viestittävät heille, etteivät he tähän yhteiskuntaan kuulu. Olen tutkimuksissani kuvannut, että ihmisten odotuttaminen ilman tietoa aikarajasta ja mahdollisesta päätöksestä on institutionaalista väkivaltaa. Se syö motivaatiota tulevaisuuden rakentamiselta, opiskelulta ja elämänhalulta.

Arvoisa puhemies! Meillä on käsiteltävänä kansalaisaloite, joka tarjoaa käsillä olevaan humanitääriseen kriisiin tehokkaan ja yksinkertaisen ratkaisun, johon on turvauduttu jo aiemmin useassa Euroopan maassa. Kansalaisaloite on järkevä ja ihmisarvoa kunnioittava ehdottaessaan nelivuotisen jatkuvan oleskeluluvan myöntämistä turvapaikkaa Suomesta ennen 1.1.2017 hakeneille henkilöille, jotka eivät ole saaneet jatkuvaa oleskelulupaa.

Me emme yhteiskuntana hyödy siitä, että ihmisiä pidetään vuosikaudet löysässä hirressä ja oikeudettomassa tilanteessa. Ihmisille on annettava mahdollisuus rakentaa yhteiskuntaa ja omaa tulevaisuuttaan Suomessa. Toivon, että Lupa elää -kansalaisaloite saa syvällisen ja asianmukaisen eduskuntakäsittelyn ja että sen tavoitteet toteutettaisiin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Mäkynen, Jukka.

18.39 Jukka Mäkynen ps: Arvoisa herra puhemies! ”Lupa elää” kuulostaa tunteisiin vetoavalta. Kun luin tätä kansalaisaloitetta läpi ajatuksen kanssa, huomasin hyvin nopeasti, että tämä on taas sitä samaa maahanmuuton edistämistä, mitä olemme syysistuntokauden alusta saakka kuulleet, nyt vain hienolla ja raflaavalla otsikolla. Meillä on Suomessa olemassa Suomen laki, jonka mukaan laittomasti maassa olevan täytyy poistua maasta. Tämä nyt vaan ei näytä menevän joidenkin tajuntaan.

Kun Suomessa päätettiin antaa mahdollisuus kielteisen päätöksen saaneille aloittaa uudelleen hakuprosessi, niin tällainen ongelma on meille nyt syntynyt. Eli käytännössä me itse olemme aiheuttaneet tämän ongelman, josta nyt täällä salissa keskustelemme. Ongelmasta pääsee helposti eroon, kun noudattaa lakia ja laittomasti maassa oleva poistuu tai poistetaan maasta. Laki on kylmä, mutta ilman pelisääntöjä Suomessa olisi villin lännen meininki. Näitä sääntöjä halutaan nyt väen vängällä romuttaa, ja vain siksi, että saadaan omat ideologiset tavoitteet maaliin.

Tämä nimenomainen kansalaisaloite on jätetty eduskunnalle muutama kuukausi sitten juuri ennen eduskunnan kesätaukoa. Huomasin, että useita tärkeitä aikaisemminkin, jopa viime vuonna, jätettyjä kansalais- ja lakialoitteita, jotka koskevat suomalaisten hätää, turvallisuutta tai elinkustannusten nousua, makaa jossakin pölyttymässä.

Arvoisa herra puhemies! Juuri eilen tässä salissa puhuttiin hienoja, suorastaan kauniita sanoja tasa-arvosta, ja nyt joudun miettimään, että ilmeisesti käytännössä toteutus onkin ihan eri juttu. Jos ja kun suomalaisella on tällaisena aikana todellinen hätä, niin se ei näköjään kosketa niin paljon kuin laittomasti maassa olevan huoli tulevaisuudestaan. Tämä ke-säkuussa jätetty kansalaisaloite pääsi siis kiireellisenä jonon kärkeen. Johtuuko se kenties

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

raflaavasta, tunteisiin vetoavasta otsikosta vai siitä, että se ehditään varmasti käsitellä tämän hallituskauden aikana?

Nyt on vain oltava kylmä ja todettava, että kaikenlainen ylimääräinen humanitäärisen maahanmuuton edistäminen pitää lopettaa tai siirtää prioriteettina tärkeimpien asioiden taakse, koska meillä ei ole enää varaa tähän. Suomi on parasta aikaa energian, ruuan ja talouden osalta menossa kohti katastrofia, eli suomalaisilla on nyt hätä.

En kannata aloitetta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hopsu.

18.42 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Lämmin kiitos minultakin aloitteen tekijöille ja kaikille sitä tukeneille — teidän ääntänne tarvitaan. [Veronika Honkasalo: Todella!] Samalla pahoittelut, ettei tätä ratkaisua ole hallituksessa saatu vielä tehtyä ja maaliin, vaikka asiantuntijaselvitys ja ministeri Mikkonen ovat tätä esittäneet.

Paperittomien tilanne Suomessa on osaltaan järjestelmämme aiheuttama. Edeltävät hallitukset ovat poistaneet käytöstä keinoja, joilla yksilöiden umpikujia on voitu ratkoa, kuten muukalaispassin myöntö tai humanitaarisen suojelun käyttö. Taustalla on myös epäonnistuneita lupaprosesseja, joissa emme ole kyenneet selvittämään yksilöiden lähtötilannetta tai turvaamaan riittävää oikeusapua. Tämä on edellisen hallituksen itse teettämän selvityksenkin mukaan näin. On kyettävä myöntämään, että me emme ole yhteiskuntana onnistuneet takaamaan asianmukaista turvapaikkaprosessia.

On paitsi järkevää myös inhimillistä ja oikein antaa Suomessa pitkään oleskelleille mahdollisuus aloittaa vihdoinkin elämänsä täällä ilman pelkoa ja epävarmuutta huomisesta. Kukaan ei halua olla paperiton. Yhteiskunnan reunalla eläminen on sietämättömän vaikeaa, raskasta ja turvatonta. Sairaudet, puutteellinen terveydenhuolto, kehnot asuinolosuhteet ja köyhyys ovat monen arkea. Tällainen yhteiskunnan laidalla elävä joukko on iso haaste ei vain yksilölle itselleen vaan yhteiskunnalle. On parempi integroida täällä asuvat, kitkeä harmaata taloutta, kitkeä ihmiskauppaa, parempi vaalia ja luoda yhtenäisyyttä Suomeen kuin lietsoa hajottavaa ”me ja muut” -ajattelua. Tämä ei ole keneltäkään pois, vaikka moni niin koettaa väittää.

Arvoisa puhemies! Irlannin hallitus on päätenyt mahdollistamaan tuhansien maassa pitempään oleskelleiden paperittomien laillistamisen. Maassa yli kolme vuotta oleskelleet lapsiperheet ja muut yli neljä vuotta paperittomana oleskelleet voivat tänä vuonna hakea oleskeluluvan ja sen saada sitä haettuaan. Mahdollisuutta tarjotaan myös yli kaksi vuotta turvapaikkaprosessissa olleille, koska ajan katsotaan venyneen kohtuuttomaksi. Meillä prosessien kestot ovat monen kohdalla olleet paljon tätä pidempiä. Kaikista pahiten toimimattomasta prosessista ovat kärsineet ennen vuotta 2017 tulleet, joihin tämä aloite kohdistuu.

Vuonna 2015 Suomeen saapui pakolaiskriisin seurauksena turvapaikanhakijoita yhteensä 32 000 henkilöä. Sisäministeriön selvityksen mukaan Suomessa oleskelee arviolta vajaa 3 000 henkilöä, jotka ovat hakeneet turvapaikkaa vuosina 2015 tai 2016 tai sitä aiemmin ja jotka joko ovat edelleen turvapaikkajärjestelmässä tai joille on tehty lähiaikoina viimeisin lainvoimainen kielteinen päätös. Heistä joka kymmenes on lapsi, joka on maassa vanhempiansa kanssa. Venyneiden prosessien aikana moni on ehtinyt juurtua Suomeen, oppinut kielen, tehnyt työtä, perustanut perheen. Samaan aikaan Suomessa on merkittävä työvoimapula, joka olisi ratkaistava monin eri keinoin. Mitään järkeä ei ole suomea puhu-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

via, tänne kotiutuneita, täällä opiskeleita tai täällä työllistyneitä pyrkii poistamaan maasta. On äärimmäisen ristiriitaista ja valheellista väittää, että nämä ihmiset eivät kelpaisi osaksi yhteiskuntaamme ja osaltaan ratkaisemaan työtekijäpulaamme. Osa vuonna 2015 Suomeen tulleiden turvapaikkaa hakeneiden ihmisten lapsista on Suomessa syntyneitä, esikoululaisia vailla statusta. Onko tämä jostakusta teistä oikein?

Meidän järjestelmämme on pettänyt monet turvapaikkaa hakeneet ja jättänyt heidät tyhjän päälle. Tämä nykytilanne altistaa heidät riistolle ja hyväksikäytölle. Epävarmuus on katkaistava ja annettava lopulta lupa elää rauhassa ja suunnitella elämäänsä eteenpäin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Purra.

18.47 Riikka Purra ps: Arvoisa herra puhemies! Kyse ei ole paperittomista ihmisistä. Suomessa suurin osa näistä ihmisistä on kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneita. Heillä todellakin on paperit, ja niissä sanotaan, että oikeutusta kansainväliseen suojeluun tai oleskelulupaan ei ole. He eivät ole paperittomia vaan maassa laittomasti oleskelevia.

Kansalaisaloitteessa sanotaan, että paperittomuuden lisääntyminen aiheuttaa merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle ja että jopa kuusi vuotta turvapaikkaa hakeneita ja paperittomuusuhan alla eläviä on Suomessa vähintään 5 000. Ratkaisu tähänkään valtavaan ongelmaan ei ole tehdä laittomasta laillista vaan edistää kaikin tavoin lakien noudattamista. Suomen ajama maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka sen sijaan aiheuttaa merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle, miljardeja joka vuosi. Suomen turvapaikkajärjestelmä kannustaa esimerkiksi hukkaamaan matkustusasiakirjat. Se ei voi olla oikein, eikä sen tarvitsi olla näin. Esimerkiksi Tanskassa papereiden hukkaaminen ja muut vilpilliset toimet vaikeuttavat henkilön turvapaikkakäsittelyä. Suomessa tämä hukkaaminen taas, uskomatonta kyllä, helpottaa turvapaikanhakijan asemaa. [Veronika Honkasalo: Millä tavalla?] Ei ihme, että vuonna 2015 tulleista yli 80 prosentin kohdalla henkilöllisyyttä ei kyetty kirjamaan — siis 27 000 saapujan kohdalla. Vasemmiston narratiivi tietenkin on, että paperit olivat tippuneet kumivenematalla kovassa merenkäynnissä. Tosiasiassa ne olivat tainneet kuitenkin päätyä lentoaseman roskikseen.

Arvoisa puhemies! Kaksi eniten turvapaikkajärjestelmän uskottavuutta rapauttavaa tosiasiaa ovat 1) laittomasti maassa olevien tosiasiallinen tai käytännössä tapahtuva laillistaminen ja 2) tähän liittyen haluttomuus poistaa maasta kielteisen päätöksen saaneet. Viher-vasemmiston hyödyntämä vahva emotionalismi vetoaa toki joihinkin, [Veronika Honkasalo: Voi hyvänen aika!] empatia ja kyynelsilmät. Nämä eivät kuitenkaan voi ohjata valtiollista maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa. Lisäksi luulisi, että kotimaisistakin väestöryhmistä, kuten vaikkapa vanhuksista, löytyisi sellaisia, joista olla riittävästi huolissaan ja suruissaan, ilman että tarvitsee kutsua koko maailmaa kylään.

Laittomasti maassa olevan ja laillisen oleskelun välisen eron hämärtäminen hallitukselta ja tämän kansalaisaloitteen pohjalta on väärä tie. Muistuttaisin myös, että hallintovaliokunta on aika vasta ollut sitä mieltä, että tällainen kertalaillistaminen ei käy. Tähän jätettiin eriyvä mielipide vasemmistosta ja vihreistä, mutta muut hallituspuolueet olivat tätä mieltä. [Veronika Honkasalo: Voi kyynel!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja al-Taee.

18.49 **Hussein al-Tae sd:** Arvoisa puhemies! Lupa elää -aloitteessa ei ole kyse koko maailmasta eikä koko maailman kansan laillistamisesta tai kutsumisesta Suomeen. Eikä ole mitään ristiriitaa myöskään hoitaa ja hoivata kaikkia suomalaisia vanhuksia ja kaikkia niitä, jotka Suomessa asuvat, jotka Suomen valtioon nojautuvat. Näin ollen tällainen puhe, mikä perussuomalaisten puheenjohtaja Riikka Purralta tuli, ei ollut oikeastaan kovin tarkkaa ja pyrki tavallaan itsekin emotionaalisesti vaikuttamaan suomalaisiin antaen sellaisen ymmärryksen, että tässä hoidetaan vain näiden ihmisten, hassun määrän ihmisiä, asioita ja jätetään ne 5,5 miljoonaa muuta suomalaista oman onnensa nojaan. Tämähän ei tietenkään pidä paikkaansa. [Veronika Honkasalo: Juuri näin!] Tässä on kyse todella muutamasta tuhannesta ihmisestä, ja haluaisin nyt omassa puheenvuorossani tavallaan mennä niihin teijoihin, jotka ovat johtaneet siihen, että niin moni ihminen on jäänyt ilman laillista oleskelulupaa Suomessa.

Kohtaan näitä erilaisia ihmisiä eri maista, kansallisuuksista — he puhuvat erilaisia kielii — Suomessa suhteellisen usein, ehkä kerran viikossa, ja kuuntelen tarkasti, mitkä ovat ne syyt, minkä vuoksi he eivät ole saaneet laillista asemaa Suomessa. Hyvin monia heistä — ja tämähän koskee pääasiallisesti ennen vuotta 2017 tulleita — on koskenut tilanne, jossa esimerkiksi kielenkääntäjä tai tulkki, jolla ei ole muodollista pätevyyttä, on kääntänyt heidän keissinsä väärin. On tällaisia tilanteita eräällä henkilöllä, joka on tällä hetkellä ilman laillista lupaa Suomessa. Hänen kaappaustilanteensa käännettiin tulkin toimesta pape-reissa tällaiseksi haastatteluksi. Kun hänet kaapattiin tällaiseen rakennusfirman parakkiin, jossa häntä pidettiin silmät, kädet sidottuina, niin se parakki käännettiin asuntovaunuksi. Tulkki sai kuulostamaan tämän koko asian tällaiselta retkeltä eikä varsinaisesti kaappaukse-lta tai hengen uhalta. Tällaisia vastaavia keissejä on todella monia.

On myös sellaisia tapauksia, joissa suomalainen juristi, asianajaja, ei ole ollut tarpeeksi perehtynyt kansainväliseen lainsäädäntöön. Nythän suomalaiset juristit, jotka ovat käsitelleet maahanmuuttoon liittyviä asioita, ovat jo paremmin varustautuneita. Mutta silloin, kun ihmisiä oli yli 30 000 paikalla, tämä oli hyvin monelle yritykselle mahdollisuus ansaita ja monet yritykset tekivät hyvää voittoa, mutta heidän juristinsa eivät olleet perehtyneitä kansainväliseen lainsäädäntöön eivätkä näiden ihmisten hätään kovin hyvin ottaen huomioon myöskin sen, että lähestulkoon kaikissa näissä tilanteissa on ollut kielenkääntäjä tai tulkki paikalla, joka on kääntänyt tälle juristille asiat tietyllä tavalla, ja juristi sitten on ymmärtänyt ne mahdollisesti täysin väärin.

Kolmanneksi, Suomessa ei ollut käsittelijöitä 2015 tarpeeksi montaa, niin että oltaisiin pystytty näiden ihmisten asioita käsittelemään reilulla tavalla. Näin ollen hyvin monen ihmisen asian käsitteli sellainen ihminen, jolla ei ollut tarpeeksi hyvää koulutusta tai ymmärrystä käsitellä tämäntyyppisten ihmisten asioita, ja tapahtuikin sellaisia keissejä, joissa toinen kahdesta identtisestä veljeksestä tai sisaruksesta sai yhden käsittelijän toimesta oleskeluluvan Suomeen ja sitten toinen sisaruksista ei saanut oleskelulupaa Suomeen. Tämä on selkeä keissi, räikeä keissi siitä, että niistä ihmisistä, joilla on identtiset geenit ja sitten vielä kaiken lisäksi täysin sama asia, täysin sama uhka, sama talo, missä ovat asuneet, samanlainen porukka heidän perässään, toinen sai luvan jäädä ja elää Suomessa ja toinen jouduttiin itse asiassa poistamaan maasta. Näitä keissejä on monia muita. Ja tässä tapauksessa Migri sitten itse teki tutkimuksen ja päätyi siihen, että osaa näistä keisseistä on käsitelty väärin, mutta näitä ihmisiä ei löytynyt. Joko he ovat itse poistuneet maasta, tai sitten heidät on pakkopalautettu. Moni heistä on ollut yhteydessä myöskin Suomeen ja sanonut, että kuuluu niihin keisseihin, joissa Migri on heidän kohdallaan tehnyt menettelyvirheen.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

No, sitten joku saattaa sanoa, että tässähän on mahdollisuus hakea uudestaan turvapaikkaa, jos on edelleen Suomessa ja kokee, että on tullut väärin kohdelluksi. Tässä on kaksi asiaa, jotka estävät käytännössä tämän onnistumisen reilulla tavalla. Ensimmäinen on se, että kun poliisi haastattelee näitä henkilöitä, kun he hakevat uudestaan turvapaikkaa, niin näissä tapauksissa on käynyt sillä tavalla, että on verrattu siihen edelliseen keissiin, riippumatta siitä, kuinka virheellinen se on ollut alun alkaen, että onko tullut uutta tietoa, jonka vuoksi tälle ihmiselle kannattaisi sitten mahdollistaa uusi haastattelu ja uusi turvapaikkahakemus. Jos tämä ihminen ei ole jostain kumman syystä pystynyt keksimään, mitä nyt tähän lisäisi, kun nämä vaativat jotakin uutta verrattuna tähän edelliseen, väärään keissiin, mitä se tulkki on kääntänyt tai juristi ei ole saanut eteenpäin selvällä tavalla tai sitten viranomaisen ei ole ymmärtänyt, niin niissä on jouduttu sitten tilanteeseen, jossa ei ole haluttu valehdella ja on jääty sitten maan alle nojaamaan ja odottamaan mahdollisuutta tämän Lupa elää -aloitteen mukaisesti tai että hallituksen esitykset olisivat sen mukaisia, että nämä ihmiset saisivat toisen mahdollisuuden.

Toinen asia, joka tähän liittyy, joka on ollut vaikea, on ollut hallinto-oikeuden ja kärjäoikeuden keissi, josta eilen itse asiassa puhuttiin eräässä muussa yhteydessä, jossa hallinto-oikeudessa ja kärjäoikeudessa ylipäänsä syntyy tällaisia ennakkotapauksia, joiden puitteissa viranomaisen kädet on sidottu noudattamaan sen hallinto-oikeuden päätöstä ja käyttämään sitä kaikkiin niihin ihmisiin, jotka ovat samassa ja vastaavassa tilanteessa. Tämmöinen esimerkki on ulkomaalaislain, muistaakseni, 50 tai 51 §, jossa esitellään näitä siteitä Suomeen. Siteet voivat olla avioliittositeitä, ne voivat olla lapsi, joka on syntynyt Suomessa — näillä ihmisillä on siis satoja lapsia, jotka ovat syntyneet Suomessa.

Ja sitten yrittäjäys. No, yhdessä keississä on syntynyt tilanne, jossa esimerkiksi yrittäjyyttä, jossa on ollut kahden miljoonan euron liikevaihto tällä yrittäjällä, ei ole pidetty Suomessa tarpeeksi hyvänä syynä jäädä maahan. Sen ei katsottu olevan tarpeeksi hyvä side jäädä maahan, ja tällainen ihminen, jolla on yritys, kahden miljoonan euron liikevaihto, on sitten haluttu poistaa maasta. Näitä keissejä, räikeitä rikoksia ihmisyyttä vastaan tämmöisissä tapauksissa, joissa joku laittaa kahden miljoonan euron liikevaihdolla olevan yrityksen pois, joku joutuu eroamaan lapsestaan, joka on syntynyt Suomessa, ei ole pidetty tarpeeksi hyvinä siteinä tähän maahan. Nämä ihmiset ovat nyt jääneet vähän niin kuin ilman mitään suojaa.

Kansakunta, sen eheys, sen hyvinvointi, [Puhemies koputtaa] tunnetaan siitä, kuinka hyvin se pitää huolta niistä kaikkein heikoimmassa asemassa olevista. Tämä Lupa elää -aloite, jonka on allekirjoittanut yli 50 000 ihmistä, on viesti tälle eduskunnalle, että nämä ovat todella heikossa asemassa, arvoisa puhemies, ja että heistä on pidettävä huolta juuri nyt, koska muut keinot eivät ole heitä auttaneet.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Kaleva.

18.57 Atte Kaleva kok: Arvoisa puhemies! Käsillä olevan aloitteen lähtökohtana on, että jokaisen haluavan pitäisi saada tulla Suomeen ja jäädä tänne. Tässä on melko perinpohjainen väärinkäsitys. Suomeen tuleminen ei ole ihmisoikeus. Se ei ole välttämättä oikeus olenkaan. Kun puhutaan paperittomista, puhutaan todellisuudessa laittomasti maassa olevista ihmisistä. Aloitteen tekijät ovat huolissaan siitä, että nämä ihmiset eivät olisi saaneet ratkaisuja Suomeen jäämisen suhteen. Todellisuudessa heistä käytännössä kaikki ovat saaneet useita ratkaisuja. He ovat saaneet kielteisiä päätöksiä hakemuksiinsa. He ovat valitta-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

neet ja saaneet kielteisiä päätöksiä tuomioistuimista. Monet heistä ovat koko valitusprosessin läpi käytyään yksinkertaisesti aloittaneet alusta uuden kierroksen. [Hussein al-Taeen välihuuto] Prosessista on tehty ikiliikkuja. — Kuunnelkaa, edustaja al-Taee, voitte oppia jotain.

Ongelma ei ole siinä, ettei Suomessa olisi kyetty antamaan ratkaisuja hakemuksiin. Ongelmia on siinä, etteivät hakijat ja heitä ihannoivat suomalaiset ymmärrä sanaa ”ei”. Ei ole laillista perustetta jäädä maahan. Se tarkoittaa, että maasta pitää poistua. Kun sanotaan ”ei”, silloin myös tarkoitetaan ”ei”. Tuskin missään muussa asiatyypissä kuin maahanmuutossa voidaan toimia niin, että hakemus ja oikeusprosessi aloitetaan aina uudestaan ja uudestaan. [Veronika Honkasalon välihuuto] Oikeusvaltioon kuuluu myös se, että tehdyt päätökset laitetaan täytäntöön.

Oikeusturva toteutuu siten, että hakemukseen annetusta viranomaisen päätöksestä voi valittaa ja asian voi saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi. Koko valitustien läpikäyneen pitää kuitenkin myös ymmärtää ja hyväksyä tehty päätös. Oikeusvaltion ajatukseen ei kuulu, että jokainen saa toivomansa ratkaisun. [Veronika Honkasalon välihuuto] Oikeusvaltioon kuuluu se, että jokainen saa asiansa asianmukaisesti käsitellyksi. On kerrassaan kestävä ajatus, että ihmisiä palkitaan siitä, että he toimivat väärin. [Inka Hopsun välihuuto] Niin tämän aloitteen mukaan pitäisi toimia. Ihminen on saanut kielteisen päätöksen ja valittanut siitä. Hän on koko valitustien jälkeenkin saanut kielteisen päätöksen, ja nyt hänet pitäisi palkita siitä, ettei hän ole noudattanut päätöstä. Tämä on aika tavalla kummallinen ja tavaton ajatus. [Inka Hopsun välihuuto] Lakia pitää noudattaa, paitsi jos ei halua. Niinkö?

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteet kuuluvat demokraattiseen järjestelmäämme. Aloitteet ansaitsevat tietysti edellytykset tulla asianmukaisesti käsitellyiksi tässä talossa. Tämäkin aloite on demokratian nimissä otettu käsiteltäväksi. Mutta tässäkin salissa voidaan sanoa myös ”ei”, ja niin tulee tämän aloitteen kohdalla tehdä.

Suomeen muuttaa paljon ihmisiä muista maista. He voivat tulla maahan työperusteisesti, humanitaarisista tai vaikkapa perhesyistä. Hakijan itsensä pitää tietää, miksi hän tänne haluaa. Useimmat tänne haluavat toivotetaan tervetulleeksi. Suomi tarvitsee maahanmuuttoa, ja meille kyllä mahtuu tekemään työtä ja rakentamaan elämäänsä. Joillekin olemme myös halukkaita tarjoamaan turvaa. Aivan kaikkia me emme kuitenkaan tänne halua. Siihen voi olla erilaisia syitä, mutta yhtä kaikki, me itse saamme päättää, millä edellytyksillä tänne voi tulla ja ketkä ovat tervetulleita. [Hussein al-Taeen välihuuto]

Arvoisa puhemies! Yhteiskunnan pitää kannustaa kansalaisia ja muita maassa olevia toimimaan oikein. Me haluamme kannustaa ihmisiä ahkeruuteen, opiskeluun, työhön. Haluamme kannustaa ihmisiä kohtelemaan toisiaan humanisti ja kunnioittavasti. Me haluamme rakentaa yhteiskuntaa, jossa on hyvä elää. Tämä aloite antaa täysin väärän viestin. Se kannustaa ihmisiä olemaan piittaamatta laista ja lainkäytöstä. Se palkitsee ihmisiä siitä, että he toimivat väärin. Kaikkien maahantulijoiden ja etenkin turvapaikkaa hakevien etu on, että yhteiskuntamme ja turvapaikkajärjestelmämme toimii. Toimiva yhteiskunta ja toimiva turvapaikkajärjestelmä edellyttävät, että teemme asianmukaisia päätöksiä ja laitamme ne asiallisesti täytäntöön. Käsillä oleva aloite on tänään tullut tässä salissa asiallisesti käsitellyksi, eikä sen pohjalta ole tarpeen ryhtyä enempiin toimiin. Ei tarkoittaa ei.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Mäkelä.

19.01 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Edellisen puhujan tavoin [Hälinää — Puhemies koputtaa] olen sitä mieltä, että tätä aloitetta ei ole syytä edistää. Noihin kertomuksiin, joita edustaja al-Tae esitti, voisin kertoa eräästä hyvin luotettavaksi kokemastani lähteestä kuulemani version tästä asiasta. Hyvinkin monet hakijat ovat kertoneet saman, ihmisalakuljettajien sepittämän tarinan, ja koska liian moni henkilö on kertonut saman tarinan, tarinaa ei pidetä uskottavana, ja se on johtanut siihen, että turvapaikkapäätös ei ole syntynyt. Eli periaatteessa tällainen sepitetty tarina on johtanut siihen, että turvapaikkakäsittelyssä on tullut negatiivinen tulos. Ei olisi kannattanut sepittää. Olisiko kannattanut puhua totta?

Edustaja Honkasalolla taas on faktat hukassa. Mitä tulee ukrainalaisiin pakolaisiin, Ukrainan suhteenhan käytettiin ensimmäistä kertaa EU:n tilapäisen suojelun direktiiviä. Eli prosessi oli muodollisesti erilainen kuin tämä kansainvälisen suojelun menettely, josta tässä puhutaan. Muutoseikan lisäksi voisi asiallisesti ottaen todeta, että Ukrainasta on paennut Suomeen lähinnä naisia ja lapsia, [Veronika Honkasalo pyytää vastauspuheenvuoroa] jotka useimpien järkevien ihmisten mielestä tarvitsevat kansainvälistä suojelua sotatilassa silloin, kun miehet, aivan oikein, jäävät taistelemaan ja puolustamaan maatansa.

Tämä aloite lähtee erikoisesta lähtökohdasta, ikään kuin siitä, että turvapaikan saaminen olisi subjektiivinen oikeus. Näinhän ei ole. Kansainvälisen oikeuden mukaan turvapaikan hakeminen on subjektiivinen oikeus: ihmisellä on oikeus hakea turvapaikkaa. Suomi on oikeusvaltio, josta voi hakea kansainvälistä suojelua. Suomi on kenties enemmän oikeusvaltio ja kansainvälisen suojelun hakemisen kohde kuin mikään muu maa maailmassa. Suomi on useissa mittareissa sijoittunut oikeusvaltiokehityksessään kärkipäähän — ellei ykköseksi, niin ainakin kärkikolmikkoon koko maailman maista. Meillä on kenties maailman liberaalein turvapaikkapolitiikka. Useat Pohjoismaat ovat tiukentaneet vaatimuksiaan turvapaikan saamisen suhteen ja kansalaisuuden saamisen suhteen. Suomessa kansalaisuuden saa paljon helpommin kuin vaikka Ruotsissa. Asumisaikavaatimukset ovat paljon löysempiä Suomessa ja näin edespäin. Suomessa nämä asiat on hoidettu hyvin, ainakin hakijan näkökulmasta hoidettu hyvin.

Turvapaikan saaminen ei ole subjektiivinen oikeus. Jos ihminen kokee tarvitsevansa suojelua, hän voi sitä hakea, jolloin hänen asiansa selvitetään Maahanmuuttovirastossa. Jos päätös ei tyydytä, siihen päätökseen voi hakea muutosta hallinto-oikeudessa, sen jälkeen korkeimmassa hallinto-oikeudessa, ja jos tämä käsittely maailman kenties kehittyneimmässä oikeusvaltiossa ei tuota henkilölle kansainvälisen suojelun oikeutta, niin epäilemättä hänelle ei sellaista oikeutta tulisi käytännössä missään muussakaan maassa maailmassa, eli suomeksi sanottuna hänellä ei ole oikeutta kansainväliseen suojeluun, [Inka Hopsu: Ei pidä paikkaansa!] hänellä ei ole oikeutta oleskella muullakaan perusteella, jolloin hänen pitää poistua.

Tähän paperittomuuden ongelmaan on sellainen ratkaisu, että yhteiskunnan täytyy puutua hakemusten perusteettomaan uusimiseen. Eihän tässä ole mitään järkeä, että turvapaikkahakemuksen voi uusia täysin mielivaltaisesti tämän kolmiportaisen käsittelyn jälkeen oikeusvaltiossa keksimällä vain jonkin uuden perusteen, että nyt on tällä tavalla ja minäpä teen uuden hakemuksen, käyn uuden polun läpi. Siinä tulee helposti venyneeksi tämä käsittelyaika, kun Suomessa on oikeudessa pitkiä käsittelyaikoja, aivan kantaväestöäkin koskien.

Hallinto-oikeudet ovat hyvin kuormittuneita näiden kansainvälisen suojelun hakemusten käsittelystä. Se kuormittaa oikeuslaitosta. Se syö Suomen oikeuslaitoksen resursseja, pitkittää käsittelyaikoja muissakin tapauksissa. On täysin kohtuutonta syyttää Suomen oi-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

keuslaitosta pitkistä käsittelyajoista näissä asioissa, kun ne käsittelyajat ovat muissakin asioissa aivan yhtä pitkiä. Itse asiassa päinvastoin nämä perusteettomat uusintahakemukset vaikeuttavat sekä suomalaisten asioiden käsittelyä että niiden turvapaikkaa hakevien käsittelyä, joilla tosiasiallisesti voisi olla oikeus sen kansainvälisen suojelun saamiseen jos-
sain muuallakin kuin omassa mielikuvituksessaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt, arvoisat edustajat, huomaan, että täällä sekä edustaja al-Tae että edustaja Honkasalo ovat pyytäneet vastauspuheenvuoroa, mutta ajatelen niin, että jos edustajat Niikko ja Hyrkkö, jotka eivät ole vielä päässeet pitämään varsinaista puhettaan, pitävät omat puheensa ja sitten sen jälkeen on reipas debattikierros, niin päästään tyhjentämään pajatsot molemmilta puolin salia. — Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

19.06 Mika Niikko ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos kansalaisaloitteen tekijöille, että olette tuoneet tämän tematiikan eduskunnan keskusteltavaksi. Kyseessä on siis kansalaisaloite, jossa haluttaisiin, että kaikki ne henkilöt, jotka ovat saapuneet Suomeen ja jättäneet turvapaikkahakemuksen käsittelyyn ennen 1.1.2017 ja saaneet kielteisen päätöksen, saisivat tänne oleskeluluvan.

Tämä on ensinnäkin nyt hirveän ongelmallinen siltä näkökannalta, mitä me lainsäätäjät ajatellaan tästä aloitteesta. Meillä on totuttu tässä salissa luottamaan oikeusprosesseihin ja olemassa oleviin lakeihin, että niiden perusteella meidän viranhaltijat sitten toimeenpanevat niitä lakeja. Tässä tapauksessa, kun on hyvin paljon tullut turvapaikanhakijoita — 32 000 henkilöä vuonna 2015 ja siinä vuoden 2016 taitteessa — niin on totta, että se ruuhkautti turvapaikkakäsittelyjärjestelmän. Sekin on totta, että niitä hakemuksia käsiteltiin hyvin huolimattomasti useissa tapauksissa. Itsekin olin vuonna 2016 Maahanmuuttovirastossa keskustelemassa johdon kanssa siitä, millä tavalla nämä päätökset syntyvät. Kävi nimittäin ilmi, että esimerkiksi jos jostain kansanryhmästä tuli henkilöitä, niin automaattisesti, luokkaa 94 prosenttia, he saivat kaikki myönteisen turvapaikkapäätöksen, ja sitten jos tuli jostain toisesta kansanryhmästä, niin hyvin suuri osa oli kielteisiä päätöksiä. Ja tällöin myös tunnustettiin Migrissä, että aikaa näihin kunnon käsittelyihin ei ole ollut.

No, vaikka me puolueet ollaan eri mieltä siitä, millaista maahanmuuttopolitiikkaa pitäisi tehdä, niin me ollaan kuitenkin kaikki samaa mieltä siitä, että aidosti turvaa hakevia henkilöitä, joilla on aito hengenhätä, on syytä suojella. Ei me olla mitään kylmäsydämisisiä tässä salissa, etteikö me ymmärretä, että ihmisille, jotka meinaavat menettää henkensä, pitää turvaa antaa. Ongelmaksi tämän tilanteen tekee kuitenkin se, että kun vuonna 2015 turvapaikkavyöry tuli Eurooppaan, niin monet päättivät vaeltaa läpi Euroopan Ruotsin kautta Suomeen asti. Kaikilla näillä henkensä hädässä olevilla ja myös niillä, jotka taloudellista toimeentuloa hakivat omalle osalleen, olisi ollut mahdollisuus jäädä mihin tahansa muuhun maahan kuin Suomeen tämän matkan varrella.

Itse olin sattumoisin vuonna 2015 Tukholmassa, jolloin valtava määrä turvapaikanhakijoita saapui rautatieasemalle ja sinne Tukholman alueelle. Keskustelin muutaman afganistanilaisen kanssa, jotka olivat menossa Tornion-bussiin, jonne ihmisiä ohjattiin, että menkää Suomeen, että Suomessa on paljon paremmat oltavat. Ruotsissa oli järjestöjä ja toimijoita, jotka työnsivät turvapaikanhakijoita Ruotsista Suomeen. Kysyin heiltä: tiedätkö te sen, että kun te tulette Suomeen, niin täällä, teitä kun on nytten tuossa neljä miestä, teistä korkeintaan kolme saa matikan mukaan turvapaikan, tai ehkä kaksi, ja puolet, kaksi, saa kielteisen päätöksen? Että meillä on kuitenkin suhteellisen hyvä tällöinen systeemi ja

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

tiukka seula, että tänne ette niin vaan pääse. Ja he kysyivät minulta: Mistä sinä tämän tiedät? Minä sitten annoin käyntikortin heille ja kerroin sen, että Ruotsissa on hiukan löysempi turvapaikkajärjestelmä. Nämä neljä henkilöä eivät menneet Tornion-bussiin, vaan he jäivät Tukholmaan. Elikkä jos he olisivat kaikki, jotka tulivat tänne Suomeen, tienneet, että Ruotsissa on helpompi saada oleskelulupa tai tilapäistä suojelua tai mikä tahansa päätös, niin hyvin moni varmasti miettisi asiaa uudelleen.

No, joku voi sanoa, onko tämä hyvä vai huono asia. Mielestäni on hyvä asia, että meillä on tiukka lainsäädäntö. Eihän maahan laittomasti saa jäädä, saati laittomasti tulla.

Täytyy inhimillisyyden nimissä sanoa, että kun olen tutustunut hyvin moneen turvapaikkahakemukseen, niin kyllä siellä on tehty hyvin paljon myös virheitä. Eräänkin perheen kohdalla, Irakista tulleen perheen kohdalla, muut ovat saaneet joko tilapäistä suojelua tai turvapaikkapäätöksen tai ovat oleskeluluvan saaneet, mutta heidän isänsä ei ole saanut, koska ei ollut näitä papereita. Isä, joka oli todettu papereissa kidutetuksi niin vankilassa kuin poliisien toimesta, uhattu tapaa heimon puolesta, ei edelleenkään ole kuuden vuoden aikana saanut oleskelulupaa, ei edes henkilöpapereita mistään. Hän on laittomasti maassa. Kun luin näitä papereita, joissa sanottiin, että tämän isän pitäisi palata Irakiin, ja kun hän kysyi, miten hänen perheensä sitten käy, he sanoivat, että perhe voi lähteä mukaan — perhe, joista osa on Suomen kansalaisia ja kaikki ovat integroituneet Suomeen ja puhuvat suomea. No totta kai inhimillisenä päättäjänä itsekin mietin, että eihän tämä nyt voi olla oikein. Eihän se voi olla oikein, jos perheen sisällä on näin: eriarvoisia päätöksiä tehdään hallinto-oikeuksissa ja jopa korkeimmassa oikeudessa asti nähtävästi, mistä päätös on, viimeinen päätös, tulossa.

Sinänsä siis ymmärrän tämän hädän. Eihän henkilöitä, jotka on todettu kidutetuiksi ja vammautuneet niistä, voi pakottaa palamaan. Mutta sitten taas on henkilöitä, jotka ovat tulleet muista syistä, ja kun me emme kaikkia tiedä, keitä nämä henkilöt ovat, jotka tulivat 2015—2016, niin meidän lainsäätäjien on ikävä kyllä noudatettava sitten näitä viranomaispäätöksiä. Tämä on tragedia monen ihmisen kohdalla, että lainsäädäntö on, sanottaisiko näin, aika kylmä. Kaikkia koskevat silloin samat päätökset.

Arvoisa puhemies! Olisin toivonut sitä, että hallitus, joka kyllä lisäsi hivenen resursseja Maahanmuuttoviraston turvapaikkakäsittelymenetelmiin, olisi myös lisännyt asiantuntijuutta sinne, koska se asiantuntijuushan on se a ja o, kun näitä käsittelyjä käydään lävitse. Saamani tiedon mukaan esimerkiksi monia henkilöitä, joita on vaikka uskonnon vuoksi vainottu, uskoon tulleita kristittyjä Suomessa, on pakkokäännytetty takaisin islaminuskoihin valtioihin, joissa heitä odottaa kuolemantuomio. Tällainen asia on vakava asia, ja näitä päätöksiä olen lukenut heidän kohdaltaan, kuinka heitä on pakkokäännytetty. Ja olen kyllä puuttunut jo muutamiin asioihin, ja ne on kyllä tutkittu uudestaan. Vaikka me emme puutu yksittäisiin hakemuksiin, niin kyllä me kysyä saamme, ja silloin kun me kysytään, niin kyllä ne jostain syystä on jotkut tutkittu sitten uudelleen ja ehkä siellä on löytynyt jonkunlainen uusi näkökulma. Tämä on huolestuttavaa, että meidän lainsäätäjien pitää puuttua yksittäisiin asioihin.

Arvoisa puhemies! Suomeen jääminen ei ikävä kyllä ole ihmisoikeuskysymys, vaikka meidän lakimme on kylmä, ja tämä toki on meille kaikille yhteinen huolenaihe.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt vielä edustaja Hyrkkö, ja sen jälkeen siihen lupaamaani debattiin.

19.14 **Saara Hyrkkö vihr:** Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Niikolle, joka hyvin esimerkin kautta kuvasi tämän meidän nykyisen tilanteemme järjettömyyttä, ja lämmin kiitos myöskin siitä, että on perehtynyt tähän asiaan, vaikka johtopäätökseni onkin eri kuin edustaja Niikolla. Ajattelen itse, että epätäydellinenkin ratkaisu voi olla monesti parempi kuin ei ratkaisua ollenkaan, ja tällaisessa ikään kuin valinnan paikassa me mielestäni tässä ollaan. Suomessa elää tosiaan muutama tuhat näinä vuosina 15—16 tullutta turvapaikanhakijana saapunutta paperitonta, jotka eivät syystä tai toisesta — niitä syitä kollegat ovat täällä avanneet — voi palata lähtömaahansa. He ovat ikään kuin jumissa tässä meidän järjestelmässä. Moni on näiden vuosien aikana hankkinut ammatin, oppinut kielen, perustanut perheen. He haluaisivat tehdä töitä ja rakentaa tätä yhteiskuntaa. Lapsia on joka kymmenes, täällä syntyneitä ja kasvaneita.

Tilanne on sekä näiden ihmisten kannalta että myöskin meidän yhteiskunnan kannalta kestämaton. Kukaan ei halua olla paperiton. Se elämä yhteiskunnan reunamilla on raastavaa, se on turvatonta. Paperittomat ovat alttiita syrjäytymään, joutumaan hyväksikäytön tai jopa ihmiskaupan uhreiksi, päätymään rikollisuuden pariin. Tällaisen varjoyhteiskunnan torjuminen on meidän jokaisen etu.

No, arvoisa puhemies, mitä siis pitäisi tehdä? Yhtenä ratkaisuna on tosiaan selvitetty tätä kansalaisaloitteessakin esitettyä kertalaillistamista eli sitä, että tämän tietyn, hyvin poikkeuksellisen ajanjakson aikana saapuneille turvapaikanhakijoille myönnettäisiin anomuksesta oleskelulupa, ja niin kuin ollaan täälläkin kuultu, niin sitä on sitten eri puolueista myöskin vastustettu. Täytyy sanoa, että sinänsä ymmärrän sen periaatteellisen kysymyksen, mikä tässä hiertää, mutta tilanne on kuitenkin se, että muitakaan ehdotuksia ei ole varsinaisesti kuulunut, ja omasta mielestäni silmien sulkeminen tältä tilanteelta ei ole vaihtoehto.

Yksi syy paperittomien määrän kasvuun on se turvapaikkajärjestelmän tuntuva heikentäminen silloin vuosina 2015—16. Järjestelmä, jonka pitäisi olla luotettava ja oikeudenmukainen, ei sitä enää ollutkaan. Virheitä tapahtui, ja ajattelen, että meidän yhteiskuntana on niistä myös kannettava vastuu. Nämä ihmiset ovat täällä, halusimme tai emme, ja tilanne on todellakin hyvin poikkeuksellinen, ja ehkä tällaisessa poikkeuksellisessa tilanteessa myös se ratkaisu voisi olla poikkeuksellinen.

Vilpittömästi toivon, että eduskunta vielä vakavasti harkitsisi asiaa, paneutuisi tähän kysymykseen. Toki rehellistä lienee myöntää, että ei se kauhean todennäköiseltä vaikuta, että tämä aloite täällä hyväksyttäisiin. Välillä kieltämättä tuntuu siltä, että on jotenkin tärkeämpää välittää tällaista viestiä kovuudesta kuin etsiä tosielämän ongelmiin toteuttamiskelpoisia ratkaisuja.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt siihen lupaamaani debattiin. — Edustaja al-Taee.

19.17 **Hussein al-Taee sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy edustaja Niikosta sanoa, että kyllä näkee, että olemme kummatkin juoneet Keravanjoesta ja asuneet sen varrella. Teistä on kuoriutunut varsinainen humanisti ja ihmisoikeuksien puolustaja, ennen kaikkea ihminen, joka todella perehtyy ja tutustuu näitten ihmisten hätään ja keiseihin ennen kuin puhuu valmiiksi kirjoitettua ja luettua mantraa, ja olen siitä todella tyytyväinen ja iloinen, ja varmaan Vantaan valtuustossa keskenämme sitten juodaan kahvit ja jutellaan siitä lisää. Kiitos siitä.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

Todella toivon, että tämä sali olisi se sali, jossa — kuten nyt edustaja Zyskowiec, joka on hyvin kokenut, kokenein meistä kaikista täällä — me kuuntelisimme toisiamme ja vastaisimme toistemme repliikkeihin ja puheenvuoroihin. Tämä on nyt mahdollisuus keskustella ja katsoa toisiamme silmiin ja olla keskustelematta toistemme ohi ja lukea valmiita asioita. Nyt on mahdollisuus ratkaista hyvin pienen joukon elämän täysin pysäyttänyt kokonaisuus, johon meillä on valta puuttua, joten puututaan nyt siihen ja pelastetaan nämä ihmiset tältä ahdingolta. Se ei ole todellakaan kutsu koko maailmalle, [Puhemies koputtaa] vaan tämä on mahdollisuus antaa lupa elää näille ihmisille.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Honkasalo.

19.18 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja! Edustaja Mäkelä täällä esitti, että olisin jotenkin vääristänyt faktoja: Viittasin siihen, että ukrainalaisille löytyi EU-tason ratkaisu hyvin nopeasti ja tätä tilapäisen suojelun direktiiviä käytettiin ensimmäisen kerran. Eli tällä viittasin siihen, että jos halua on, niin auttamisen ratkaisuja löytyy hyvin nopeasti, ja viittasin tähän kaksoisstandardiin, että meillä samaan aikaan on ihmisiä, jotka ovat vuosikaudet odottaneet oleskelulupaa Suomessa. Me tiedetään, minäläinen kriisi Afganistanissa oli, siellä oli evakuointi käynnissä, ja silti nämä ihmiset odottavat oleskelulupaa, sen takia että ne käsittelyajat ovat ruuhkautuneet.

Myös edustaja Mäkelä hyötyy siitä, että meillä on toimiva ja asianmukainen turvapaikkajärjestelmä ja oikeusjärjestelmä. Vuonna 2018 hallinto-oikeudet palauttivat 30—40 prosenttia turvapaikkahakemuksista takaisin Migrille. Se kertoo, että se järjestelmä ei toimi. Meillä on myös lukuisia akateemisia selvityksiä siitä, mitä ne aukkokohdat ovat. [Puhemies koputtaa] — Kiitos. Jatkan myöhemmässä puheenvuorossa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkelä.

19.19 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän EU:lta löytyi vuonna 2015 ratkaisu tilanteeseen, mikä silloin vallitsi. EU katsoi sormien läpi sen tilanteen, että sekä Schengenin että Dublinin sopimuksen pettivät. Väen annettiin tulla Eurooppaan ilman että he rekisteröityivät turvapaikanhakijoiksi, ja heidän annettiin vaeltaa maasta toiseen täysin estämättä Schengenin sopimuksen turvin, eli kyllähän se eräänlainen ratkaisu tähän tilanteeseen silloin oli.

Puhutaan useasti näistä vääristä kielteisistä päätöksistä, mutta kuka puhuisi vääristä myönteisistä päätöksistä, eli siitä, että joku on saanut turvapaikan väärin perustein? Käsitäkseni mukaan tämä on pelkästään Migrin omien selvitysten ja itsevalvonnan varassa eikä niitä päätöksiä sinänsä pyörretä, jotka ovat vääriäkin myönteisiä. Miten tämä asia voitaisiin ratkaista, niin vapaaehtoista palautusta tehostamalla. Monethan voivat käydä lähtömaissaan jopa lomilla, ja kyllähän sinne kenties jonnekin voisi muuttaa takaisin, jos siellä lomailukin onnistuu.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Niikko.

19.21 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tokihan me ollaan ihmisten puolella kaikki kansanedustajat, ja al-Taeelle sanon, että vaikka haluan oikeutta jokaiselle ihmiselle, niin en siitä huolimatta voi tätä kansalaisaloitetta kannattaa. Kerron teil-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

le miksi: Me päättäjät tiedämme, että kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneissa on myös sellaisia henkilöitä, jotka ovat jopa suojelupoliisin seurannan listalla olevia vaaralliseksi luokiteltuja henkilöitä. Nyt jos me automaattisesti hyväksyttäisiin tällainen lista ihmisiä, jotka ovat tulleet ennen vuotta 2017 maahan ja jättäneet hakemuksen, niin samalla päästäisimme maahan jäämään laillisesti sellaisia ihmisiä, jotka erityisesti meidän virkavalta haluaa pois maasta. Tämä on ongelmallinen kysymys.

Toisekseen me olisimme odottaneet, että tänne olisi tullut turvapaikanhakijoina liuta lapsia ja äitejä perheineen eikä liuta nuoria miehiä yksinään rajan yli hakemaan turvaa tai sitten parempaa elintasoja. Ei kukaan tiedä, mistä syystä ketäkin tuli, [Puhemies koputtaa] ellei niitä kunnolla tutkita, ja sen takia korostankin sitä, että nämä käsitellyt olisi pitänyt tehdä huomattavasti huolellisemmin, ja edustaja Mäkelänkin mainitsemat väärät päätökset olisi huomioitu silloin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kyllä kyllä. — Edustaja Hopsu.

19.22 **Inka Hopsu vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä ymmärrän kotimaisesta kontekstista tämän ajattelun naisista ja lapsista, ja meidän historiasta sodan, jossa miehet ovat taistelleet perheiden ja kotien puolesta. Mutta sitten, kun me siirrytään Afganistanin kontekstiin, siellä on heimoja, siellä on vähemmistöjä, joiden asemaa on poljettu. Siellä ei ole tällaista sotaa. Siellä ei ole mahdollisuutta sellaiseen sotaan, jossa sinä käyt puolustamaan maata, jota sinulla ei tavallaan edes ole. Eli tilanne on aivan eri. Taleban on rekrytoinut siellä nuoria miehiä, he ovat siis pakkorekrytoineet. Heitä on kadonnut. Jos he eivät ole suostuneet, heidät on tapettu. He ovat olleet juuri niitä riskissä olevia ihmisiä, jotka sieltä ovat paenneet. Toki tällä hetkellä tilanne on sellainen, että ei tietenkään Afganistaniin voi palauttaa ketään, ja se on yksi osa tätä kysymystä, että meillä on myös joukko afganistanilaisia, joita me emme pysty palauttamaan mihinkään. Kuinka kauan ajattelette, että semmoista tilannetta voi jatkaa, että he voivat olla maassa [Puhemies koputtaa] ja me emme anna pysyvää oleskelulupaa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja viereen, edustaja Hyrkkö.

19.23 **Saara Hyrkkö vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee tähän edustaja Niikon esiin nostamaan turvallisuuskulmaan, itse jotenkin kallistun kuitenkin ajattelemaan näin: ensinnäkin ajattelen niin, että ei tule myöskään leimata koko joukkoa sen perusteella, että siellä ehkä tällaisia henkilöitä on, mutta myös ajattelen, että on parempi meidän turvallisuuden kannalta tietää, missä nämä ihmiset ovat, ja saada heidät tähän meidän järjestelmään sen sijaan, että syntyy tällainen varjoyhteiskunta, joka myös altistaa ihmisiä rikollisuudelle. Tavallaan tämän kehityksen pysäyttäminen olisi minusta ihan turvallisuuskulmastakin perusteltua.

Edustaja Hopsu kuvasi hyvin tavallaan näitä eri sotien, eri konfliktitilanteiden, erilaisen maiden monimutkaisia erilaisia tilanteita, joista johtuen ne ihmiset, jotka sieltä joutuvat hengenvaaraan ja joutuvat pakenemaan, voivat olla erilaisia. Itse ajattelen niin, että myös nuorten miesten henki on arvokas.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt vielä edustaja Kaleva, ja sen jälkeen siirrymme takaisin puhujalistaan.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

19.24 Atte Kaleva kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Honkasalo sanoi täällä, että järjestelmä ei toimi, kun kerran palautettiin. Silloin, kun oli kova paine ja kiire tehdä näitä päätöksiä, niin 30—40 prosenttia palautui oikeudesta takaisin Maahanmuuttovirastoon. No, minun nähdäkseni tämä järjestelmä juuri osoittaa siinä toimivuutensa, eli kun huomattiin, että näitä ei ole käsitelty asianmukaisesti, niin ne palautettiin jo siinä vaiheessa. Sitten ne käsiteltiin uudestaan, niistä tuli ehkä kielteinen päätös, josta saatettiin valittaa ja joka käsiteltiin oikeudessa.

Kun tämä prosessi on käyty loppuun, niin olisin hyvin varovainen siinä, että lainsäätäjänä tässä salissa me ruvettaisiin sanomaan, että tämä ei nyt ole minun mielestäni oikea päätös, koska tässä on näitä humanitäärisiä syitä sun muita. Totta kai oikeus on ottanut myös nämä syyt huomioon. Ei me voida valittaa oikeuden päätöksestä täällä sillä perusteella, että se ei meitä miellytä. Kyllä meidän täytyy oikeusvaltiossa tyytyä siihen, minkälaisia lainvoimaisia päätöksiä meidän oikeuslaitos antaa. Jos henkilöllä ei ole oleskeluoikeutta Suomeen, niin silloin hänet pitää poistaa maasta. Se on näin yksinkertaista. Jos kaikille annetaan tämä oleskeluoikeus, silloinhan meidän turvapaikanhakujärjestelmältä putoaa kokonaan pohja pois, ja se olisi täysin kestänytöntä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt takaisin puhujalistaan. — Edustaja al-Tae pois. — Edustaja Honkasalo.

19.26 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Tekisi joskus varmaan hyvää monelle edustajalle, että he tutustuisivat esimerkiksi nyt paperittomiin ja keskustelisivat heidän kanssaan. Tutustuisivat siihen tutkimukseen, jota paperittomista on tehty — niitä on lukuisia Suomessa. Meillä istuu täällä kansalaisaloitteen tekijöitä, joista monet ovat tässä tilanteessa. Tavatkaa näitä ihmisiä, niin kuin edustaja Niikko on tehnyt.

On todella ikävää, että annetaan kielteisten mielikuvien ohjata sitä omaa päätöksentekoa ja osoitetaan myös tällaisia vääriä mielikuvia siitä, mitä täällä on sanottu. Ei kukaan ole täällä salissa esittänyt, että tiettyihin tapauksiin pitäisi edustajien päästä vaikuttamaan, ei todellakaan, mutta meidän järjestelmä ei toimi. En tiedä, kuinka paljon faktaa tarvitaan osoittamaan se, jos meillä on lukuisia akateemisia tutkimuksia, jotka kertovat aivan selkeästi, että järjestelmä ei toimi. Ei voi olla myöskään niin, että ne turvapaikanhakijat, joilla on ollut niitä aktiivisia ja hyviä kansalaisaktivisteja tukena auttamassa, tekemässä valituksia ja hakemuksia, saavat oikeutta, ja sitten ne, joilla ei sitä resurssia ole, eivät sitä vastaavaa tukea saa. Ei, näin ei toimita oikeusvaltiossa.

Mutta tosiaan haluaisin myös kuulla, mikä teidän ratkaisunne on. Ei käy paperittomien välttämättömät terveyspalvelut, ei käy kertalaillistaminen. Kuka hyötyy siitä, että meillä on ihmisiä näin marginaalisessa asemassa tässä yhteiskunnassa? Olen itse tavannut tutkimusten kautta nimenomaan näitä nuoria, jotka ovat yksin tulleet Suomeen. He ovat opiskelleet, valtavasti, oppineet nopeasti suomen kielen, tehneet kaikki ne asiat, joita te, hyvät edustajat, täällä vaaditte koko ajan, mutta mikään ei riitä todistamaan sitä, että he ovat suomalaisen yhteiskunnan kunnon jäseniä — ei mikään. Ja me investoidaan näihin yksin tulleisiin nuoriin valtavasti, monen, monen vuoden ajan, ja sitten heitetään tämä potentiaali täysin hukkaan. Tämä järjestelmä on täysin järjetön, tässä ei ole järjen häivää, mutta sen sijaan tämä kansalaisaloite nimenomaan on hyvin inhimillinen ja hyvin järkevä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hopsu.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

19.28 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Täällä väitettiin, että tämä esitys, tämä kansalaisaloite, vie pohjan pois koko meidän maahanmuuttojärjestelmältämme. Tässä kuitenkin esitetään kertaluontoista päätöstä. Se ei ole mikään — ylipäättään itse kyseenalaistan tämän Suomen houkuttelevuuden tai meidän palveluidemme houkuttelevuuden — tällainen päätös, joka koskee ajanjaksoa, jolloin meidän lupaprosesseissamme on ollut haasteita, jotka ovat jo kauan aikaa sitten tapahtuneet. Tämä ei ole mikään sellainen teko, joka veisi pohjan meidän koko turvapaikkajärjestelmältämme.

Myös se turvapaikkajärjestelmä on aikaa myöten elänyt, ja se on yksi syy, minkä takia me olemme haasteissa. Siellä on ensinnäkin nämä, mitkä on monta kertaa mainittu, ongelmat siinä menettelyssä 2015—2017. Sitten tilapäisten lukujen edellytyksiä muutettiin kesken prosessia. B-lupien edellytyksiä tiukennettiin 2015, ja sitten luovuttiin humanitäärisistä syistä myönnetystä suojelusta. Tällaiset vaikuttivat kesken sen prosessin, ja myös siihen, minkälaisia päätöksiä oikeudesta kukakin saa. Me kaikki tiedämme, että siihen vaikuttaa se, minkälaista oikeusapua sinä saat, minkälainen juristi sinulla on käytössä. Ja valitettavasti myös oikeusasteet ovat käyttäneet näitä Migrin tekemiä selvityksiä osana sitä päätöksentekoa, joten ne samat virheet ovat kantautuneet siellä mukana koko tämän prosessin ajan.

No, toivoisin, että kun me keskustelemme, niin toisimme esiin niitä ratkaisuehdotuksia, mistä täällä edustaja Honkasalo myös kysyi. Niitä on otettu käyttöön muualla maailmassa, kertaluontoisia päätöksiä. En ymmärrä, mikä on sitten se vaihtoehto: lisätä resursseja, käydä nämä kaikki päätökset, joista onneksi täällä suoraan todetaan myös muista puolueista se, että niissä on virheitä, että uudelleen käsitellään ne vielä kertaalleen, kun ne palautusmahdollisuudetkaan eivät toteudu. Mutta tällainen, että jätetään ihmiset tyhjän päälle vuositolkulla — viisi vuotta kuluu, kymmenen vuotta, nehän oikeuttavat jo kansalaisuuteen tavallisesti tällaiset, tämänmittaiset oleskelut maassa. Että ratkaisuesityksiä pöytään, jos tämä ratkaisuesitys ei käy.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kaleva.

19.31 Atte Kaleva kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Täällä nyt jatkuvasti näyttää toistuvan sellainen ikään kuin narratiivi, että Migri olisi jotenkin huono, että siellä tehtäisiin jatkuvasti valtavaa huonoa työtä ja vääriä päätöksiä. Tämä on aika erikoista, koska jos näin tapahtuisi, luulisi, että vihreä sisäministeri olisi puuttunut asiaan ja hoitanut tämän viraston kuntoon. Mutta nythän puhutaan siitä aikajaksosta 2015—17, jolloin tämä paine, turvapaikanhakijatulva, oli aivan ennennäkemätön, ja Migri joutui siinä sellaiseen tilanteeseen, johon he eivät olleet varautuneet. Silloin tietysti, aivan kuten edustaja Honkasalo sanoi, tuli paine kiirehtiä näissä hakemuksissa, ja sitten niitä palautettiin oikeudesta takaisin ja ne tehtiin uudestaan. Eli kyllähän tämä meidän järjestelmämme toimii.

Nyt meillä menee sekaisin usein — tai sanotaanko, että joillakin näyttää menevän sekaisin — se, että kaikki maahanmuutto ei ole samanlaista. Jos henkilö tulee hakemaan humanitääristä suojelua, vaikkapa turvapaikkaa, ja hänellä eivät siihen edellytykset täyty, hänellä ei siis oikeutta tähän suojeluun ole, niin silloinhan hänet palautetaan maasta. Meillä on muita väyliä, jotka voivat olla vaikka työperäisiä tai opiskeluperäisiä maahanmuuton väyliä.

Pitää täysin paikkansa, että Suomi ei osaa rekrytoida kansainvälisiä osaajia. Me olemme aika heikkoja saamaan tänne esimerkiksi työvoimaa. Tiedän sen, että usein puhutaan, että

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

työperäinen maahanmuutto on ikään kuin tämmöinen deus ex machina, joka lasketaan ulkopuolelta, joka ratkaisee meidän kaikki ongelmamme. Näin ei tapahdu, koska me ei houkutella niitä työntekijöitä tänne. Jos nämä henkilöt, jotka tulevat nyt vaikka Afganistanista taikka Irakista taikka Iranista tai Syyriasta, haluavat tulla tänne tekemään töitä, niin meidänhän pitää tarjota heille väylä tulla tekemään töitä. Mutta jos heidän humanitäärisen suojelun edellytyksensä eivät täyty, niin silloin he eivät turvapaikkaa voi saada, eivätkä sitä myötä oleskelulupaa, ja silloin heidät pitää karkottaa maasta. Näinhän tämä tilanne menee.

Minä toivon, että täällä nyt puhuttaisiin tästä kokonaisuudesta, ymmärrettäisiin se, että totta kai tapahtuu tällaisia valitettavia tilanteita yksittäisten ihmisten kohdalla, mutta näyttäkää minulle, hyvät edustajat sieltä salin vasemmasta laidasta, missä maailmassa toimii sellainen oikeusjärjestelmä, jossa yksikään tuomio ei koskaan ole väärä. Että nyt kyllä siellä argumentit ovat aika löyhällä pohjalla. Täytyy valitettavasti, arvoisa puhemies, näin todeta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Savio.

19.33 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tässä käsittelyssä olevassa kansalaisaloitteessa siis ehdotetaan nelivuotisen jatkuvan oleskeluluvan myöntämistä henkilöille, jotka ovat hakenneet Suomesta turvapaikkaa ennen vuotta 2017 eivätkä ole saaneet jatkuvaa oleskelulupaa.

Arvoisa puhemies! Nähdäkseni Suomen turvapaikkajärjestelmä tarjoaa kaikille turvapaikanhakijoille nykyisin erinomaiset edellytykset sekä hakea turvapaikkaa että valittaa mahdollisesta kielteisestä päätöksestä, vieläpä toistuvasti. Järjestelmämme ei ole kuitenkaan varautunut siihen, että kielteisestä turvapaikkapäätöksestä voidaan valittaa hallinto-oikeuksissa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa yhä uudelleen ja uudelleen. Joissakin tapauksissa samalle hakijalle on annettu kielteinen turvapaikkapäätös lähes kymmenen kertaa, ja tämä on varmasti tapahtunut erittäin perusteellisen oikeudellisen harkinnan jälkeen.

Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Mäkelä täällä salissa aiemmin totesi, hallinto-oikeudet ovat hyvin kuormittuneita ulkomaalaisasioiden käsittelystä. Niiden osuus hallinto-oikeuksissa käsiteltävistä asioista lähentelee jo 50:tä prosenttia, ja tämä on taloudellisesti hyvin kuormittavaa.

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitejärjestelmä on instituutiona hyvin tärkeä, ja myös tämä kansalaisaloite ansaitsee asiallisen käsittelyn. En kuitenkaan kannata tätä aloitetta, joka myöntäisi ennen vuotta 2017 turvapaikkaa hakeneille ja toistuvasti kielteisen päätöksen saaneille automaattisesti oleskeluluvan. Tähän samaan näkemykseen on aiemmin päättynyt myös eduskunnan hallintovaliokunta. Luotan sen asiantuntemukseen tässä asiassa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja al-Taee.

19.35 Hussein al-Taee sd: Arvoisa puhemies! Meidän on osoitettava arvostusta kaikille niille yli 50 000 ihmiselle, jotka tämän aloitteen ovat allekirjoittaneet, ja myöskin kaikille niille aktivisteille ja ihmisille, jotka ovat tämän puolesta kampanjoineet. He ovat tehneet valtavan työn, koska he ovat toimineet tuulimyllyjä vastaan ja käytännössä vastavirtaan tämän asian edistämiseksi ja saattamiseksi tänne eduskuntaan ja tämän istuntosalin käsiteltäväksi. Me olemme hyvin monelle heistä viimeinen toivo.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

Nyt en haluaisi, että me puhumme täällä lämpimiksemme, vaan meidän on nyt löydettävä ratkaisuja, aitoja ratkaisuja näiden perheellisten, yksin tulleiden ja monien muiden ihmisten tilanteeseen. Moni heistä on erittäin haavoittuvassa asemassa. Moni heistä elää maan alla, vaikeissa oloissa, jonkun nurkissa, ja talvi on tulossa ja tilanne on todella todella hankala. He katsovat meitä nyt varmasti, ja meidän täytyy löytää joitain ratkaisuja. Ne ratkaisut voivat olla tällaisia päätöksäratkaisuja, niin kuin nyt varmaan on ollut, joissa varmistetaan terveydenhuolto, joissa varmistetaan asuminen ja säälliset olosuhteet ja niin edelleen, ja jos on paperittomuudesta kyse, varmistetaan hetkellisesti tällainen muokailupassi tai matkustusasiakirja, jolla voi käydä hakemassa papereita ja varmentaa henkilöllisyytensä. Mutta ei anneta heidän tavallaan lähteä tästä tilanteesta, missä olemme nyt, kun tässä salissa tästä asiasta puhumme, ajatellen, että siitä ei ollut mitään hyötyä, että he tekivät kaikkensa saadakseen ne 50 000 allekirjoitusta päästäkseen tämän salin käsittelyyn. Toivon todella, että me, salin vasen laita, keskilaita ja oikea laita, yhdessä nyt antaisimme heille viestin — niin kuin edustaja Niikko minun mielestäni antoi sen viestin — että he ovat ihmisiä, me näemme heidät ihmisinä, me haluamme löytää heidän varalleen ratkaisuja ja jos heidän oma kotimaansa ei ota heitä syystä tai toisesta vastaan, me yritämme löytää heille, heidän lapsilleen ja heidän suomalaisille puolisoilleen mahdollisesti jonkun tällaisen ratkaisun edes hetkellisesti, jotta me voitaisiin varmistaa heille lupa elää.

Olen varma, että se viesti maailmalle on nyt lähtenyt, että tänne Suomeen ei oikeasti kannata tulla hakemaan turvapaikkaa, että tämä ei ole mikään lintukoto tai semmoinen paikka, mikä on aivan ihana turvapaikanhakijoille. Ja jos olisi EU-lainsäädäntö, jolla pysyisi hakemaan enemmän kuin yhdessä maassa turvapaikkaa, nämä ihmiset todennäköisesti olisivat jo jättäneet Suomen ja yrittäneet hakea turvapaikkaa jostakin muualta, mutta kun se on alun perin haettu Suomesta, heidät väkisin tuodaan kuitenkin Suomeen joka tapauksessa takaisin. Ja heistä moni on tullut tänne maahan sen takia, että silloinen pääministeri 2015 sanoi: ”tervetuloa Suomeen, tulkaa tänne, tulkaa tänne”. [Mika Niikko: Juuri näin, keskustan vika!] Tämä on se kutsu, joka on saanut monet heistä tulemaan, mutta nyt olemme kaikki sanoneet, että täällä ei ole kiva olla, ja he ovat nyt viestineet tuonne, mistä ovat tulleet, että täällä ei ole kiva olla. Muutama ihminen on enää jäljellä. Autetaan heidät jättämään. Me ollaan heidät tänne kutsuttu, ja nyt se olisi oikeudenmukaista.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Vielä edustaja Hopsu.

19.38 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Oikeastaan halusin kysyä erityisesti edustaja Kalevalta, voiko sitten tällainen kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut kuitenkin teidän mielestänne hakea työperäistä lupaa, jos on täällä työllistynyt, ja jäädä sillä perusteella maahan. Tai jos hän on mennyt täällä naimisiin, saanut lapsen, voiko hän sitten tämän perhesiteen perusteella hakea lupaa ja jäädä maahan? No, lupa hakea näitä lupia toki on, mutta valitettavasti tämä meidän tilanne ja prosessi on sellainen, että tämän ensimmäisen käsittelyn perusteella on tullut kielteisiä päätöksiä ja valitusten jälkeenkin kielteisiä päätöksiä näihin aivan relevantteihin oikeisiin syihin, jotka ovat kaikkien meidän oikeustajun mukaan — tässä on useampi käyttänyt puheenvuoron — niitä perusteita, joilla tänne saa jäädä. Haluaisitteko tätä tilannetta korjata vai oletteko sitä mieltä, että oikeasti palautus, joka on usein mahdollon, olisi se askel ja sitten pitäisi uudestaan yrittää yhdistää perhe tai palata siihen menetettyyn työpaikkaan? Tästä ovat meillä useat työnantajatkin antaneet palautet-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

ta, että he ovat investoineet, alun perin kouluttaneet työntekijöitä ja sitten me lähettämme heitä pois.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja vielä edustaja Kaleva.

19.40 Atte Kaleva kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Vastaan tässä edustaja Hopsulle, kun hän minulle sen kysymyksen osoitti. On tietysti, niin kuin sanoin äsken, juuri niin, että meidän pitäisi rekrytoida enemmän nimenomaan työperäistä maahanmuuttoa. Meidän pitäisi oikein rekrytoida sieltä lähtöalueelta työntekijöitä tänne. Se ei jostain syystä meillä ole onnistunut. Onhan päivänselvää, että on hölmöä lähteä sinne rekrytoimaan, jos meillä on täällä työssä jo joku henkilö, joka voisi jatkaa sitä työntekoa ja säilyttää sen työpaikan. Tällaisia esimerkkejä, kun täällä nyt on lueteltu useita — onhan näitä olemassa: esimerkiksi niitä, että joku on tullut kausityöntekijänä tänne ja haluaisi työllistyä metallimieheksi, joka on hänen oikea ammattinsa, ei ole saanut ottaa sitä paikkaa vastaan. Tämä meidän järjestelmämme on hyvin byrokraattinen kokonaisuutena maahanmuuttoa katsottuna. Ja tässä on kyllä paljon korjattavaa. Kyllähän on niin, että jos me halutaan ulkomailta työvoimaa, niin olisihan järkevämpi rekrytoida sitä, joka täällä maassa jo on. Tästä minä olen ihan täysin samaa mieltä.

Sitten herää kysymys, miksi tämä henkilö on ylipäättään tullut hakemaan humanitaarista suojelua ja useita kertoja toistanut tämän prosessin, jos ne edellytykset eivät täyty. Miksi hän ei ole silloin alun perin voinut tulla työperäisesti maahanmuuttoon? No, varmasti sen takia, että tällaista väylää ei ole ollut hänelle tarjolla sieltä tulla. Tässä voitaisiin katsoa esimerkiksi Kanadaa taikka Australiaa, meidän verrokkimaitamme, joissa on juuri tällaisia pisteytysjärjestelmiä, joiden kautta henkilö, joka luultavasti työllistyy siinä maassa, saa sen työoikeuden ja oleskeluoikeuden. Meillä se on erittäin byrokraattista. Meillä täytyy täyttää valtavasti papereita, että saadaan vaikka Etelä-Intiasta joku it-osaaja ohjelmointiyhtiöön. Tässä ei ole mitään järkeä. Tämä on ihan täysin selvää.

Mutta tässä pitää erottaa humanitaarinen maahanmuutto työperäisestä maahanmuutosta. Ne voivat mennä osittain limittäin. Osittain ne valitettavasti eivät mene limittäin. Eli jos ihminen ei saa humanitaarisen suojelun perusteella oleskeluoikeutta, niin avataanko me sitten seuraava väylä, että hän voi yrittää saada töitä ja muuta? Ehkä siinä olisi järkeä. Sitä täytyy pohtia. Mutta vain se, että hän ei ole saanut sitä prosessia läpi humanitaarisen suojelun perusteella, hänellä ei ole oikeutta saada turvapaikkaa ja hän täällä piilottelee viranomaisilta sen tietyn aikajakson, ei voi tehdä sitä oikeutta, että hän saa sen oleskeluoikeuden. Siinä se pohja putoaa pois tältä meidän turvapaikkajärjestelmältämme. [Hussein al-Taee pyytää vastauspuheenvuoroa]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Jos vastaatte kymmenessä sekunnissa, niin perutteko toisen puheenvuoronne? — Saatte peräti minuutin, olkaa hyvä.

19.42 Hussein al-Taee sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan lyhyesti, koska nostitte tärkeän asian esiin, joka on: millä perusteella ihminen on tullut maahan. Me olemme jo osoittaneet, että siellä on ihmisiä, jotka ovat käsittelyn perusteella joutuneet sellaiseen limboon, että eivät ole saaneet oikeutta — oikeusvaltio ei silloin ollut valmis lakimiesten, tulkkien ja sitten viranomaisten näkökulmasta käsittelemään 30 000:ta ihmistä. On tapahtunut tällaisia oikeusasioita. Mutta sitten siellä on ollut taustalla myös jonkin

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

verran sellaisia ihmisiä sen silloisen Suomen lainsäädännön mukaisesti — sen silloisen Suomen lainsäädännön mukaisesti — jossa humanitäärinen mahdollisuus tulla maahan, jäädä maahan, on ollut olemassa silloin, ennen kuin asiaa heikennettiin 2017, jotka ovat tulleet sillä verukkeella ja sillä kutsulla, eli he ovat tulleet humanitäärisistä syistä. Ja koska se poistettiin, he ovat hakeneet turvapaikkaa, mutta kun se ei ole ollut olemassa, he ovat joutuneet hakemaan työpaikkaa ja työperäistä maahanmuuttoa sen vuoksi. Eli siellä on osa ihmisistä todella sellaisia, jotka ovat tulleet sen silloisen suomalaisen lainsäädännön mukaisesti, ja heiltä on evätty tämä mahdollisuus jäädä sen takia, koska laki muuttui hyvin nopeasti heidän ollessa maassa ja Migrin käsitellessä näitä tuhansia hakemuksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt vielä edustaja Niikko.

19.43 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Vuonna 2015 olin hallinto- ja turvallisuusjaoston puheenjohtaja tuolla valtiovarainvaliokunnan budjettijaostossa, ja me käsiteltiin näitä kysymyksiä silloin, koska me haluttiin joulurahoina, eduskunnan rahoina, rahoituksia tiedottamiseen näille turvapaikanhakijoille. Itse halusin nostaa tämän rahan, että he saavat oikean tiedon siitä, millainen prosessi Suomessa on — että tänne ei niin vain pääse — koska mielestäni ei ollut oikein se, että pääministeri Sipilä mainosti, että tänne pääsee humanitäärisistä syistä suhteellisen helposti. Hänhän lupasi — muistatte vielä? — oman kotitalonsakin vielä antaa näille turvapaikanhakijoille, mikä ei tosin toteutunut, ja monet meistä, jotka täällä istumme, tiedämme, mistä syystä hän perui sen. Tapahtui ikäviä asioita hänen omassa kotikylässään.

Mutta joka tapauksessa monet ihmiset, jotka tulivat silloin 2015 läpi Euroopan, tulivat eri syistä. Elikkä joillakin oli humanitäärisen suojelun tarve, se on totta, mutta monella oli myös parempi elämänlaatu mielessä, elikkä päästä rakentamaan elämää perheille, itselle ja sukulaisille ja päästä Eurooppaan, sen takia tultiin Suomeen saakka. Nyttien kun turvapaikkajärjestelmässä pyritään löytämään ne oikeat syyt, niin se on äärimmäisen hankalaa. Sitä ei pysty todentamaan vedenpitävästi välttämättä kovinkaan monen kohdalla. Alkujaan kun näitä turvapaikkahaastatteluja tehtiin, se oli muistaakseni kolmen tunnin prosessi, koko prosessi, minkä aikana tehtiin päätös ”kyllä” vai ”ei”. Sehän oli ihan onneton se tapa, miten käsiteltiin — kun ei ollut henkilökuntaa eikä ollut edes osaamista siihen — ja ymmärrän sen, että ei tullut asianmukaista käsittelyä kaikille.

Sen verran täytyy antaa siimaa vasemmalle puolelle tässä kysymyksessä, kun puhutaan ihmisoikeuksista, niin olen samaa mieltä siitä — kuten itse olen lukenut useista kertomuksista, näitä oikeusasiakirjoja olen lukenut — että jos on todettu, että henkilö on ollut vainottu, hän ollut vankilassa, hän on saanut jopa kuolemantuomion, ja sitten on perheen kanssa tullut, koko perhe päässyt Suomeen asti, niin jos kaikki muut saavat oleskeluluvan tai turvapaikan ja kansalaisuuden paitsi yksi henkilö sen takia, kun häneltä puuttuvat asiakirjat, ja vaikka on todettu oikeuden papereissa, että kyllä hän on perheen isä ja hän on tätä samaa porukkaa, siis on todettu, että hän on se, mutta hän ei saa edes oleskelulupaa perhesyiden perusteella, koska hänellä ei ole matkustusasiakirjaa, jota hän ei voi hakea, koska hänellä ei ole muukalaispassia, niin onhan totta, että tämä järjestelmä on silloin heikko. Näihin asioihin meidän kansanedustajien, totta kai, pitää puuttua, että saa sen oikeudenmukaisen käsittelyn ja mahdollisuuden osoittaa identiteettinsä ja ne tosiseikat, ja sen vuoksi en minä ainakaan ole semmoinen edustaja, joka heitän kaikki samaa mukiin ja sanon, että kaikki ovat jollakin tavalla väärin perustein pyrkineet maahan. Kyllä siellä on aidosti vai-

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

nottuja ihmisiä etnisyyden perusteella ja monen muun syyn perusteella, [Puhemies koputtaa] ja sen takia meidän täytyy asiaa jollakin tavalla saada oikaistua, mutta valitettavasti, kuten täällä nyt kuultiin, nämä kansalaisaloitteet eivät tahdo menestyä tässä talossa, joten näitä asioita täytyy jollakin muulla tavalla tasapainottaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja al-Taee.

19.47 Hussein al-Taee sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Niikolla on jälleen hyviä pointteja. Eli tämä lupa-asiakirja-asia on asia, joka on ymmärtääkseni nyt lausuntokierroksella. Eli ulkomaalaislakia heikennettiin silloin tämän suhteen, muistaakseni 34 §, tämä matkustusasiakirjaan liittyvä pykälä, jossa matkustusasiakirjaa pidettiin ainoana virallisena todisteena siitä, kuka henkilö on. Hänellä saattoi olla kymmenen muuta asiakirjaa, vaikkapa syntymätodistus, mutta sitä ei pidetty asiakirjana, vaan häneltä nimenomaan vaadittiin passia. Ja koska hänen perheensä oli jo saanut vainon perusteella oleskeluluvan, niin hänen olisi ollut täysin epäjohdonmukaista mennä sen maan lähetystöön, jossa häntä on vainottu, ja sanoa, että ”hei, saanko minä teidän maan passin ja asiakirjan”, tai mennä sen maan rajojen sisäpuolelle vaatien tätä asiakirjaa. Sehän olisi ollut aivan hullua. Sen vuoksi moni on jäänyt ilman asiakirjoja. Nyt tämä on lausuntokierroksella, että tämmöisille ihmisille pyritään mahdollistamaan edes lyhytaikaisesti asiakirja, jotta heidät voitaisiin laillistaa tämän perusteella.

Ja sitten lopuksi: Kyllä suurin osa näistä ihmisistä, jotka ovat tulleet paremman elämän toivossa, on varmasti palannut, koska kukaan hullu ei jäisi Suomeen seitsemäksi tai kahdeksaksi vuodeksi maan alle kärvistellen edes ilman kuuttakymppiä, viittäkymppiä, neljäkymppiä taskussaan — muutama euron hilunen, ei tiedä, mitä huomenna syö. Kahdeksaksi vuodeksi! Jos hän olisi tullut paremman elämän toivossa, häntä varmasti odottaa tätä heikkoa elämää parempi elämä siellä omassa kotimaassaan, ja sen takia moni heistä on IOM:n eli tämän YK:n järjestelmän kautta jo palannut, ja nyt jäljellä ovat vain sellaiset, jotka kokevat todella suurta vääryyttä tämän meidän järjestelmän takia.

Migrin puolesta pitää sanoa se, että he ovat nyt parantaneet juoksua jonkin verran, mikä on todella positiivista, mutta on edelleen parantamisen varaa. Siellä esimerkiksi kansalaisuusasioissa on palvelulupaus vuosi, nyt menee jo 28 kuukautta, oleskelulupa-asioissa menevät kaikkien muiden oleskeluluvat ja asiat näiden ihmisten edelle ja niin edelleen. He ovat yrittäneet nyt jonkin verran parantaa juoksua, mutta edelleen sinne sisäministeriön ja Migrin suuntaan täytyy lähettää terveisiä, että parantamisen varaa on. Toivon, että kun siellä on nyt tämä uusi johtaja, niin hän ottaisi näistä asioista niskalenkin ja hoitaisi loppuun.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

7. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 16.9.2022 klo 13.00. Täysistunto lopetetaan klo 19.50.

Pöytäkirja PTK 92/2022 vp

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen